ISLANDICA

AN ANNUAL RELATING TO ICELAND

AND THE

FISKE ICELANDIC COLLECTION

IN THE

CORNELL UNIVERSITY LIBRARY

VOLUME X.

ANNALIUM IN ISLANDIA FARRAGO

AND

DE MIRABILIBUS ISLANDIAE

BY GÍSLI ODDSSON

EDITED BY

HALLDÓR HERMANNSSON

CORNELL UNIVERSITY LIBRARY
ITHACA, NEW YORK
1917

Price One Dollar

EXTRACTS FROM THE WILL OF THE LATE

WILLARD FISKE

——"I give and bequeath to the Cornell University at Ithaca, New York, all my books relating to Iceland and the old Scandinavian literature and history."

——"I give and bequeath to the said Cornell University. . . the sum of Five Thousand (5000) Dollars, to have and to hold for ever, in trust, nevertheless, to receive the income thereof, and to use and expend the said income for the purposes of the publication of an annual volume relating to Iceland and the said Icelandic Collection in the library of the said University."

In pursuance of these provisions the following volumes have been issued:

ISLANDICA I. Bibliography of the Icelandic Sagas, by Halldór Hermannsson. 1908.

ISLANDICA II. The Northmen in America (982–c. 1500), by Halldór Hermannsson. 1909.

ISLANDICA III. Bibliography of the Sagas of the Kings of Norway and related Sagas and Tales, by Halldór Hermannsson. 1910.

ISLANDICA IV. The Ancient Laws of Norway and Iceland, by Halldór Hermannsson. 1911.

ISLANDICA V. Bibliography of the Mythical-Heroic Sagas, by Halldór Hermannsson. 1912.

ISLANDICA VI. Icelandic Authors of to-day, with an appendix giving a list of works dealing with Modern Icelandic Literature, by Halldór Hermannsson. 1913.

ISLANDICA VII. The Story of Griselda in Iceland, edited by Halldór Hermannsson. 1914.

ISLANDICA VIII. An Icelandic Satire (Lof Lýginnar), by Þorleifur Halldórsson. Edited by Halldór Hermannsson. 1915.

ISLANDICA IX. Icelandic Books of the Sixteenth Century, by Halldór Hermannsson. 1916.

There have also been issued :

CATALOGUE of the Icelandic Collection bequeathed by Willard Fiske. Compiled by Halldór Hermannsson. Ithaca, N. Y. 1914. 4° pp. viii + 755.

CATALOGUE of Runic Literature forming a part of the Icelandic Collection bequeathed by Willard Fiske. Compiled by Halldór Hermannsson. Oxford, Oxford University Press, 1917. 4° pp. viii + (2) + 106.

ISLANDICA

AN ANNUAL RELATING TO ICELAND

AND THE

FISKE ICELANDIC COLLECTION

IN THE

CORNELL UNIVERSITY LIBRARY

VOLUME X.

ANNALIUM IN ISLANDIA FARRAGO

AND

DE MIRABILIBUS ISLANDIAE

BY GÍSLI ODDSSON

EDITED BY

HALLDÓR HERMANNSSON

CORNELL UNIVERSITY LIBRARY
ITHACA, NEW YORK
1917

ANNALIUM IN ISLANDIA FARRAGO

AND

DE MIRABILIBUS ISLANDIAE

BY

GÍSLI ODDSSON

BISHOP OF SKÁLHOLT

EDITED WITH AN INTRODUCTION AND NOTES

BY

HALLDOR HERMANNSSON

CORNELL UNIVERSITY LIBRARY
ITHACA, NEW YORK
1917

ANDRUS & CHURCH, PRINTERS
ITHACA, N. Y.

INTRODUCTION.

Gísli Oddsson was born in Skálholt in 1593, as the second son of Bishop Oddur Einarsson and his wife Helga Jónsdóttir, a great-granddaughter of Bishop Jón Arason of Hólar. Gísli began his education at the Skálholt Cathedral School; on Oct. 8, 1613, he was matriculated as a student in the University of Copenhagen,[1] where he remained only two years or so,[2] since we find him in the autumn of 1616 minister of the Skálholt Cathedral. In 1621 he became rector of the Cathedral School, and in the following year minister of Stafholt. The next year he was appointed minister of Holt undir Eyjafjöllum, a living which he held until 1631. Bishop Oddur died Dec. 28, 1630, his death being followed on Feb. 12, 1631, by that of Gísli Hákonarson, the lawman of the Southern and Eastern Quarters. Thus the two highest offices, ecclesiastical and secular, in that part of the country were vacant at the same time. The family of the late bishop put his two sons forward as candidates for these positions —Árni Oddsson for lawman, and Gísli Oddsson for bishop. But the relatives of the late lawman and their adherents opposed the candidacy of the bishop's sons, having candidates of their own. After a close contest the two brothers were finally elected at the Althing, June 29, 1631,[3] whereupon Gísli immediately repaired to Denmark in order to obtain royal confirmation of his election. After some hesitation, due, as it seems, to the efforts of the opposing party, the king appointed Gísli bishop of the Skálholt diocese. He was ordained by Bishop Hans Resen on Maunday-Thursday, 1632, and in the spring of the same year he returned to his see. His episcopate was, however, of short duration, as he died at Thingvellir, during a meeting of the Althing, on July 1, 1638.[4] He had married in 1622 Guðrún Björnsdóttir of Munkaþverá; she died eleven years later (1633).[5]

[1] S. Birket Smith, *Kjöbenhavns Universitets Matrikel*, I, p. 12. He had been admitted to the Collegium Regium (Regensen) on July 3, 1613; see H. F. Rördam, *Historiske Samlinger og Studier*, III, 1898, p. 370.

[2] "Vitnisburð fær hann hjá Óla Vorm 7. Apr. 1615 (Rostgaard 121. Fol.)" says Jón Þorkelsson, in *Ísl. ártíðaskrár*, 1893-95, p. 187.

[3] See Jón Þorkelsson, *Ísl. ártíðaskrár*, 1893-95, p. 218.

[4] For the biography of Bishop Gísli, see Jón Halldórsson, *Biskupa sögur* I, 1903-10, pp. 209-221; Finnur Jónsson, *Hist. eccles. Isl.* III, 1775, pp. 180, 594-602; *Biskupa sögur*, II, 1878, p. 664; *Tímarit hins ísl. Bókmentafél.* XIV, 1893, pp. 52-53; Þorv. Thoroddsen, *Landfræðissaga Íslands*, II, 1898, pp. 108-111.

[5] From a letter of Dr. Ole Worm (*Epistolæ*, II, p. 596) to Bishop Gísli it would look as if the latter had contemplated remarriage with a second

Bishop Gísli entered upon his episcopal duties with a determination to correct many abuses in his diocese, and to bring about reforms in various ways. This is evident from his three interesting circular letters, addressed to the clergy and the secular authorities,[1] which throw light upon the religious and social conditions of the time. But he probably did not accomplish much, partly, doubtless, because of his short tenure of office; besides, although a severe critic of existing abuses, he was in his personality hardly a typical reformer. He appears to have been a genial, conscientious, and unpretentious man—one, as his enemies charged, rather given to drink. He enjoyed no little popularity, and he was famed for his enormous physical strength. The people were grateful to him for having brought about the repeal of the tax law of 1631. This obnoxious measure, one of many which, during the period of trade monopoly, caused the financial ruin of Iceland, fixed exorbitant prices on all imported merchandise, while the prices on native products were lowered; thus it was much more unfavorable to the Icelandic people than the tax law of 1619. The Althing protested against the law, and petitioned the king to repeal it; but the governor-general, who was a Dane, refused to support the petition, or even to present it to the king. After he was elected bishop, Gísli took it upon himself to plead the cause of his countrymen before the king. In this he was successful; the law of 1631 was repealed, and that of 1619 remained in force. Here he rendered a great service to the country.

Bishop Oddur Einarsson was an austere man, with a reputation for great learning, especially in astronomy and mathematics, having studied for some time under the famous Tycho Brahe. A good linguist, he is said to have made many translations into

---

cousin, for which union a royal dispensation was necessary. Worm negotiated the matter with the chancellor and the primate of Denmark, who seem to have been reluctant to grant it. Who the lady was I do not know, as the matter is not mentioned in any of Gísli's letters which have been preserved. About that time the bishop's younger brother contracted a similar marriage (cf. Jón Halldórsson, *Skólameistarasögur*, p. 76), but the reference in Worm's letter seems to point to the bishop himself as applicant for the dispensation.

[1]The letters to the secular officials, dated 1636, are printed in *Hist. eccles. Isl.* III, pp. 144-163; the letter to the clergy, of July 6, 1632, *ibid.*, pp. 595-597.

Icelandic.[1] Moreover, he was a close student of the history and ancient records of his own country, and doubtless wrote something in this field. A man of studious habits, who devoted all his leisure to reading and writing, he brought together in Skálholt a considerable collection of books and manuscripts, and employed several scribes as copyists ; unfortunately in 1630 the see was visited by a disastrous fire, which destroyed practically the whole library including the bishop's own literary productions.[2] Bishop Gísli inherited his father's love of learning, although he declares himself not to be competent in his father's favorite subject, the mathematical sciences. He seems to have had a good knowledge of Icelandic history and traditions. It has recently been shown by Dr. Kr. Kaalund that Bishop Gísli left an unfinished translation of Arngrímur Jónsson's *Crymogæa*. The translator shows an ability to elucidate and discuss various passages in the original.[3] It was, however, upon his knowledge of natural science that Bishop Gísli's reputation for learning particularly rested among his comtemporaries. The writings included in this volume are the only evidence we possess of his knowledge in that province, and I shall return to it below. He is said, moreover, to have been well versed in jurisprudence, and especially in ecclesiastical laws[4]; and a good preacher he evidently was, if popular tradition may be trusted.[5] He seems also

[1] Of his translations, some were printed, such as *Passio* (Hólar, 1620), Habermann's Prayer book (1621, etc.,) and the Church Ordinance of 1607 (Hólar, 1635). The translation of Heinrich Bünting's *Itinerarium Sacræ Scripturæ* is preserved in manuscript (ÍBf., Rvd., 36-37, 4to).

[2] There is no account to be found of Bishop Oddur's own library, but two lists of the library belonging to the see in 1604 and 1612 are printed in *Árbók hins íslenzka Fornleifafélags*, 1886, pp. 62-67.

[3] See Dr. Kaalund's article on the *Crymogæa*, in *Arkiv för nordisk filologi*, XXIII, 1907, pp. 222 ff. The MS. is in Ny Kgl. Saml. 1281 fol.

[4] In 1633 he translated into Icelandic the Ordinance of 1629 (manuscript. in the Copenhagen University Library, Steph. 58, St. Erichsens Saml. 5)s Hálfdán Einarsson says that Bishop Gísli "scripisse dicitur de Actionibus conjectura tantum nitentibus" (*Sciagraphia*, p. 194); but this work is now lost.

[5] In his *Specimen Islandiæ non barbaræ* (Jón Sig. Hdrsafn, 333, 4to, pp. 228-229) Jón Thorchillius says, among other things about Bishop Gísli: "cujus etsi nulla habemus scripta, constanti nihilominus fama celebratur hic antistes ut juris ecclesiastici valde peritus nec non orator egregius, vel ipso hoc adfirmante Christiano Qvarto, Serenissimo Daniæ Norvegiæqve Rege, quo præsente concionem habuit Danice an Germanice [others say in Latin] muneris episcopalis candidatus Hafniæ 1631. Quale nec specimen eruditionis et eloqventiæ ediderunt, neque elogium reportarunt huiusque

to have tried his hand at verse; very little, however, of his poetry remains.[1]

The two writings printed in this volume exist in manuscript in the Bodleian Library, Oxford; the first in MSS. Bor. 50-51, 4to; the second in MS. Bor. 84, 4to.[2] Although now separate, these manuscripts have a continuous pagination (203 pp.), which doubtless does not originate with the author, but is the work of one of the former owners of the manuscript. The entire manuscript was brought to Copenhagen, it would seem, shortly before or after the author's death, or about the middle of the century[3]; for P. Resen made use of it in his work on Iceland. Aside from this its history is unknown until Eggers mentions it in his description of Iceland in 1786. It was at that time in the possession of Grímur Thorkelin, the archivist, and according to Eggers' statement it then had 263 pp., pp. 204-262 being occupied by "Ein Verzeichniss isländischer Stammwörter nach

simile aut idem exambientes munus qvotcunqve alias e nostratibus ad hoc obtinendum impetrandumqve Regi se exhibuere Hafniam delati (nam Thorlacum Sculonem idem ferisse gratis dicitur). Proinde mihi multo celebrior evasisse videtur Giselo Oddinus unica illa, sed tanto auditore, tanto censori probata adeo oratione, qvam pluribus alii scriptis eruditione fere nulla, etsi ingenio et industria qvalicunqve, conatuqve et animo non malo elaboratis."

[1] The only poem from his pen now known is to be found in Ny Kgl. Saml. 139b, 4to (cf. Jón Þorkelsson, *Om Digtningen paa Isl. i det 15. og 16. Aarh.*, 1888, p. 448).

[2] Finnur Magnússon has provided this with a title-page: "De mirabilibus Islandiæ (sive Historiæ naturalis insulæ dictæ Tentamen)," etc.

[3] It is probably to the *Annalium farrago* that Bishop Gísli refers in a letter to Worm, dated "in via visitationis, prope Akureyre in plaga septentrionali, 8 Augusti, Anno 1637." He writes as follows: "Cum navigio Grindvicense schedulam incultam ad dignitatem vestram transmisi, ratus fore, ut tempus subseqvens permitteret, plura ac meliora vobis dare; sed eventus ostendit, qvam adeo sim arctatus curis, negotijs, et molestijs varijs. Nihil enim potui, præter hæc pauca et levia, Annalium patriæ, qvæ qvamvis, propter styli humilitatem, non sint lectu digna; tamen, propter rerum, tam varietatem, qvam veritatem, spero non omnino contemnenda. Eadem autem, ut V. D. meo Nomine, humiliter offerat Magnifico Dn. Cancellario, cum excusatione satis validâ, non minus de mea ruditate, qvam gravissimis occupationibus." According to this, the Annals were sent to Copenhagen before the *De mirabilibus*. The "transmissa scripta" were received by Worm, but on account of the pestilence he delayed the delivery of them to the chancellor (cf. letter of May 10, 1638, *Epistolæ* II, p. 597). It is likely that the bishop in 1637 sent only the longer recension (A), while he kept the other. This latter, I presume, was found after his death among his papers, and probably was sent, together with the *De mirabilibus*, to Copenhagen, either to Worm or Friis, preferably to the former and there the whole manuscript was united. It is doubtful whether it ever came into the possession of the chancellor, as he died on Oct. 1, 1639.

dem Alphabet."[1] This portion is unknown to me, and I take it that it was not from the pen of Bishop Gísli, but had been added to the manuscript, or bound with it, by one of its successive owners, and was probably removed by Finnur Magnússon, who acquired the manuscript after Thorkelin's death.[2] Separated under three numbers, as described above, the present manuscript was included in the collection of Icelandic manuscripts which Finnur Magnússon shortly after 1830 sold to the Bodleian Library. He styles it in the printed catalogue[3] the author's autograph manuscript ; but this is not quite correct, since it is in three or four different handwritings, the author's hand being distinguishable only in the subscription at the end of the one recension of the Annals, and in a portion and in a few corrections of the other recension. But if not actually in part written by the author himself, it was without doubt copied under his direction and supervision, and thus constitutes an original manuscript. No other manuscripts of the two writings are known to exist.

There are two recensions of the *Annalium farrago*. MS. Bor. 50 (A) has the fullest text, the entries being arranged in strictly chronological order,[4] while in MS. Bor. 51 (B) many items are omitted, the chronological arrangement is not observed throughout, and the title is lacking. Both contain the postscript, and bear the same date at the end.[5] The relation between the two is not perfectly clear ; it is a question whether, as Gustav Storm thinks, on the authority of Chr. Collin (who examined the manuscript for him), B represents a clean copy of certain portions of A,[6] or, as Jón Þorkelsson thinks, B is merely a rough draft.[7] The first opinion is supported by the fact that in B the

[1] C. U. D. Eggers, *Physikalische u. statistische Beschreibung von Island*, I. Theils 1. Abt., 1786, pp. 372-374.

[2] Possibly this is the same as MS. Bor. 70, 4to, which in the catalogue is called : "Íslenzk málnefni (Nomina sermonis Islandici)."

[3] *Catalogus criticus et historico-literarius codicum CLIII. manuscriptorum borealium præcipue Islandicæ originis, qvi nunc in Bibliotheca Bodleiana adservantur, auctore* (*qui et libros ipsos colligerat*) *Finno Magnæo.* Oxonii, 1832. 4to. See pp. 18-19, 31.

[4] Some items are entered according to the date of the source.

[5] The subscription in A is clearly in the author's own handwriting.

[6] "Om Bishop Gísle Oddssöns Annaler," in *Arkiv för nordisk filologi*, VI, 1889, pp. 351-357.

[7] "Die Annalen des Bischof Gísli Oddsson in Skálholt von 1637," in *Zeitschrift des Vereins für Volkskunde* I, 1891, pp. 164-171.

phrasing is often clearer, and in a few cases better; some entries are fuller, others briefer, and some entirely omitted; and the handwriting seems to be more careful. The second opinion is primarily based upon the confusion of the chronological arrangement and the omissions in B. And this is probably the correct view; B is the original draft, the conclusion and the subscription, however, having been added to it from A. The edition printed below is based upon A, variants being given only where there is a difference of some consequence between the two. The items which occur in both are in this edition marked with an asterisk.

In the author's mind the two works supplement one another; both deal with what he calls "mirabilia Islandiæ," the *Annalium farrago* giving a historical record of natural and preternatural occurrences in Iceland, the *De mirabilibus* being a general description of the country, its animate and inanimate nature. For the general history of the country the former is of but slight importance, since ordinary events as a rule are not recorded, but principally occurrences of an extraordinary character, such as floods, volcanic eruptions, pestilences, disasters on land and sea, apparitions of various kinds, the spontaneous ringing of bells, comets, the appearence of monsters in rivers and lakes, monstrous births, ghost stories, and the like. Because of this it has been styled, not without reason, the first collection of Icelandic folklore. It contains a few genuine folk-tales complete,[1] and others in embryo.[2] For the author, most of it represented records of

[1] In *Huld* VI, 1898, pp. 37-51, Dr. Jón Þorkelsson has published in an Icelandic translation some of the tales from the Annals (cf. also p. 28 below), and three chapters from the *De mirabilibus*.

[2] Such, for instance, is the story about the Skíðastaðir farm (1547). Björn Jónsson á Skarðsá (*Annálar*, 1774, p. 69) mentions the event, which he dates in 1545. According to him 14 men were killed by the landslide, and no trace of them was found except the right hand of the farmer whose name was Sæmundur; it was therefore interpreted by the people, that this hand was to have Christian burial, because with it Sæmundur had so often given alms to the poor. Yet this is contrary to the farmer's character as it appears in our story; nor does Björn know anything of the shepherd. But upon the tradition as told by Bishop Gísli is based the folk-tale printed in Jón Arnason's *Íslenzkar þjóðsögur*, II, pp. 42-44. In this last form, however, no mention is made of the shepherd, while a maid-servant is saved through the interference of a raven, an incident borrowed from other tales; cf. the story of the girl at Gullberastaðir (*Ísl. þjóðsögur* I, pp. 617-618), and the story of Herjólfur and Vilborg (*ibid.*, II, p. 81). The incident of the hand is attached to another tale in which a farmer of Bjarnastaðir in Vatnsdalur, called Sæmundur, is mentioned as having been killed by a landslide in 1720 (cf. "Draugurinn Kinni," *ibid*, I, p. 342).

natural history, although his principle of selection is not very clear. The earlier items (1106-1402) are of no consequence; they have been copied, as Storm has shown, from earlier sources, such as the so-called *Oddaverja-annáll*[1] and Lyskander's *Den grönlandske Cronica.*[2] The rest is compiled from contemporary sources which are now lost, chiefly from private letters written by various people to Bishop Oddur and the author himself. Some events are described from the author's own observation. He says in the postscript that he only included things he considered true or probable, and supported by good authority. It would be interesting if we knew some of the material he rejected as untrustworthy, so as to find the criterion he applied in his selections. But his was a superstitious age. One can at all events gather from this work what were the principal news-items of the day, so that in this respect also the compilation is of value. Important is the information given about the various plagues that devastated the country, especially those of 1492 (1494) and 1636, and concerning volcanic eruptions, such as that of Hekla in 1636, and others; but the author's chronology is not always to be trusted. Interesting likewise is the story of the ordeal of the bier (1598), not elsewhere mentioned so far as I know, but the authority for it unfortunately is not given.[3]

[1] Dr. Jón Þorkelsson (*Arkiv f. nord. filol.* VI, pp. 295-296) has suggested that the *Oddaverja-annáll* was written by Vigfús Jónsson. In any case these annals were in the possession of his son, Ormur Vigfússon (d. 1675), who was steward of the Skálholt episcopal seat at the time when Bishop Brynjólfur Sveinsson received it from the heirs of Bishop Gísli. But Bishop Gísli doubtless knew Ormur many years before, as the latter was brother-in-law of Gísli Árnason, whom Bishop Gísli succeeded as minister of Holt undir Eyjafjöllum in 1623. Bishop Gísli must have borrowed the manuscript from Ormur. For these annals, see *Islandske Annaler indtil 1578*, ed. by Gustav Storm (Christiania, 1888), pp. xxxviii—lxvi, 427-491.

[2] Claus Christoffersen Lyskander (1558—ca. 1624), a credulous and untrustworthy writer, published his metrical chronicle, *Den grönlandske Cronica*, in Copenhagen, 1608. Among the sources of his chronicle were the annals (*Gottskálks annálar*) written by Gottskálk Jónsson (1524-93), minister of Glaumbær, which were edited by Storm in *Ísl. Annaler*, pp. 297-378. See also Storm's "Om Kilderne til Lyschander's Grönlandske Chronica" in *Aarböger for nordisk Oldkyndighed og Historie*, 1888, pp. 197-218.

[3] As the event is said to have occurred in Dalasýsla (Fellsströnd) which at that time was held by Jón Magnússon, who corresponded with Bishop Oddur (cf. pp. 12, 28), it is possible that the former is the authority for the story. The belief in similar ordeal is shown in the tale "Upp koma svik um síðir," *Ísl. þjóðsögur*, I, pp. 232-33.

The account of the suicide (1611) is illuminating on the popular attitude at that time toward such acts. The selection of the items included in the annals was doubtless the work of Bishop Gísli himself, but the Latin translation was principally made by Ketill Jörundsson,[1] a friend and confident of the bishop and his family, whom the bishop, shortly before his death, ordained as minister to Hvammur, this being the last ordination he performed.

The *Annalium farrago* was finished on July 24, 1637; the *De mirabilibus* was begun on April 18, of the following year, and finished on May 1, 1638, only two months before the author's death. The work was thus written in about two weeks. But the author had long been planning some such work, as is evident from his letter to Dr. Ole Worm, dated July 31, 1635. In this letter Bishop Gísli writes: "Sperabam aliqvando, mihi hoc otii relictum iri, inter occupationes plurimas, ut pauca qvædam annotarem, in gratiam Magnif. Dni Cancellarii,[2] de Lapidibus et Herbis et qvibusdam aliis mirandis hujus Insulæ, qvæ doctissimus Arngrimus sicco pede fere transiit, fortean qvia non ipse totam Insulam perlustravit, sicut ego nunc aliqvoties maximam partem. Sed iste fœtus futurus est mihi fere elephantinus. Si autem qvicqvam concepi, non qvidem, propter sterilitatem ingenii mei, luce dignum patiar tamen aliqvando, Deo adjuvante, ut sub tanti Viri auspiciis pateat."[3] To this Worm replied in his letter of May 6, 1636: "Gratum fuit Cancellario Naturalia

---

[1] Ketill Jörundsson (b. 1603, d. 1670) graduated from the Skálholt Cathedral School in 1620, and was under-teacher (heyrari) there until 1622; in that year he matriculated as a student in the University of Copenhagen, but he returned to Iceland in the following year, and there resumed his former position as teacher—which he held until 1638. He was minister of Hvammur in Dalasýsla from 1638 to 1667. In 1631-32, he accompanied Bishop Gísli on his trip to Copenhagen. He is known as an industrious copyist of manuscripts, as the author of various genealogical writings, and as the translator of Hadrianus Junius' (1511-75) *Nomenclator omnium rerum propria nomina variis lingvis indicans*. Ketill's grandson was Árni Magnússon, the founder of the Arna-Magnæan Collection.

[2] Christian Friis til Kragerup (1581-1639) was Royal Chancellor from 1616 until his death. He was known for his interest in science and literature, and especially in history; the writers of the day found a friend and protector in him.

[3] *Olai Wormii Epistolæ*, II, p. 595. He goes on to say that the reappearance of the Hvítá serpent in the same year had caused him to think of writing about these things. He asserts that on this occasion he himself saw the serpent, but it is strange that he did not put it on record in the *Annalium farrago*, with the other appearances of the monster.

Patriæ conscribendi et colligendi institutum, qvod ut urgerem apud te, serio jussit, qvò brevi ejus specimen haberet; addidit, concepta jam, posse deinde ulterius expoliri, temporum lapsu."[1] In a letter of Aug. 25, 1636, to Chancellor Friis, Bishop Gísli writes: "Och det som Jegh haffuer loffuedt Min Strenge Herr Cantzeler een gangh de qvibusdam mirabilibus in hac Patria nostra, det er icke ennd nu ferdigt, ennd dog adt det er paa Weyen. Wilde vor Herre spare migh liiff och sundhed thill, neqve enim tantum est in re qvantum in opere, der som Jegh skall sandhed sige."[2] From all this it is clear that the work was in preparation for some time before it was written down in the form we know.

On account of the isolation of Iceland, and its remoteness from other countries, it was to be expected that in the early days many strange and weird tales would circulate abroad about the country and its inhabitants. Some of its natural phenomena, as the volcanoes, the hot springs, and the polar ice, aroused much curiosity among the peoples of foreign lands. Traces of these antique stories sometimes haunt the pages of comparatively recent books on Iceland; once they have gained a wide circulation, tales of that kind often possess a great tenacity of life, and frequently the more of it, the more absurd they are. Gories

[1] *Olai Wormii Epistolæ*, II, p. 596.—Bishop Finnur knew these letters, but was in doubt whether Bishop Gísli had ever written the work he contemplated (*Hist. eccles. Isl.* III, 601-602).

[2] The letter is in AM. 267, fol. The bishop writes furthermore as follows: "Der nest giffuer Jeg E. Str. W. Thill kiennde adt der er Intedt synderligtt for nöden, som Jeg acter adt skriffue denne gangh, effterdj adt Welb. Pros Munndt bliffuer her i Lanndett, och kand wdj egen Person adt erfare alle leeligheder, baade wdj geistlige och werdzlige sager, som der ere forhanden. Och haabes thill nest Gudz hielp, adt Hans Welb. hielper Ossz nogedt thill rette, effter Nödtörfftighedt. Wor Herre styre och Regere det altsmmenn, effter Hans Miskundelige och Naadigste vilgie. Jeg haffuer opsögt de beste och elldste Annaler, som Jeg kannd finde her i landett, er de rette det veed Jeg icke, och fornemmer ligevell adt der er nogen feyl wdj, efftersom Jeg haffuer ahntegnedt ad Lineam, och det kannd Jeg icke bedre, och icke heller faaer Jeg Stunder thill adt skriffue det wd paa danske, eller Latine, som det sig burde. Det beder Jeg E. Str. adt holde mig thill gode. Welb. Pros Mundt er sielf mit vidne, om Jegh haffuer icke noget adt bestille wdjdette kald alltiidt. . . . Om Hekla och hendis vnder udj dette aar haffuer Jeg medt it ord skriffuedt thill min kiereste præceptorem Dn. D. Casparum [*i. e.* Jesper R. Brochmand]. Huiss Jeg kand ydermere och saa och saa [!] wdj denn sagh ehrfare och befinde, skall gierne skriffuiz ret som sanndhed er." Concerning these Annals, cf. Bishop Gísli's letter to Worm of Aug. 20, 1636 (*Epistolæ* II, pp. 596-597).

Peerse and Dithmar Blefken pretended to give first-hand information about Iceland, asserting that they had visited its shores, and traveled in the country. Accordingly, other writers quoted them as trustworthy authorities. Blefken's book especially had a wide circulation, and was translated into many other languages; it has probably spread more misinformation about Iceland than any other single book. Needless to say, the Icelanders felt indignant at such misleading and derogatory publications, and wished them to be refuted. A staunch defender soon appeared in the learned Arngrímur Jónsson, who, besides three descriptive and historical works on his native land, wrote two pamphlets in refutation of Blefken and David Fabricius.[1] In his *Brevis commentarius de Islandia* (1593) Arngrímur dealt with the physical geography of Iceland, the inhabitants, and their mode of living, but the book was written throughout in a controversial style.[2] His two later works (*Crymogæa*, 1609, and *Specimen Islandiæ historicum*, 1643) were devoted to the history and historical geography of the country. There is reason to believe that Bishop Oddur Einarsson early planned to write a description of Iceland, or something of that kind,[3] and he actually carried the plan out, at least to some extent; but as the work is now lost, we cannot precisely tell what were its character and contents. Bishop Gísli styles it Αὐτοσχεδίασμα, and gives a short quotation from it.[4] It is also known from P. Resen's *Islandiæ nova descriptio*, Resen having used it, together with many other works.[5] I am inclined to think that it was not a finished work,

[1] For an account of these and other writings on Iceland during the sixteenth and the seventeenth centuries, see Þorv. Thoroddsen, *Landfræðissaga Íslands* I, 1892, pp. 146 ff., in the German edition by Gebhardt, *Geschichte der isländ. Geographie* I, 1897, pp. 135ff.

[2] See *Islandica* IX, pp. 43-44.

[3] Prior to Arngrímur Jónsson, Oddur Einarsson was deemed the most capable person to refute the mistaken assertions of foreign writers about Iceland. This may be gathered from the letter Bishop Guðbrandur of Hólar wrote to the clergy of the Skálholt diocese, recommending the election of Oddur for bishop. He intimates that Oddur, in view of his great learning, will be able "lastskriptum svar að gefa, sem út eru geingnar um vort föðurland og ganga kunna" (Jón Halldórsson, *Biskupa sögur* I, p. 164).

[4] See below p. 32.

[5] This description by Resen has never been published. It is found in manuscript, Ny Kgl. Saml. 1087 and 1088, 4to, cf. Thoroddsen, *Landfræðissaga Ísl.* II, pp. 183-192.

but only notes or disconnected chapters on various topics related to the geography of Iceland. Accordingly, no one thus far had attempted a connected description of the natural phenomena of Iceland, and it was precisely this task that Bishop Gísli undertook when he wrote *De mirabilibus*. The want of such a work was felt at the time by Icelanders and foreigners alike, and Bishop Gísli had many qualifications for producing it. He was interested in natural science, had doubtless read a great deal of it, and possibly had devoted some time to the study of it while in the University. From personal observation he knew the country better than most of his contemporaries; as a youth he had traveled with his father on the latter's tours of inspection through the diocese; and after he had become bishop himself, the visitation of the various parishes was one of his episcopal duties.[1] Further, he had at least traveled over parts of the Hólar diocese, his father-in-law being one of the leading men in that section of the country.

The author begins *De mirabilibus* by describing the geographical position of Iceland; but he frankly confesses his inability to determine it through his own calculations; instead, he appeals to other authorities, quoting Hans Nansen and Peter Apianus, as well as his father, Bishop Oddur. It is strange, however, that he does not mention Bishop Guðbrandur of Hólar, who was the first to succeed in determining with tolerable accuracy the geographical position of Iceland, and who up to this time had made the best map of the country.[2] The next chapter deals with the polar ice and the things connected with it. Then follows a description of meteors and other aerial phenomena, to which, in the scientific opinion of the time, earthquakes and volcanic eruptions were related. The author then treats of monsters and serpents in lakes, rivers, and the ocean, dwelling upon them at some length, after which he passes on to the description of whales and fishes, including among the latter molluscs and echinoderms. Five chapters are devoted to birds,

---

[1] His "Vísitatíubók" (1632-37) is in the Arna-Magnæan Collection (AM. 248, 4to), together with his letter-books (AM. 244-247, 4to).

[2] This map was published under A. S. Vedel's name (Andreas Velleius) about 1585 in two slightly different forms, in Ortelius' *Theatrum orbis terrarum*, and in Mercator's *Atlas*. Bishop Guðbrandur calculated the latitude of Hólar in Hjaltadalur to be 65° 44′.

and considerable space is given to a discussion of their seasonal migrations; two chapters deal with insects, and two with domestic and wild animals. This is followed by a brief survey of the principal geographical names of the country, including those of fjords, islands, rivers, and mountains. Separate chapters discuss Vestmanneyjar and Grímsey, the two principal islands. Next come chapters on the vegetable kingdom, on the geology of the country, and on metals, stones, and springs of various kinds. A chapter on caves suggests another on giants, or trolls, and fairies, the former being generally supposed to live in caverns and similar places. The last five chapters treat of the inhabitants of Iceland and their mode of living, occupations, and accomplishments; here mention is made of some prominent men of the time. The author concludes with a chapter on Icelandic women and their activities.

In reading through this first natural history of Iceland, one finds the ear-marks of the century in which it was written; yet it compares not unfavorably with similar works of the same age. The seventeenth century was one of the most superstitious periods in the history of Iceland; it was the age of the witchcraft trials, when the belief in all kinds of supernatural or preternatural things, monsters, omens, and the like, was at its height. One would therefore expect to find the author sharing and expressing the views of his contemporaries; yet it is gratifying to note how comparatively sound in many ways his opinions are. The story of the activities of alleged sorcerers he in one place dismisses with a sneer; of course, this does not prove that he did not believe in witchcraft, but he was probably more sceptical about it than many other educated men of his time.[1] We could better judge of his attitude toward the

[1] Bishop Finnur Jónsson (*Hist. eccles. Isl.* III, p. 601) says that Bishop Gísli saved Illugi Jónsson, a clergyman prosecuted for witchcraft, from punishment (ca. 1633), and adds: "Qvod eo magis mirandum, qvod Gislaus, acris alias prævaricationum censor, in runarum et characterum magicorum usum multum invehatur in epistola qvadam ad celeb. Olaum Wormium adhuc inedita." The letter Bishop Finnur refers to is not known to me; it could hardly be that of July 28, 1634, in which Bishop Gísli writes as follows: "De Runibus nostratium nihil mihi suppetit, qvod ad vestram dignitatem sit referendum, propterea qvod vel penè expirarit per Dei gratiam et propter verbum Dei ejusmodi malitia, aut propterea qvod ipsi sibi conscij jam dudum sepelierint hujus facultatis magistri ipsa etiam monumenta, nescio qva arte saxis insculpta, adeo ut qvæ ante quin-

superstitions of the age, were we familiar with all the material from which he selected his *Annalium farrago*; for that work, perhaps, would make clear his distinction between what he considered credible and what incredible. In the *De mirabilibus* he frequently declares that he deems the popular stories and beliefs which he mentions to be idle talk, or at best uncertain, and in places he even apologizes for referring to them—sometimes he reserves judgment until further proofs are forthcoming. His whole treatment of the subject must be judged from the standpoint of the scientists of his time. Natural science was then a strange mixture of knowledge, tradition, and superstition; systematic divisions were lacking or imperfect, and the value of observation and experience had not been fully established as against tradition, popular or literary. Like most scientists of his times Bishop Gísli vacillates in this respect, yet he usually seeks for natural causes in explanation of the phenomena, instead of assuming occult or mysterious influences at work behind them. That he believed in the existence of monsters of various kinds within the animal kingdom is not to be wondered at; the leading scientists of the time did the same, and treated such creatures with all seriousness in their books.[1] Indeed the belief in such things outlived the seventeenth century, and may not be entirely extinct even in our times, at least among certain

qvennium hisce osculis vidi, nihil nunc repperiam, præcipue in hac Diœcœsi, ubi per singularem gratiam Dei sonat verbum Dei purum et sincerum, qvantumqvide mmihi constat, neqve tolerantur ejusmodi signorum observatores, nisi magistratus politicus cum aliqvibus conniveat, qvod tamen non fiet, me sciente et volente" (AM. 267 fol.). In a letter of July 31, 1635, Bishop Gísli again writes to Worm: "Superstitiones magicæ, laus Deo, ferme exularunt a patria nostra, aut minimum evacuatæ sunt, qvantum qvidem ego intelligo, et mihi sperare fas est" (*Epistolæ* II, pp. 594–595).—In his circular letter of April 26, 1636, to the secular authorities, he refers to the matter as follows: "Munu nú enn öngver hrósa sier af rúnum oc fiölkynge? Gustuk være þad valdsmönnum ad hafa ei slíka í mestum hávegum, oc leita ecke hælis nie ráda til þeirra, helldur spyriast fyrer þeim, rannsaka þá oc refsa þeim, hvar þeir kunna ad finnast," etc. In 1637 he was a member of the court which confirmed the sentence of exile upon Jón Guðmundsson for witchcraft, adding, however, a hint to the king to pardon the defendant. This may have been suggested by Bishop Gísli. In any case, Bishop Gísli showed himself friendly towards Guðmundur, Jón's son, whom he employed as secretrary after Guðmundur had been unfrocked (cf. Mr. Ólason's introduction to Jón Guðmundsson's *Fjölmóður*, pp. 22-23).

[1] So did, for instance, Thomas Bartholin (1616-80), the famous Danish scientist. In his works he treats of sea-serpents, mermaids, and the like (cf. P. Hansen, *Illustr. dansk Literatur Hist.* I, 1902, p. 408; N. M. Petersen, *Bidrag til den danske Literaturs Hist.* III, 1855-56, pp. 262ff.).

classes of the population.[1] The author had made various observations on the geological structure of the country, and with his partial knowledge he tries to find an explanation of them. The current belief of the time, that gold was to be found in Iceland, he refutes by declaring the mineral popularly taken for that precious metal to be pyrites. As to preternatural beings in human form he apparently shares to a certain degree the popular belief; seemingly he has no great faith in the existence of giants or trolls—he at least takes it for certain that they were extinct, but elves or fairies he treats as if they still existed, although he acknowledges the difficulty of ascertaining the accuracy of some of the stories told concerning them, suspecting, here as elsewhere, the tricks and deceptions of the devil.

Altogether the *De mirabilibus* is an interesting work, and one could wish that the author had expressed himself at greater length on the topics he treats of. As it is, it presents the outlook of an educated man of the seventeenth century on the nature surrounding him; and it is pleasant to observe the author's love of the subject. His patriotism and his pride in the nation are everywhere evident—yet he does not wish to seem "vanam gloriam patriæ venditare." The work stands out as the best of its kind written in Iceland during the seventeenth century. Compared with the similar works of Jón Guðmundsson and Jón Daðason, we see that it represents as critical a treatment as one could expect in that age. Being written in Latin, it naturally appealed to educated readers, whereas the two authors just mentioned wrote in the vernacular, and represent a more popular view of things, while they draw also upon kindred publications of foreign writers.[2] Now all these works are of importance for the study of Icelandic folk-lore.

[1] For monsters and fabulous animals in salt and fresh waters, especially in Iceland, see Benedikt Gröndal's "Sjóvíti og sjóskrímsl," in *Tímarit hins íslenzka Bókmentafélags* XIV, 1893, pp. 98-135, and Ólafur Davíðsson's " slenzkar kynjaverur í sjó og vötnum," *ibid.* XXI, 1900, pp. 159-188; XII, 1901, pp. 127-176; XXIII, 1902, pp. 28-47. See also the latter's "The folk-lore of Icelandic fishes," in *The Scottish Review*, Vol. XXXVI, 1900, pp. 312-332.

[2] Jón Guðmundsson, often called "the learned" (1574—ca. 1650), wrote *Um Íslands adskiljanlegar náttúrur* and *Tídsfordrif.* Jón Daðason (ca. 1606-76) wrote near the middle of the sixteenth century his *Gandreid.* None of these works have been published, but they circulated widely in manuscript. I know them only from the summary given in Þ. Thoroddsen, *Landfræðissaga Ísl.* I, pp. 73-100.—Jón Guðmundsson, a peculiar character, gifted but uneducated, became the archpriest of the occult sciences of his time. His autobiographical poem *Fjölmóður* has recently been edited by Mr. Páll E. Ólason (Reykjavík, 1916).

The *Annalium farrago* and *De mirabilibus* are here printed from a rotograph copy of the Bodleian manuscript. The orthography of the manuscript has been followed where it was consistently carried through, only a few manifest errors being corrected. The manuscript use of *y* for *i*, or *i* for *y*, and also that of *æ* and *œ* for *e*, or vice versa, as well as other peculiarities, have been observed. The Icelandic words are given as written in the original, except that an accent has been put over vowels in many cases where it was lacking; but *aa* and *ij* are reproduced wherever they occur. The punctuation, on the other hand, for the greater part is the work of the editor.

Like many of the prominent Icelanders of the earlier half of the sixteenth century Bishop Gísli corresponded with Dr. Ole Worm, the Danish archæologist and physician.[1] He must have made Worm's acquaintance while a student in the University. In *Olai Wormii et ad eum doctorum virorum Epistolæ* (Havniæ, 1751, tom. II, pp. 594-597) extracts of two letters from the bishop to Worm, and three letters from Worm to the bishop, are printed. Besides, there are in the Arna-Magæan Collection (AM. 267 fol.) five letters from the bishop to Worm.[2] I have made use of all these letters, so far as they are of any importance. Worm was particularly anxious to secure information from his correspondent concerning runes, but, as has been shown above, the bishop was unable to render him any service of consequence. However, he did send him copies of certain old annals,[3] and Worm in return sent the bishop some of his own publications.[4] To Bishop Gísli, as to many others, Worm was a noble and trusty friend.

---

[1] For Worm see my essay on him in *Ársrit hins íslenzka Fræðafélags í Kaupmannahöfn*, 1917, pp. 42-64, and Þ. Thoroddsen, *Landfræðissaga Ísl.* II, pp. 162-172.

[2] These letters have the following dates: Aug. 7, 1632; Aug. 8, 1632; July 28, 1634; June 13, 1637; and Aug. 8, 1637. Only the signature is in the bishop's handwriting. Some of the letters which passed between them must have been lost.

[3] Cf. AM. 1f² fol., and AM. 414, 4to.

[4] Bishop Gísli also sent him natural objects from Iceland, and a chess-board with chess-men ("Jeg sennder eder ett shachtaffl med Christoffer Bremmer paa det i kannd acte, huad ingenium Islandorum valet." Aug. 8, 1637).

ANNALIUM IN ISLANDIA FARRAGO
HINC INDE DESCRIPTA.

Anno 1106 Ignis eruptio Hekla monte prima.

Anno 1117 Multa mirabilia acciderunt, quæ non invenio annotata, unde annus iste dictus est *Undra aar* seu annus rerum mirabilium.

Anno 1153 Hyems morbis multum obnoxia.

Anno 1157 Crucis signum in luna conspicuum.

Anno 1158 Visæ sunt simul 3 lunæ et quæ harum erat media crucis signum gerebat. Itemque tenebræ memorabiles.

Anno 1159 Mense Septembri apparuerunt tres soles in occidente.

Anno 1165 Annus quibusdam dictus portentorum propter terræmotus freqventes, bella et seditiones cruentes[1] ubique gentium sævientes.

Anno 1168 Homines in aëre conspicui.

Anno 1181 Hyems morbifica. Æstas sterilis.

Anno 1199 Inundatio maxima, qualis veró fuerit a nobis ignoratur.

Anno 1223 Ignis eruptio qvarta ex monte Hekla. Secundam et tertiam ignoramus. Item ignis eruptio apud Reykianes.

Anno 1226 Hyems nocivo arenæ imbre notabilis; tenebræ etiam meridianæ. Ignis eruptio e mari apud Reykianes.

Anno 1227 Hyems instar præcedentis arenosa.

Anno 1238 Ignis eruptio apud promontorium Reykianes.

Anno 1240 Sol instar sangvinis rubeus. Ignis eruptio iterum apud Reykianes. Morbus pustularum primus. Terræmotus per insulam universam.

Anno 1244 Conflictus Floensis, qvem Islandi viderunt in patria acerrimum.

Anno 1245 Ignis eruptio ex Sólheima Jökle.

Anno 1275 Grando et numero et pondere solito vehementior e nubibus exilijt.

Anno 1279 *Admodum austera et dura hyems[2] glacie marina regionem undiqvaqve cingente (qvam Grönlandicam appellamus) [unde passim homines et pecora subdialia perierunt[3]. Deus autem hoc tempore misit ursos albos et phocas marinas ad hanc famem levandam.

Anno 1308 *Tanta hyemis sævitia Islandiam invasit cum frigore, nivibus et tempestatibus intemperatissimis, [ut necesse haberent anniversarium conventum visitaturi media æstate eqvos calceare qvemadmodum in bruma, neqve istæ nives etiam circa ipsa habitacula hoc anno resolutæ sunt.[1]

Anno 1331 *Terræmotus insignes et formidabiles adeo, ut domus et ædificia passim corruerent et terra multis[2] in locis dehisceret, [atqve in rupturis istis aqva[3] visa sit, rubra tanqvam sangvis, qvæ pestiferum fœtorem exhalavit hominibus et jumentis pariter ac volucribus ipsis lethalem.

Anno 1340 *et duobus conseqventibus sexto coepit ardere mons Hekla [horrendo fremitu.[4] Item mons Lómagnúpur ; simul et alter qvidam mons Trölladingia exoneravit se usqve ad mare apud provinciam maritimam, qvæ appellatur Selvogur. Item promontorium Reykianes plus dimidio igne consumptum, cujus vestigia in aperto mari etiamnum conspiciuntur, excelsi scopuli exinde dicti Elldeyiar [sive ut veteres volunt Driftar steirn.[5] Item Geirfugla skier, [ubi lapides plurimi adhuc conspiciuntur exusti.[6] Eodem tempore exarsit etiam mons meridionalis Islandiæ Sijdu Jökull et multi alij montes [integras provincias devastantes, aliqvando etiam in mari ignis et incendium fuit conspicuum, et montes exusti a continente in mare corruerunt. Tantæ mutationes tunc temporis visæ sunt in Islandia incomparabile detrimentum insulæ adferentes, qvantæ nunqvam antea posthac nunqvam resarciendæ.[7]

Anno 1342 *Grönlandiæ incolæ[8] a vera fide et religione Christiana sponte sua defecerunt, et repudiatis omnibus honestis moribus atqve veris virtutibus ad Americæ populos se converterunt. Existimant enim qvidam[9] Grönlandiam adeo[10] vicinam[11] esse occidentalibus orbis regionibus. Ac inde factum est, qvod Christiani a Grönlandicis navigationibus abstinerent. Ab Islandia versus [aqvilonem (*nordaust*) et a Grönlandia similiter sita esse creditur[12] regio, quæ appellatur Jötnaland, [alijs[13] Tröllbotnaland, [qvasi gigantum terra aut sylphium aut monticolarum.[14] Hanc [nationem multi olim invisere et speculari sategerunt[15], inter qvos Gormerus, [ille antiqvissimus rex Daniæ, cuj cum socijs et legatis suis negotium hoc admodum sinistre cessit[16] idqve propter imbriferas ac immoderatas tempestates multaqve alia impedimenta. Haraldus [postea cognomento[17]

Hardrade sive Crudelis navigationem eodem instituit, sed in periculosos errores, tenebras [maximas ac demum in insolitam qvandam carybdin seu voraginem[1] incidens summo cum vitæ discrimine evasit, gigantum habitatione nunqvam conspecta. [Qvia vero multi Haraldum ut spe frustratum irriserunt, rursus[2] ex Norvegia et Friislandia nonnulli prædictum giganteum regnum Tröllbotnaland qvæsitum ibant, qvibus non multo fœlicius iter cessit, nam experti sunt innumeras et ineffabiles ex cœlo et solo et salo difficultates cum maximo vitæ periculo. [Ipsi qvoqve inciderunt in voraginem qvandam vasti maris amisso poenitus lumine solari.[3] Tandem vero terræ prædictæ oris adlabuntur, quæ altissimos montes et horriferos scopulos repræsentat, ibidemqve[4] nullas domos[5] aut ædificia videre contigit, [nisi tantum[6] cavernas et antra [solo effossa idqve multis in locis.[7] Pulvis autem hujus terræ auro et argento [scatebat, qvod navigijs suis importabant,[8] qvod cum incolæ[9] animadverterent, undiqve armati [hastis et arcubus concurrerunt. Nautæ vero fuga sibi consuluerunt relicto forte uno tantum, qvem gigantes isti extemplo crudelissime dilaniarunt.[10] In hac regione[11] lux diurna nunquam dicitur esse clara, ubi etiam formidabiles strepitus cœli marisque semper exauditur; unde quidam[12] concludunt eam esse infimam in globo terræ atqve in umbrâ constitutam, [unde omnes aqvæ et nubes magna vi sursum tendant.[13] Hæc navigatio facta est in diebus Olaj regis sancti Haralldi filij et [postea nunqvam iterata.[14]

Anno 1346 Morbus pustularum Islandiam iterum graviter affligebat adeo, ut ex omnibus insulæ partibus multi decederent.

Anno 1374 Pauperes inedia et fame moriuntur.

Anno 1379 Graminis proventus tam exiguus, ut exemplo careat; imbresqve aqvarum et crebri et largi adeo, ut ruinam montium causarentur et labores hominum perderent.

Anno 1402 Strages hominum in Islandia ingens.

Anno 1492 Pestis illa memorabilis, qvam plagam magnam *Myklu pláguna* appellare solemus, in meridionali Islandia ab Seltiarnarnes primum exorta est hoc modo. Navis qvædam Britannica in freto extra portum ferebatur, qvam cum maris accolæ gubernaculo non regi sed aura et fluctibus agitari animadverterent, studio cognoscendi eandem visitarunt. Cumqve ascendissent, signis non obscuris moniti nautas omnes peste

mortuos esse, merces omnes in regionem exportarunt ac evolverunt, atqve ex evoluto qvodam panniculo flavo pulverum lentum fumum exhalare animadverterunt, qvo statim infecti alios qvoscunqve homines infecerunt. Serpsit deinde pestilens ista contagio per tres insulæ partes (occidentalem enim non adijt), nec desævit priusqvam circiter Martinalia, postqvam præter habitacula plurrima etiam integras provincias desolasset.

Anno 1546 Tempore verno circiter communia nostratium, ut dici solet, migralia[1], *fardagar*, maximus nostrorum hominum memoria terræmotus extitit, cujus violenta concussione prædium Hialle Ölvesensium cum pago vicino multisqve contiguis habitationibus penitus corruit.

Hunc excepit alter Anno 1552. Erat vesperam Purificationis, qvum omnia tremere et concuti viderentur. Multi domibus suis desertis tentoria et tabernas erexerunt ad inhabitandum.

Tertius accedit 1581 verno tempore ut primus, qvi plurima Rangvellensium habitacula diruit adeo, ut aliqvot homines etiam domorum ruina perirent. Minorum terræmotuum non est consignatus numerus. Hi vero puntantur omnium fuisse maximi.

Anno 1547 aut eo circiter in prædio qvodam boreali Skýdastöðum i Watsdal habitarunt conjuges, qvi res habuerunt in pecore numerosas necminus operibus œconomicis diebus ut profestis ita festis se suamqve familiam plurimum manciparunt. Autumno autem vespertino qvodam tempore, dum upilio oves et armenta pastum abigeret, mons vicinus ruptus est habitaculum ipsum et qvicqvid ibi rerum congestum fuerat cum universa familia terra saxisqve obruens, cujus vestigia in hodiernum usqve diem sunt conspicua. In planitie vero seu valle, qva amnis labitur, cis alveum aperta est terra, ut aqvarum vim magnam eructaret stagnumque faceret, de cujus profunditate nondum constat. Erant ibi prius prata jocunda ripæqve amnis amœnissimæ. Solus upilio cum grege suo ab hac clade immunis est servatus.

Anno 1577 a Festo Omnisanctorum stella apparuit insolitæ magnitudinis idqve totis 66 diebus, alijs syderibus qvo ad candorem non cedens. Radij autem, qvos post se eijaculabatur igneos, virgam magnam atqve in latum[2] diductam referrebant.

Anno 1591 Postridie Conversionis Pauli irruit tempestas magna cum nivis descensu non mediocri, et post violentiam tempestatis sedatam senserunt homines qvandam qvasi terræ sal-

suginem, tam procul a mari qvam prope littora, ut pecora subdialia a pastu abstinerent per biduum aut triduum. Eodem anno multoties visum est cœlum rubere. Item in Novembri audita sunt sæpe numero in aëre tonitrua.

Anno 1593 Muljer qvædam in occidentali Islandia Bardaströnd tergemellos uno partu enixa est, et post partum una cum liberis omnibus simul obijt. Mons qvidam nive obtectus, nostratibus Jökull i Auræffum, multa habitacula iamdudum absumpserat et obruerat, ut ex centum vix octo remanserint. Eodem anno perierunt tres naves piscatoriæ majores in insulis Vestmannorum, de duabus qvidem nullus superstes fuit, de tertia vero tantum tres; relictæ sunt viduæ 23. Item rettulit qvidam Skalholtiæ colonus vaccam domi suæ ex partu monstroso mortuam. Erat autem fœtus exsectus capitibus binis conspicuus, qvæ verticem versus coaluerunt in unum. Inferiores mandibulæ mandibulas canis referrebant. Pedes erant numero 9 aut 10, oculi 4, corpus unum et cauda unica. Tales monstrosi partus illic loci crebritate vilescunt.

Anno 1594 Muljer qvædam in Hiallasande (locus est apud Snæfells Jökul) integras duas septimanas ab aliorum hominum convictu exempta, tandem diuqve qvæsita in qvadam desolata casa seu domuncula reperta est tali habitu, qvalem non sordide victitantes habere solent; suarum vero rerum imo omnium tanqvam oblita immobilis constitit cum animi demissione et taciturnitate maxima, donec beneprecantibus admonentibus saltem annueret.

Anno 1596 In occidentali Islandia septem naves piscatoriæ perierunt. Reliqvæ præterea 17 extremè periclitabantur.

Anno 1597 In Ianuario rursus erupit ignis ex monte Hekla cum fragoribus et tumultibus maximis. Item Nicolaus Bjornonis[1] et Thorarnus Fuseri, viri fide digni, prope Festum Nativitatis Christi viderunt angvem in Skaptaa delitentem ex aqvis emergere. Eodem anno prodigium, qvod Bryniolfus qvidam viderat supra montem Heklam, tale fuit ex relatione Dn. Otthonis Otthonis.[2] Inter ignitos globos consveto more sursum eijaculatos, ajt, qvodam tempore vespertino erupisse ex vortice montis qvasi frustum qvoddam nigrum, instar magnæ rupis, qvod sursum supra ignem et fumum eijaculatum converti videbatur in formam balenæ, cujus caput et pinnæ anteriores planè videbantur. Hoc mon-

strum lente ferebatur in aëre ad montem Tindfiall, qvi Fliótshlíd est vicinus. Cum autem ad illum montem appropinqvaret, visum est mutari in formam draconis atqve ita super montem constitutum in orbicularem formam converti. Eodem anno arena seu exustorum lapidum ex montibus flammivomis cinis et favilla omnem terram tractus Myrdalensis ita obruit et oneravit, ut pedestre iter facientibus ad talos usqve vel crurum tenus pertingeret. In vicinia vero Holtiæ Eyiafiöllensium latum digitum non excrescebat. Nix modica mollisqve pluvia Dei beneficio intervenerunt, ne arenatum istud terræ frugibusve noceret. Scribit Dn. Gislaus Gudbrandus[1] duos suorum parochianorum vidisse ignem in profundo maris flammantem in Hvamsfirde circa festivitatem Omnium Sanctorum, et haberi illos testes idoneos. Scribit item mercatores Bremenses vidisse annis retro 14 ignem in maris profundo ardere iuxta promontorium Reykianes non procul ab insulis ab igni nomen sortitis Elldeyiar vel Gýgeyiar.

Anno 1598 Repertus est pauper qvidam rusticus in fœnili suo mortuus in provincia Fellströnd. Domestici corpus sublatum in cubiculum deportant et linteis involvunt. De cæteris nimis incurij ut nihil mali suspicati advocantur, qvi funus efferent et sepulturæ mandent, qvorum duo, pater cum filio, qvum cadaveri propius accederent, sangvis ex mortui capite manabat. Recedentibus autem illis sistebatur. Cumqve aliqvot vicibus sangvis et manasset et constitisset, Sigvardus qvidam Arnfinni amiculum ferale, qva caput tegebat, dissuit, invenitqve in occipitio vulnus tres digitos latum[2]. Postea die ad cognitionem causæ indicto qvidam de vulneris illatione suspectus jurejurando se purgavit. Interea sangvis sereno cœlo lapsus in librum judicis primarij decidit.

Eodem anno 27 Novembris puella quædam Huammæ Langadalensium in parochia Hlídar in multam noctem somno prohibebatur, donec foras egressa saxicolam quendam seu hominem subterraneum videret, qvi eam compellans amicè rogavit, ut uxori parturienti adsisteret. Illa renuit et cubiculum iterum dormitura repetebat; qvia vero somnum oculis adhuc videre non poterat, altera vice egreditur et jam secundo ad iter et officium obstetricis sollicitata paruit, et qvem habebat ducem, comitabatur in vallem remotam Vijdedal dictam. Ibidemque domum patentem

ingressi muljerem viderunt parturientem, qvæ puellam hospitem ad assidendum invitabat. Advena primum sese modestè excusare, deinde morem gerere et paulo post obstetricari. Exinde mensa paratur, promuntur edulia, funditur potus. At hospes sumpta vel una vel altera buccella nauseat tanqvam dolitura. Dolorem versus signo crucis antevertit et ita dimissionem petit. Puerpera abituræ sudariolum de collo suspendebat severè interdicens, ne vel aspiceret vel cujqvam alteri daret, atqve ita futurum ut annuatim unjus alterjqve voti, qvod maximè optaret, compos evaderet. Facta dimissione qvi prius deduxit, idem reduxit, donec vix tertia viæ pars domum repedanda superesset. Ibidem sibi relicta sudarioli plicaturas evolvere et scrutari non desinit, quoad annulum, ut putat, aureum inveniat, qvem cum manibus versaret, denuo tanqvam surreptum sibi amisit. Atqve ita tandem ad suos reversa aliqvamdiu parum sui compos fuit.

*Eodem anno in universam Islandiam pestilens boum interitus irrepsit, fortasse quia canis quidam Anglus in occidentali aliqva provincia occisus fuerat, ut nonnulli credunt.[1] Anno 1598 verno tempore terræmotus vehementior utramqve ripam secus flumen Ölvesá omnemque viciniam horribiliter concussit, ut rupes solidæ diffinderentur et scopuli cum habitaculorum ruina rumperentur.

Anno 1600 *14 Decembris [integris tribus horis meridianis[2] facta est ecclypsis solis. *Item in eodem mense conspectus est immanis ille angvis in flumine Lagarfliót [tribus curvaturis supra aqvam eminentibus[3]. *Item monstrum simile[3] in trajectu Albis Skalholtensis. Eodem anno scribit Jonas lögmannus[4] duos cetos minores (qvi nostra lingva *háhyrnijngar* appellantur) proximo autumno orcam maximæ molis ab alto mari usqve ad littora compulisse, nec prius horundem iram deferbuisse qvam hostis mortuus, ruptus mersusqve jaceret in Lóne, qvod Snæfellsjökle vicinum est, atqve ita tandem a littoribus ad nota vada divertisse.

Anno 1601 Erat solis facies lugubris et pallida et lux emissa tam dubia, ut umbræ rerum in terra tota æstate non apparerent. Nec montium vertices aut latera sive in ortu sive in occasu a tempore qvadragesimali omnem pene æstatem vel minimum rubuerunt, qvin potius nunc æris Cyprij nunc stanni instar palluit. Et cœli aspectus etiam in serenitate qvasi nubilus, turbulentus et luridus apparuit. Atqve hoc observatum est per

totam fere insulam. Eodem anno castigavit Dominus Islandiæ præsertim meridionalis incolas morbo gravi et violento, peste non absimili, ut unus triduum, alter biduum, tertius ne tamdiu qvidem decumbens e vivorum contubernio emigraret. Reliqvi vero viribus exhausti operibus vitæ necessarijs vacare non poterant. Æstas gelida graminis proventum impediebat, provenientis usum tempestates imbresqve prohibebant, et homines pariter ac jumenta periclitabantur, nos nihilominus in utramque dormiebamus aurem.

Anno 1602 Hyemis violentia per omnem omnino insulam mirum in modum sæviebat, nivis perpetuis accessionibus et frigoribus intensissimis in necem pecudum qvasi conspirantibus, unde annonæ caritas et hominum strages est secuta. Itemqve homines qvidam damni impatientes, melancholica passione animo dejecti, non procul a furore aberant.

1603 4 Martij scribit Jonas Biornonis[1], incola septentrionalis Islandiæ cum celeberrimis, tercentenos homines ob annonæ sævitiam in sola Eyiafiardarsijslu fame mortuos. Addit etiam ex insula Grímsey (qvæ ad latus Islandiæ septentrionale sita est) adolescentulas et pueros numero 40 ad continentem circa Festum Nativitatis Christi transvectos fuisse, relictis in insula 90 adultioribus, qvibus piscatura vitam sustentare solitis præter vicinos pisces, ex hamiotarum more in singula remigum capita distributos, qvo sibi suisqve prospicerent, nihil alimoniæ fuisse reliqvum. In Austfiarda sýslu anno eodem homines plus minus sexcenti morbo et macie confecti exspirarunt. Item in parochia Mioafiordensium et Dvergastenorum passim et turbatim moriebantur, ut aliqvot habitacula penitus essent desolata. Anno eodem die lustrico perierunt 4 naves piscatoriæ ex Mýrdal cum lectissima fortium virorum corona, viduis relictis ad minimum 30. Exeunte autumno anni ejusdem vir singularis notæ Gislavus Arneri cum famulis in lacu qvodam palustri apud tesqva Bolhraune vicino salmones seu truttas capturus, laxati retis indagine rajam tantæ magnitudinis invenit, ut rete nisi lacerum et in duas partes divisum in aridam retrahere non posset. Eodem anno ingens nivium et tempestatum sævitia orientalem Islandiæ plagam afflixit. Multi vi ventorum naves piscatorias amiserunt; perierunt enim in Vopnafirde 10, in Borgarfirde 4, in Seidarfirde[2] 3; atqve ita in cæteris, alibi plures, alibi pauciores. Sub

vesperam pridie Festivitatem Omnium Sanctorum visa est nobis ingens flammæ eruptio ex alpibus orientalibus. Postridie vero arena cinisqve exustorum lapidum omnia circumqvaqve denigrarunt. Auditi sunt fragores vehementes, qvales fere solent esse multorum tonitruum. *Eodem anno circa brumam in provincia maritima meridionalis Islandiæ, Eyrarbacka, conspectum est monstrum aut creatura maritima speciem [eqvini pulli[1] referens, [cauda satis promissa[2], qvæ passim dictam provinciam [peragravit.[3]

1604 Dn. Gudbrandus[4], episcopus Holensis, annotavit duobus proximè evolutis annis in Skagafiardar sýslu octingentos homines fame et frigore mortuos, fuisseqve multo plures morituros, nisi Dominus penum suam aperiens tres magnos pisces et innumerabilem fere focarum multitudinem famelicæ plebi sustentandæ misisset. Anno eodem circa Kalendas Februarij habitaculum Steinar adhuc una vice ex montis ruina periclitabatur, et ingens vitium ab occidentali præsertim parte contraxit. Præter alia saxum qvoddam ex monte præcipitatum domum recta violento impetu ferebatur et superiores contignationes trium domorum, in qvibus utensilia domus domesticiqve ipsi manebant, uno ictu transiliens diruit, et sic per cœmiterium in ipsum templum ad suggestum usqve obvia qvæqvæ diminuens penetravit. Putatur autem tantæ esse magnitudinis tantiqve ponderis, ut 12 viri machinis loco movere qveant. O Exemplum Divinæ clementiæ memorandum, qvod homines ipsos ne tantillum qvidem læserit!

Anno 1605 in Augusto die Dominico decidit gutta sangvinis in manum concionatoris Dn. Pauli Erasmi[5] Skalholtiæ, dum sacra perageret in suggesto. Item visus est sol rubeus et nativo splendore destitutus ab hora sexta vesperina ad nonam usqve. Anno eodem in Februario scribit Dns. Snæbjorno[6] multos homines hac hyeme in Trekillerswijk subitanea morte ceu pestis quadam specie obijsse et aliqvot habitacula prorsus desolata esse. Accedit autem morbus per deliquia et virium defectum, qui primis extremos digitos enervat atqve exinde totum corpus permeat, donec tandem animam a corpore molli sospirio ceu per somnum evocet. Decumbunt alij diem naturalem unum vel alterum, alij 12 horarum spacio, alij ne horam qvidem. Unum habitaculum in Neshrepp hoc modum desolatum est, alterum in Grunnavík. Scribit etiam Sæmundus Arneri[7] 23. Februarij

aliqvot homines hac hyeme in occidentali tractu sibi vicino subitanea morte abreptos fuisse, hos iter facientes, illos sedentes, alios stantes, et adeo, ut eodem momento vivi ac mortui fuerint, quorum duos ex Víkunum recenset, duos item ex Hrönssókn; horum prior fœnum ex fœnili in pastum dividens moritur, posterior vero proficiscens decidit et exspirat. Muljer qvædam Kirkiubóle Önundarfiordensium, dum vaccam mulget, sedens exspirat. In Sugandafirde duæ muljeres et masculus unus subito moriuntur. In Skutulsfirde duo. In Arnardal duæ muljeres. In Bolungarvijk masculus et fœmina. Muljer ista vigil et integra valetudine igni assidens in flammam præcipitata moritur. In parochia Dn. Olai Halldori[1] unjus septimanæ tempore 20 homines objerunt et 5 habitacula fere desolata fuerunt. In Stad (templum est Steingrijmfiördensium) uno die 8 funera sepeliuntur. A Kálffuanese (uno solo habitaculo) decem aut undecim subitanea morte perierunt. Viderunt etiam meridionales hoc autumno specimen hujus morbi aliqvot in locis præsertim maritimis nonnullis.

Anno 1605 vel 1606 *[circa finem Decembris aut initium seqventis Januarij[2] conspectus est a multis angvis inhabitans amnem Skaptá, qvi ventre qvidem cinereus alibi autem niger apparuit.[3]

Anno 1606 Ex orientali Islandia refertur monstrum illud angviforme, qvod in Lagarfliót iamdiu delituit, cum triplici curvatura se ex aqvis erexisse, et biduo (singulis diebus semel ut puto) se videndum exhibuisse. Anno eodem 29. Februarij scribit Sæmundus Arneri permultos homines in Ísafiardarsiislu hoc anno qvemadmodum superiore morte subitanea, et plerosqve horum iter facientes, obijsse. Scribit præterea hac hyeme ante Festum Nativitatis Christi ex Bolungarvík occidentalium visam nubem qvadratam in aëre ad Evronotum versus; extremitates iridis colores repræsentabant, medium vero fulgetrum seu lumen flammeum; visa est ante diei exortum ad meridiem usqve fere immobilis. Rursus eodem anno 16 Octobris relatum est in rusculo qvodam Niardvík vicino hermaphroditum trium vel quatuor annorum. Item in Flangastödum puerum qvadriennem vel qvinqvennem, qvi genitalia membra barbamqve et pubem instar viri adulti habeat (putatur esse subdititius). Item in suburbio Hlídarendæ (dicto Nicholásshús) puellam supposititiam sexennem, quæ in cunabulis recubans sub lecto cubilis eminentiori

locatis latratum canis edit, ut, qvoties qvis præterjerit, edulij aliqvid impetret. Suppositivus qvidam in Grímsnese habitaculo Ey vixit annos fere 15, nec unqvam toto hoc tempore ex lecto vel in pedes surrexit, monstrum horrendum, informe, ingens; stridulam vocem interdum intendit, qvalem præsentes vix sustinere poterant. Interdum in longitudinem plurimum excrescebat, qvantoqve longior tanto præter modum gracilior evasit. Fuerant ejus generis plures supposititij et sæpius, qvorum conditiones non sunt annotatæ. Anno eodem 18 Novembris circa diluculum visa est Floensibus lancea in aëre ardens a Libonoto ad Evronotum capulo præeunte discurrere et vestigium post se in aëre relinqvere. Præeunte capulo seu manubrio cuspidem dicunt harum rerum curiosi observatores morbum portendi; sin vero in cuspidem impetu suo feratur bellum. Ejusmodi meteora sæpius occurunt. Perdices aves in sylvis et montibus degere solitæ eodem anno ab ocœano ad littora magno numero appulerunt. Mures non sine miraculo in ovium lana delitentes vivarum etiam carnes arroserant et multas ad necem usqve commederant. Unus item mus alium suj generis vivum absumpserat in Novembri et Decembri ejusdem anni.

*Similiter eodem anno filia Thidrici Thorsteni, in prædio Berghil, provincia Hrunamannahrepp, virgo 13 annorum, ad quærendum agnum mittitur, et triduum desideratur multum qvæsita, nusqvam repperta. Verum tertia die circa solis occasum in proximo habitaculo Thórarinstödum sponte sua comparuit, referens muljerem qvandam in[1] via se sustulisse, gremioqve leniter portasse ad locum solitarium, ubi diu nihil locuta consedisset; se vero interim nihil pium nec devotum loqvi aut cogitare potuisse. Fœmina hœc anum repræsentavit, vestem muliebrem rubram induta, [capitio (ut vocant) nigro, insignita facie nimium qvam obscura,[2] oculis albedine carentibus, naso ultra os ad mentum usque dependente. Puella dum in ipsius gremio detinetur, [vix qvicqvam[3] se metuisse affirmat. Tandem implorato Divino auxilio vetulam se dimittere rogat. Anus vero nonnihil commota [id se[4] facturam negat. Nihilominus elapso horæ spacio humi apud se depositam paucis et leniter admonuit, ne vel trepidaret aut discederet, brevi enim illam revisuram, si qvidem posset. Anus autem (ut visum est puellæ) oppositum collem ingressa est neqve ulterius in conspectum illius prodijt. Tum puella

maximo perculsa timore Deum pro sua salute et liberatione animitus invocavit. Deinde postqvam aliqvamdiu qvievisset, in summa illa perturbatione et terrore nesciens, qvo vel unde vaderet, domum se conferre conata est, atqve ita per Divinam protectionem prædium propinqvum Thórarinstade salva valetudine et sana mente offendit[1].

*Anno eodem [post mediam æstatem[2] in habitaculo Skeggiastödum i Hierade vidit [vir magnæ authoritatis et bonæ fidei[2], Gislaus Finnonis, stellam coruscantem [circa vesperam[2] sole clariorem et [reliqvis stellis[3] majorem, qvæ deorsum[2] se movebat modeste [qvidem ad orientem super montem[4] Sandfell. Deinde in eadem stella imaginem hominis cum expansis manibus descendentem[5] videre sibi visus est; qvare domesticos suos [spectatum evocavit, qvibus eadem visio apparuit. Postea statim evanuit.[6]

De Herdijsa Magni filia uxore Ivari Eyulvi,
qvæ obijt 23 Martij.

Anno 1606 Scribit Jonas Magni[7] de obitu Herdijsæ in hunc modum. Anno ab hinc tertio profectus est Ivarus domo verno tempore victualia domui necessaria qvæsiturus. Socer ejus Dn. Magnus[8] et uxor Herdisa valedicturum ad littus concomitantur. Qvia vero Ivarus hyeme proximè evoluta somniorum indicio monitus mortem sibi imminere suspicabatur, socrum et uxorem diligenter cohortabatur, ut concordiam invicem alerent liberisqve qvam diligentissime prospicerent; futurum enim ut suo adjutario ulterius non fruerentur, utpote qvi Otthonem Aresonium et Jonam Thorsteni filium esset conventurus. Addunt alij illum interdixisse uxori tunc temporis uti etiam sæpius, ne unqvam ad secunda vota rediret. Accidit autem postmodum, ut Ivarus, Ottho, Jonas Thorsteni, filius ejusdem Jonæ et Sumarlidus qvidam in navi Britannica simul convenirent et vinum igni eliqvatum haurirent, atqve ita bene poti in scapham suam denuo descenderent. Postqvam autem cimbam aliqvamdiu vi brachiorum egissent, nescio qvid turbæ inter Ivarum et Jonam Thorsteni subito exoriebatur, ut a verbis ad verbera exsurgerent. Ottho vero utpote tranqvillitatis amantior damnum anteversurus et reliqvos duos consiliaturus accedit, qvod tam infæliciter cessit, ut naviculam strepitu suo subverterent atqve ita omnes aqvarum

vi absorberentur. Verum Ottho et filius Jonæ Thorsteni vitæ suæ consuluerunt arripiendo naviculæ latera, qva qvisqve poterat, donec a vicinis videntibusqve littorum accolis succurreretur. Ivarus vero Jonas et Sumarlidus iam tum exspirarunt, qvapropter omnes tres in eodem sepulchro cœmiterij Lögardalensis tumulantur, et simul parvulum funus ex vicinio adlatum eadem opera inter eos sepeliebatur. Erat forte in ea cœmiterij parte, qva inhumabantur, antiqvioris cadaveris locus, qvi modo plane insolito ad septemtrionem meridiemqve spectabat. Ad pectus advolutum erat saxum ingens cum palo ferreo in terram defixo, qvod rettulit villæ incola Jonas Theodorus. Abinde manes Ivari et Jonæ ibidem loci inter se congredi seu confligere dicuntur. Herdijsa autem vidua interea cœlibatum coluit, donec Stullerus Godskalchi de Geysteyre a Festo Nativitatis de matrimonio cum illa contrahendo cogitaret. Mox priusqvam res ad illam delata esset, cœpit ipsa intolerabiliter ex altero pede dolere. Cum vero penitus in animum induxisset Stullerus eam de nuptijs compellare, obversabatur illi (Herdijsæ) secundum qvietem Ivarus tanqvam maritalem consvetudinem cum illa habens. Excitata manum exeruit vel terrore vel palpandi desiderio, cum autem eandem retraheret, tanqvam paralyticam abhorrebat. Alias cum in hybernaculo pernoctaret, strepitus ingens in gradu seu pulpito exauditus est. Muljer qvædam, qvæ accubabat, lucernam incendit; reversa vidit Herdisam nudatam vestibus recubare, nisi qva lodicem humeris obvolvit, qvam infestator iste spiritus etiam mordicus tenenti per vim auferre conabatur; postmodum visa est pustula nigra et pestilens in lingua ejus extuberasse, quæ postquam delituit; lingvam ipsam qvasi diffidit et ex dimidia parte aridam reliqvit. Non longo post tempore venit Stullerus eamqve, ut decreverat, sibi despondit, mansitqve ibidem, dum solennis matrimonij denunciatio perageretur. Desponsatæ vero cœpit tanto ægrius esse, qvanto nuptiarum terminus erat vicinior, adeo ut sponso copiam faceret se relinqvendi, si vellet. Pater autem viduæ, Dns. Magnus pastor, id non solum abruit, sed etiam, qvia filia ob infirmitatem ad ecclesiam parochialem deduci non poterat, sedulo hortabatur, ut Stullerus eodem die Dominico in Reykiafirde (domo videlicet viduæ desponsatæ) solennem matrimonij formulam pronunciaret, qvod etiam obtinuit, ratus fortasse diabolicas præstigias hoc pacto fore irritas. At cum Stullerus formulam

copulationis recitaret, tantis clamoribus uxor futura infremuit, ut nec ipsa nec alij præsentes sustinerent. Dicunt autem, qvi ejusmodi spectra videre solent, diabolum Ivari specie vestitum eam tunc territasse ut et postmodum semper, qvoties similibus vociferationibus miserè excruciabatur. Tandem advocatur Thorlevus Theodori[1], qvi adveniens sive præcantationes sive exorcismos suos excercuisse fertur strennuè, qvibus impostor ille aliqvot noctes qvasi cessit. Reversus vero tanto acrius maligniusqve infestabat, ut exorcistæ ipsi (ipso referente) magnum negotium fecerit, dum humeros afflictissimæ muljerculæ aliorum etiam opera adjutus sustinere conabatur, ne forte incarnatus iste diabolus ei prostratæ, ut ajebat, vim vitiumqve inferret. Referent homines ejusmodi spectra soliti videre, vidisse se ibi oberrantes genios duos, Ivari scilicet et Jonæ, eumqve, qvi Ivarum referebat, pulpitum, in qvo mulier ista recubarat, agressum, pedes ejus violenter corripuisse, ut sibi attraheret, cum verbum divinum tractaretur, tantum foras egressum subito repedasse. Nec Thorlevus iste miseræ fœminæ persuadere poterat, ut genium illum vel uno aspero verbo abigeret. Tantum autem aberat, ut omnium illorum diabolorum (ut ajebat) vel insidias evitare vel impetum sustinere posset, ut non semel pestilenti halitu in collum sibi sufflato se tantum non enecassent. Cumqve sua arte (imo technis et imposturis) nihil promoveret, dimissionem petijt et alia aggressurus via cadaver iamdudum putre effodere et igni cremare cogitarat, sed nuncio de muljerculæ obitu interveniente est præoccupatus. Thorlevo abeunte petit Herdijsa, ut in lararium seu sacellum, qvod domi suæ erat, deportaretur, si forte infestationes istæ vel paululum remitterent, sed spe frustrata in hybernaculo iterum collocatur. Die vero Dominica, qvæ Festum Annunciationis proximè præcedebat, assidentibus non paucis inter ingentes fragores mortua est, ac simul trabs pulpiti et duo asseres fracti sunt, corpus autem ipsum in pavimentum devolutum est. Domine libera nos a malo. Amen. Tantæ erat versutiæ spiritus iste neqvam, ut (anteqvam vel uni alicuj Stulleri de matrimonio contrahendo propositum innotuisset) cujdam Enero Ormsonio familiariter per somnum insinuaret Stullerum iamtum nuptias meditari, cavitqve simul, ne Enarus vel re vel verbo id impediret, futurum tamen, ut istis nuptijs nec diu nec multum esset gavisurus. Thorstenus Ormsonius, Thorlevo in Reykiafirde

vigilijs et qvibus poterat ministerijs operam locaturus, monitus est a eodem maligno spiritu, ne sede sua domo arceret, qvod si diutius maneret, experturum qvid posset minitabatur. Thorstenus, ne qvid gravius incurreret, maturè sibi fuga consuluit.

Anno 1607 *13 Novembris in provincia qvadam apud Snæfells Jökul muljer enixa est infantem insolitæ deformitatis, præcipue qvoad faciem. Superius enim labrum veluti bisulcum fuit utraqve parte propendula ; nares supra modum amplæ[1]; alter oculus solito longe major, alter autem non conspicuus ; manus alia septem digitos, alia tantum tres habuit. [Paucis tantum erat animi, ut rem exactius cognoscerent.[2] *Eodem anno 15 et 16 Decembris[3] Skalholtiæ conspectus est cœlo sereno cometa qvasi 2dæ aut 3tiæ magnitudinis inter Draconem et Ursum Majorem, qvi non claritate sed magnitudine reliqvas stellas superavit, et ex illo [radij ceu virga ad austrum tendentes egressi sunt.[4] Diuturniorem ejus visum antecedentes et conseqventes obfuscarunt pluviæ.

Anno 1608 *Scribit Dns. Bödvarus[5], reverendus senex et præpositus in occidente, sæpe conspectam fuisse iridem de nocte seqventibus et præcedentibus illam lucentibus meteoris, qvales in parælijs apparere solent, qvod multi admirati sunt. Refert tamen Bernhardus Fuseri se noctu sæpius vidisse ejusmodi iridem,[6] qvam nonnulli aëris instabilitatem denotare putent. Item Gislaus Theodori, nomophylax,[7] meminit hujus iridis hac[8] hyeme conspectæ fere per integram septimanam continue. Item[9] Ivarus Theodori dicit se vidisse ante Festum Nativitatis Christi ejusmodi signum in cœlo, qvale hic annotatur Ͽ I ✶ ϽC. *Eodem anno ipso festo die[10] Petri in Februario conspectum est monstrum in Albi Skalholtensi idqve eo in loco, ubi [scapha[11] trajicere solent viatores. *Item 30 Augusti et sæpius qvemadmodum rettulit ipse portitor Eyvindus Thorsteni. *Eodem anno 15 Novembris in occidentali plaga Islandiæ Steingrijmsfirde plane exustum est territorium Heydalsaa erumpente per cœnaculi pavimentum igne subterraneo; [taleqvid prius[12] acciderat in eodem habitaculo incolente eodem inqvilino, qvi nunc adeo est senio confectus. *Rursus eodem anno refert Dn. Gamaliel pastor[13] se sæpe vidisse signa et meteora in cœlo. [Idem constanter[14] affirmat se cum multis alijs vidisse cœlo sereno densam nubem rubram ac in medio fuligineam instar sangvinis stagnantis[15]

idqve post diei occasum lente se moventem. Anno eodem Dominica Septuagesimæ, qvæ fuit dies Januarij 24, anus qvædam nomine Gudruna Thorsteni filia (re vero Erynnis) in borealis Islandiæ tractu Adaldal hospitis sui seu patris familias filiolam biennem, qvam nutriendam susceperat, in lebetem seri lactis ardentis capite deorsum verso immisit, monuitqve parentes egrediens, ut frustum carnis iamdudum illis destinatum in favillis qvererent, probene coctum esset, an secus ipsi curarent. Mater vero cum reliqva familia in culinam adventans parvulam combustam et morti proximam invenit.

Anno 1609 *Dominica Lætare scribit Dns. Gudmundus Olaj, pastor orientalis[1], [se vidisse cum alijs præcipue[2] tria in cœlo vel aëre meteora seu signa, idqve in proxima ante Natalem Christi hebdomade. Die Martis antecedente festum sub noctem [insignem[3] splendorem subito fulgurantem ab oriente hujus fere figuræ ◇, qvi totum templum, in qvo versatus sit, clara luce repleverit; vergente autem hac coruscatione ad septentrionem egressam ex ea stellam fulgitam, qvæ splendorem postmodum antecesserit. Alias vespertino tempore vidit excelsam nubem ab oriente veluti summa pulsam tempestate, forma currus, circumeuntem in via solis. Cum vero ad ortum rediret, e curru [surgere visus est vir expansis brachijs, primo qvidem binis, postea quatuor ad omnes plagas mundi, qvi paulo serius una cum curru evanuit.[4] Tertium signum vel meteoron fuit stella splendissimos spargens radios. *Eodem anno profitetur matrona non minus pia qvam honesta Ingeborga, habitans prædium Hof i Wopnafyrde, vidisse se[5] virum fulgentem in aëre moventem se ab aqvilone orientem versus. *Item scribit Dn. Jonas Haki, pastor et præpositus[6], mulierem nomine Thrudam Audolfi enixam[7] duos infantulos; priorem qvidem juxta naturalem ordinem et consvetudinem tam qvoad crementum qvam secundarum solutionem; posteriorem vero post aliqvot dies noctu inter dormiendum eumqve mortuum ac solito longe minorem, [circa cujus partum nullum sentit dolorem utpote dormiens.[8] Pollex hujus abortivi præter modum fuit longus.[9]

Anno 1610 *2 Januarij scribit Dns. Svenus Simonis, venerandus senex et præpositus[10], conspectas fuisse hyberno tempore [circa festum Andreæ[11] tres lunas simul, conclusas circulo lucidissimo, et consecutas horribiles et insolitas tempestates. Item

clara et serena die fuisse aërem sive faciem cœli instar sangvinis rubeam adeo, ut montes qvasi inficeret qvemadmodum in ortu auroræ. Item [refert idem[1] Anno 1609 tempore æstivo et lucente sole[2] conspicuas fuisse[3] stellas [ad Libonotum[4] contra naturæ ordinem sese ferentes. *Anno eodem die Saturni ante Dominicam Lætare, qvi fuit 17 Martij, summa erat aëris tranqvillitas et jucunditas cum splendore solis gratissimo usque ad meridiem; deinde qvod reliqvum erat diei, exorta est vehementissima frigoris inclementia, quæ duravit etiam 18 et 19 Martij, cum tempestatum ac nivium copia, qvæ non solum subdialia pecora verum etiam homines crudeliter oppressit. In provincia Borgarfirde[5] 10 homines et 500 oves perierunt. In provincia Midfirde 4 homines sub dio expirarunt ac permulti alij gelu miserè combusti sunt. [Incolæ ejus provinciæ amiserunt eodem tempore mille et qvingentas oves ex 24 habitaculis. Alij scribunt duo millia ovium perijsse ex illa sola provincia.[6] *Anno 1610 propter insolitam maris inundationem [ejecta est ad littora insignis copia vivorum piscium[7] in provincia orientali Hornafirde. [Ad unicum littus Sæfarhólum 1400, alibi 1000.[8] Præterea incredibilis copia et abundantia incomparabilis [halecum seu[8] pisciculorum minutorum [cumulatim tendens usqve ad genua eqvorum et ultra,[8] dum insessores littora peterent indiscrete colligentes, qvantum voluerunt aut potuerunt. Item talis [ac tanta marinarum focarum abundantia et multitudo littora replevit, partim exanimatarum partim etiam vivarum,[qvanta et qvalis nunqvam antea hactenus visa, adeo ut ad unum prædium Stafafell 400 focarum pertinerent.[9] *Eodem anno[10] peperit uxor Dni. Sigvardi Olai[11] tergemellos, de qvibus duo supervixerunt, unus autem natus mortuus. *Anno eodem Dominica tertia Adventus scribit Dns. Gudmundus Olaj, pastor in provincia Landbrote, [auditam fuisse vocem qvasi unius companæ in aëre.[12] *[13]Anno eodem 18 Decembris scribit Dns. Arngrimus[14] de commentario Dni. Doctoris Davidis Herlicij,[15] physici Lubecensis, de arcu nocturno sive iride lunari, Anno 1609 16 Martij multis locis conspecta, et docet hoc meteoron ex parte fuisse hyperphysicum, et repetit multa exempla temporis præteriti, qvoties tale signum conspectum sit ab anno ante Christum natum 202. Item de iride lunari, qvæ conspecta est in Islandia boreali Anno 1610 14 Decembris supra nubes inter meridiem et occidentem.[16] Item de alio meteoro viso

in aqvilonari parte Islandiæ Anno 1610 ipso die S. Luciæ. Luna erat visu qvemadmodum sangvis idqve longe post diei occasum,[1] qvod spectaculum ipse judicat prodigiosum.

Anno 1611[2] *proxima die Saturni ante Dominicam Septuagesimæ, qvæ incidit in 19 Januarij, in villa australis Islandiæ, Sámstödum, violentas manus sibi intulit paterfamilias ejus loci, nomine Jonas Simonis, qvi pijs et honestis parentibus natus, ac in vero timore Domini educatus, ipse se pium probumqve et bene moratum declaravit usqve ad extremum vitæ halitum, templum freqventer visitando, verbum Dei diligenter audiendo et legendo. Uxorem habuit piam et probam, liberos honestos ac morigeros. Quæ Dominicis diebus e sacris concionibus didicit memoriæqve mandavit, ea domum reversus familiæ suæ proposuit et summa cum devotione diligenter inculcavit, qvod pietatis officium etiam paulo ante obitum sedulo præstitit. De mane prænominati diei Saturni una cum reliqvis domesticis surrexit ac preces, uti solebat, piè et devotè celebravit. Deinde domo cedens non redijt, qvod tamen domestici non poterant statim attendere, priusqvam sub vesperam missis viris 12 ad qverendum illum frustra etiam in multam noctem. Verum mane die Solis, qvæ 20 fuit Januarij, non procul a suo habitaculo reppertus est mortuus, cujus dextra manus sangvine commaculata, juxta illum culter major qvasi laniorum sangvine tinctus, atqve in gutture usqve ad ossa insigne vulnus patuit. Præterea scribit Dn. Sigvardus[3], præpositus et parochus ejusdem loci, virum prænominatum coram se comparuisse undecimo Januarij et de gravibus tentationibus conqvæstum, qvas [præcipue intolerabiles nocte Circumcisionis sensisset ac[4] sustinuisset. Pastor suscitatus, an se ipsum perdere animum induxisset, qvod constanter negavit, Deum simul piè precatus, ut tantum avertat malum. Interim confitetur turbulentas cogitationes animum suum inqvietare præsertim eo, qvod familiæ suæ de victualibus non satis bene prospexerit (hoc autem minime verum fuit, nam ad sufficientiam abundabat). [Pastor sua offert officia et qvantum opus est auxilia, qvod ipsum extemplo ex parte præstat. Deinde consolationes ex verbo Dei depromptas fideliter ingeminat, ipso se simul consolante ex alijs verbi Dei promissis, adeo ut tranqvilliorem conscientiam præ se ferre ipsa facies videretur id contestantibus proprinqvis pariter ac domesticis.[5] Deinde Dominica proxima ab Epiphania, 13.

Januarij, in facie ecclesiæ et communi cœtu[1] post devotam confessionem et [consolatoriam absolutionem corporis et sangvinis Christi adeo piè ac reverenter particeps factus est, ubi simul de suggesto pro omnibus tentatis generaliter et serio supplicatum fuit.[2] Hic tragicus casus profecto est impervestigabilis Divini mysterii exemplum singulare, qvale in hisce provincijs [in memoria hominum nunqvam obtigit.[3]

Anno 1611 *[Refert vir fide dignus, Skule Jonsson[4], ante 42 annos[5] in sinu occidentalis Islandiæ Talknafirde, in prædio Sudurejre, tempore Egerti nomophylacis[6], muljerem monstrosum enixam partum continuo se ipsam cultro transfixisse. Paulo post maritum qvoqve ejus in mari se suffocasse.

Anno 1611[7] *16 Octobris Gislaus Gudmundi, incola habitaculi Skalholtiæ proximi Höfda, vidit [(ut ipse refert)[5] cum domesticis suis monstrum horrendum et admirabile[8] in gurgite seu profunditate amnis Hvítá, seu Albim dixeris, qvi sedem Skalholtiacam proxime alluit. Monstrum hoc sive creatura valde magna ac veluti moles aliqva eminebat, cujus neque caput neqve caudam neqve formam certo dignoscere licuit. Aliqvando major, aliqvando minor pars ejus apparuit. Hæc visio semper aliqvid[9] portendere creditur; nonnunqvam[10] commodam aëris temperiem, [qvod verisimile non videtur; alias aliud.[11] Ejusdem habitaculi incolæ, præsertim seniores, sæpius viderant hujus modi monstrum, ac de eo non aliter referunt, qvam qvod vario [et interstincto[12] colore appareat, et interdum cornu qvoddam bene longum emineat, forte 6 cubitorum qvoad altitudinem [et pro ejus proportione crassitiem gerens, maxime ad radices[12]; verum tale cornu non semper est conspicuum, qvando ista creatura apparet, ideoqve ignoratur, utrum in tergo aut alibi in corpore sedem habeat; [dicunt qvidam propter insignem nitorem splendere. Simile qvid et admirabile aliqvoties conspectum fuerat circa trajectum amnis.[13] Plurimi arbitrantur eandem esse creaturam aut monstrum, qvod nunc sursum nunc deorsum per alveum amnis se moveat, [sedem autem prope rus prædictum habeat in summo qvodam vortice seu abysso, qvalis ibidem deprehenditur.[14] Qvod autem hujus modi monstra hominibus non noceant, aut nimiam illis formidinem incutiant, singularis est et benigna Dei omnipotentis dispensatio. Illud idem monstrum interdum crebrius interdum rarius conspici solet. Tempore Dn. Gislai Jonæ,

episcopi Skalholtensis[1], bonæ memoriæ, semel fere qvovis die ac nocte præbuit se conspiciendum in loco sopradicto apud Höfda. Dn. Episcopus, cum pastore suo Dn. Erasmo Vilhelmi Dano[2], exijt ad contemplandum diligentius ejusmodi creaturam seu monstrum, tum vero se abscondit et sub aqvis delituit.[3] *Eodem anno sinus in orientali tractu insulæ, nomine Reidarfiördur, in sangvinem conversus videbatur [totus ab intimis littoribus usqve ad extrema Seleyiar.[4] *Item scribit Dn. Olaus Enerus, præpositus ecclesiarum orientalium[5], conspectos fuisse in cœlo die serena circa solem naturalem qvatuor alios soles. Item Finnonem Gislai vidisse horrendum illum et immensæ magnitudinis angvem in flumine Lagarfliót. *Eodam anno circa festum Pentecostes rettulit [vir authoritate et senio gravis Bryniulfus[6] in prædio meridionalis Islandiæ Skarde audivisse se ingentem pulsum campanarum.

Anno 1612 *In villa Höfdabrecku [fere tribus[7] horis ante diluculum exauditur [sæpius[8] pulsus seu voces campanarum usqve ad diluculum. Item referunt Dn. Ormerus Thorvardi, pastor[9], et Islevus Ejulvi[10] se qvoqve audivisse ejusmodi pulsum campanarum [in aëre.[11] Item duæ honestæ muljeres in provincia Fliótshlíd perhibent se vidisse duas lunas simul in plenilunio.

Anno 1614 *Post solenne Festum Nativitatis Christi in insulis Westmannorum apparuit piscis qvidam sive monstrum marinum, duobus qvasi aureis cornibus insignitum, qvod licet gladijs et telis impeteretur, nihil movebatur[12]; donec tandem sponte sua discedens æqvoreis undis sese immergeret. *Eodem anno 14 Junij irruptionem fecerunt prædones Angli et Hispani in prædictas Westmannorum insulas, tabernas mercatorum Danorum præcipue invadentes optimasqve illorum merces deportantes,[13] viliores autem, qvas contemnebant, merces in mare projecerunt.

Anno 1615 *Circa ingressum hyemis in sinu qvodam occidentalis Islandiæ tres prædonum naves vi validæ tempestatis et impulsu Grönlandicæ glaciei fractæ sunt. Evaserunt viri 88, qvi per provincias occidentales magnum numerum ovium et rerum domesticarum diripuerunt, unde syselmannus Areta Magni[14] cum suis[15] 31 illorum supervenit ac interemit in insula Ædey paulo ante Nativitatis Festum Salvatoris. Reliqui vero numero fere 50 in tabernis Danorum ad Vatneire hybernarunt usque ad vernum tempus.

Anno 1615 Glacies ingens oceani Grönlandici ad meridionalis Islandiæ littora appulit, ut fretum inter continentem et insulas Westmannorum densissime tegeret, concomitante magno focarum numero et ursis aliqvot, qvorum duo tantum ab incolis cæsi sunt. Anno eodem glacies Grönlandica insulam omnem ab occidente, septentrione et oriente circumclusit. Sinus marini omnes ab intimis litoribus in summam usqve altitudinem gelu et frigoribus concreti pervium iter eqvestribus et pedestribus præbuerunt. Glaciem autem istam in sinuum ostijs concretam altera oceani nempe circumluit, ut piscatoribus piscandi via omnis ad multam usqve æstatem præcluderetur.

Anno 1616 Appulit ad littora in portu Thorlákshöfn halec visu rara, trutam piscem magnitudine referens, colore argenteo, cauda instar dentis anchoræ in medio cuspidata ; ex capite vero filamenta qvædam ceu cirri, et ab ore barba instar florum umbelle[1] seu muscarii prominebant. Præterea piscis iste ab anteriore parte qvasi folliculo vestitus erat, qvo modo caput ipsum modo capiti vicinam partem tegebat, erat enim facile mobilis, qvantumqve antrorsum tantum etiam retrorsum ferebatur, nec pars folliculo tecta reliqvarum partium nitore superabatur. Appulit autem tanto numero tantaqve mole, ut aqva usibus domesticis necessaria, quæ ibidem ex littore petenda est, tantisper præcluderetur. Anno eodem morbus pustularum Islandiam graviter affligebat, initio facto in occidentali insulæ parte Dölunum, filius enim Gottschalki de Hundadal in Britanniam navigaverat et hoc morbo infectus redijt. Serpsit autem ista contagio subito ex occidentali plaga ad reliqvas tres et magnam stragem juventutis edidit ; paucis enim, qui trigesimum annum exesserant, vel vitæ vel valetudinis dispendium aliqvod crearat. Reminiscuntur autem nostrates, alijs senio provectiores, ab anno 1555 vel 75 ad annum 1616 ejusmodi morbum qvater in patria grassatum fuisse, qvæ vero et qvanta secum adferat tormenta literis exprimi non potest.

Anno 1617 Sol et luna valde rubuerunt 9 et 10 Aprilis præcipuè, ac tota cœli facies aliqvamdiu lugubris visa est.

Anno 1619 Monstrosi fœtus passim nati sunt. Dominica 22 post Trinitatis vacca qvædam in tractu Islandiæ meridionalis Vestare Landeyium vitulum peperisse dicitur rostro qvidem canino, sed qvi naribus careret oculosqve solito inferius gereret,

collum gracile, qvale est avium, oblongumqve et tortuosum, anteriores pedes nullos, armos nullos, spatulas nullas, vertebras spinæ pectori adversas duras et acuminatas, ventrem angustum seu strictum, femora et tenuia et brevia, posteriores pedes supra modum longissimos, ungulas incurvatas, idqve et antrorsum et in latera, caudam bene longam villisqve plurimis vestitam, per tergora ad aures usqve pertingentem. Gallina qvædam in insulis Westmannorum pullum exclusit qvadripedem. *Anno eodem in prædio borealis Islandiæ Hialltabacka templum igne funditus deletum est cum contentis, qvo autem casu factum sit, ignoratur. Anno eodem in Novembri tribus hebdomatis fere visus est cometa insignis, cujus cauda seu virgula spectabat cœsiam[1] et directe sursum tendebat ab Evronoto, qvi visus est qvoqve per Daniam et Germaniam, cujus etiam meminit studiosus qvidam Rostochiensis[2]. Anno eodem 29 Julij apparuit passim ingens ignis eruptio ex alpibus orientalibus.

Anno 1620 Grímseyiar incolæ (ad aqvilonare latus Islandiæ) de autumno visi sunt videre mare circumqvaqve, qvousqve oculorum acies se extendere poterat, instar sangvinis rubere.

Anno 1622 *Hyberno tempore sinus borealis Islandiæ Eyiafjördur [qvasi in sangvinem conversus apparuit.[3]

Anno 1623 *Tribus ante Natalem Domini septimanis, juxta villam Árhraun, apparuit horribilis ille angvis in Albi [Hvítá[4] Skalholtensi continue duobus diebus post crepusculum, priori qvidem vespera perrupta glacie adeo, ut in riparum margines exundare cœperit amnis, in duabus curvaturis per transversum amnem, posteriore autem in una curvatura adeo se alte extulit, ut proximi montis Hestfiall dimidiam altitudinem adæqvare videretur.

Anno 1624 *In Novembri templum sedis episcopalis Holense in boreali Islandia tempestate collapsum est. *Eodem etiam anno templum Bessastadense (sedes est regij præsidis) in meridionali Islandia corruit. *Item fuit insignis tærræmotus [adeo, ut homines et jumenta periclitarentur, habitacula etiam aliqvot penitus corruerent.[5] Item in insulis Westmannorum dicitur natus esse ex qvadrupede vacca vitulus octonis pedibus. Angvis in Lagarfliót̋e orientalium apparuit et qvidem multis, qvod vulgo habetur pro portento. Eodem anno tribus aut quatuor horis ante diei exortum ingens terræmotus in meridionali Islandia ex-

titit, ut jumenta pariter ac homines certum vitæ periculum metuerent; sensimus postea multoties commotiones, verum multo remissiores. Rursus eodem anno subvertit obruitqve nocturno tempore montis ruina plusqvam dimidium habitaculi in Holltensi parochia Ytsta Skála, qvod parentes septem liberorum incolebant; parentibus tantum non mortuis subventum est, ut semineces delecto et luto traherentur. Cum autem mater postridie liberorum fata videret, vitæ, qvod super erat, cum morte religiosè commutavit, atqve ita eodem cum illis sepulchro tegitur. Maritus autem superstes cum suis mœsoribus conflictatur.

Anno 1625 *[Eluvies aqvarum et cineris et ignis ex alpium commotione et ruptura tractum orientalem inter Wer et Mýrdal magna ex parte exundabat, qvod notavit Heldvaderus typis Danicis.[1] Eodem anno perierunt duæ naves piscatoriæ apud Snæfellds Jökul cum piscatoribus; relictæ sunt duodecim viduæ et 40 liberi orphani.

Anno 1626 Apparuit multis Skalholtiæ ad Evronoti domicilium halos circa lunam cum pluribus qvasi lunis interdistinctis, cruce deniqve mediam ipsam lunam instar radij fulgentioris intersecante. Anno eodem apud montes Eyiafiöll dictos in pago Holtiam ambiente peperit vacca vitulum monstrosum, qvi licet ab anteriori parte armos tenus nihil insoliti præ se ferret, tamen a posteriore spinam dorsi vix ullam habebat, ut cauda extrema vertebris spinæ inter armos eminentibus immediatè iungeretur, viscera omnia locomota majoraqve qvam ad portionem fætus naturaliter excedere poterant, pedibus nihil decessit neqve accessit. Viderat fætum ipse pastor loci[2] diligenter animadvertens atqve notaverat. Item referentibus alijs ovem fœminam ibidem duos agnos enixam, qvorum alter biceps fuerit et tantum quadrupes, uterque vero mortuus.

Anno 1627 Appulerunt littoribus ex mari multi mirabiles pisces aut piscibus quiddam simile in Akranese. Anno eodem 20 Julij Skalholtiæ horam circiter sextam vel octavam antemeridianam videmus fumum ex Hekla monte ascendentem, qvemadmodum thermæ ferventiores vaporem emittere solent. *Anno eodem Turca truculentissimus in Islandiam transfretavit, qvi ex provincia orientali Berufirde [et propinqvis[3] et ex provincia meridionali Grindavík atqve ex insulis Westmannorum non solum paupercula[4] spolia deportavit, verum etiam, [qvæ non

potuit deripere, corrupit inhumaniter, ac captivos homines numero nescio qvoto avexit, de qvibus alibi.[1]

Anno 1628 Die Mercurij Pentecosten proximè præcedente 12 viri navi Bernhardi Biörnonis ex Kirkiuvoge vecti navigium[2] tentarunt ad scopolum solitarium in mari Geirfuglaskier (qui a continente distat sex magnis milliaribus aut duodecim minoribus), postqvam nec visi nec auditi. Anno eodem 28 Aprilis cœlum inprimis bene mane serenabat, deinde a nona antemeridiana ad duodecimam usqve coaluit in aëre circulus albus, capitibus nostris ex alto perpendiculariter imminens, tantæ amplitudinis, ut horizontis nostri ambitum penè œqvaret; distinctus autem erat quatuor parelijs seu lunulis, una qvidem in oriente, altera ex adverso in occidente, tertia ad Evronotum, qvarta ad Libonotum seu Africum; præterea duo arculi minores sibi mutuo conjuncti maximum illum, qva meridiem spectabat, intersecabant, adjunctis ex inferiori parte nubibus cum colore iridis qvasi igneum qvid præ se ferentibus. Simile qvid visum est Anno 1626 ab hora duodecima ad tertiam usqve vespertinam et qvidem sæpius, ut qvidam referunt. Eodem anno Dn. Jonas de Melum pastor[3] dicit se vidisse duos soles simul die Purificationis Mariæ. Item die Annunciationis. Anno eodem muljer qvædam maritata in Dýrafirde occidentalis Islandiæ peperit infantem valde monstrosum, qvi qvamvis plurimorum membrorum vitio laboraret, tamen capitis forma præ cæteris erat formidabilis.

Anno 1629 Rettulit Brandanus Petri Mirdalensis eripisse flammam cum favillis, pumice seu exustis lapidibus in orientali plaga ex alpibus, Grímsvötnum vicinis, et aqvarum vim Breidarmerkursand ac Skeidarársand (ultra quinque milliaria magna) inundasse, pabulaqve jugmentis intercœpisse; mendicum qvendam cum uxore liberisqve aliqvot inundatione ista obrutos, alterum vero mendicum cum uxore ac tribus liberis (fortasse pluribus) Dei beneficio salvos et sospites evasisse post qvinqve dierum mansionem in deserta arena, dum cateclysmus iste tam ante qvam retro utrumqve latus obvia qvæqve dirueret vel obrueret. Eodem anno 15 Augusti hujusmodi signum in aëre apparuit ab exortu solis usqve ad horam nonam antemeridianam. Splendabat sol in motu suo naturaliter cum parelijs ante et retro mirè fulgentibus, qvod autem meteoron seqvebatur solem, radios decussatos emittebat. Duo autem similia parelia versus occidentem colla-

teralia videre erat supernè instar portæ aperta; deinde ex diametro solis tanqvam iridis inversæ pars qvædam conspicua fuit sursum versus; deniqve ad huc superius propemodum semicirculus apparuit etiam iridis colore sursum versus. Aër vero auraqve mollis sine pluvia.

Anno 1631 *[post Epiphaniam in boreali Islandia accidit, ut duæ mulieres mutuis maledictionibus decertantes et diris sese devoventes modo subitaneam mortem oppeterent.[1] [Miserere nostri Domini.[2] *Item eodem anno in Islandia boreali cultro se jugulavit muljer qvædam, [cujus cadaver postea immensum terrorem ac trepidantiam fecit; cum piscatoribus insulam Hrísey habitantibus navigium fecisse putatur, qvos magnis et multis diabolicis incursionibus furenter oppugnavit, donec ad continentem supterfugium aliqvod qværere cogerentur; deinde cum ijsdem regionem repetens nihil mali fecit propter communes ecclesiæ preces.[3] *Ad hæc eodem anno 1 Septembris in villa meridionalis Islandiæ Skál omnes campanæ sponte sua sonuerunt nullo humano accidente auxilio.

Anno 1632 *[Fluvius qvidam rabidissimus,[4] qvi ex maximo lacu Islandiæ Thingvallavatne devolvitur, inter scopulos maximos[5] penitus exsiccatus est.

Anno 1633 *In occidentali Islandia habitaculum qvoddam adeo nivibus obrutum est, ut non prius qvam seqvente æstate mortuis omnibus domesticis emergeret.

Anno 1634 *In tractu[6] borealis Islandiæ Höfdaströnd capta est a marinis piscatoribus raja major, quæ[7] in partes distributa adeo lamentabiles edidit voces, [similiter qvæcunque pars ejusdem, donec in mari projectæ sunt partes omnes.[8]

Anno 1635 *In Islandia boreali mulier 76 annorum [fœtum naturalem[9] enixa est. Similiter eodem anno in Islandia meridionali alia qvædam muljer 56 annorum.

Anno 1636 *Cœpit mons Hekla tremendis ignibus (jam octavum ut dicitur) conflagrare Ibidus Maij horam vespertinam circiter decimam, qva sol hoc anni tempore infra nostrum horizontem se demittit; erupit flamma ex montis illius barathro qvodam, qvod est versus austrum, ascenditqve tanqvam per infurnibula seu spiracula modo idqve ut plurimum bina modo, modo qvod rarius sena, modo septena octona, concomitantibus pumicibus atris et carbonibus lapidum ignis fervore exustorum cum

maximis fragoribus, qvales sunt vel tonitrui vel multarum bombardarum plumbeis molibus et pulvere tormentario sese exonerantium, adeo ut tellus circumqvaqve in vicinia, qvemadmodum in terræmotibus fieri solet, tremere et concuti videretur; qvamvis a flamma non nisi cominus idqve noctu et qvidem obscuro aëre cerneretur, tamen fragores isti eminus, longe latiqve, in omnes insulæ cardines statis temporibus sunt exauditi, alias qvidem vehementiores, alias vero remissiores, alias penitus per intervalla quieverunt; favilla autem seu cinis ascendens non solum montem ipsum (qvi alias alpes nive obductas æmulatur) penitus abruit et denigravit, verum etiam in nubem coactus ad loca remotissima, prout venti flaverunt, deferebatur, ubi primum ceu pluvia tenuis æqvaliter aëre nempe tranquillo et a ventis silente descendit. Postmodum vi ventorum instar nivis siccæ in cumulos cogebatur et excrescebat, qvin etiam lucem diurnam alicubi ita intercœpit, ut tenebras plusqvam nocturnas superinduxerit. Habitacula aliqvot vicina incolæ terrore consternati deseruerunt; siqvidem etiam oves bovesqve lactardæ præsertim a pabulis infectis tanqvam amaris et nocivis abstinuerunt. Qvanqvam autem exhalationes istæ ignis, fumi et favillarum accedente hyeme multum sedatæ sunt, exusta nimirum et deficiente (ut probabile est) materia in montis cavernis ignivoma, tamen ad anni præsentis 1637 primordia et conseqventer ad vernum usqve tempus, licet rariores, apparuerunt non solum in monte ipso sed etiam in vicinia. Nunc autem Dei misericordis dispensatione ita deferbuerunt, ut aliqvamdiu non sint a nobis animadversæ.

*Anno 1636 cœpit morbus pustularum falcem suam iterum in juventutis nostræ segetem immittere, messemqve non raram in media herba (ut dicitur) decidere, viris etiam optimatibus, qvi, dum novissime abhinc morbus iste sæviret annis retro 19 in exteris, degebant, paucisqve alijs provectioribus non intactis. Irrepsit autem primum contagio ista a Britanno qvodam piscatore in locum occidentalis Islandiæ maritimum Dýrafiörd, et inde paulatim vires sumens ad utrumqve insulæ latus, septentrionale scilicet et meridionale; lento tamen gradu et langvidè ferebatur, donec orientalem plagam ante et retro obsideret, in qva nunc 1637 nondum effœta etiamnum vires suas intendit.

*Atqve hæc ea sunt, optime lector, quæ ex multis probatæ fidei hominum epistolis ac domesticis cartulis varijsqve rapsodijs

non sine mediocri labore hactenus colligere potui, qvæ amanuensis meus, Ketellus Jörundi, plurima latinè vertit; tuum est æqvi boniqve consulere atqve pro facto voluntatem æstimare. Plura ac fortasse majora de mirabilibus Islandiæ interea sedulo meditor, qvæ qvia numero sunt bene multa et pondere satis gravia, multa qvoqve ad huc tam ignota qvam incerta. Animum applicui ad ea tantum, qvæ revera sic et non aliter se habere vel ipse comperij, vel probatissimis qvibuscunqve verissima esse constat. De reliqvis nihil sollicitus. Horæ autem successivæ fiunt mihi ut plurimum angustiores; qvo minus qvod volo perficiam, hoc qvoqve ut boni consulas, etiam atqve etiam peto. Bene et diu beateqve vige, vive, vale.

Scripsi Skalholtiæ in Islandia meridionali Anno 1637 24 Julij.

Notes and variants. The items marked by an asterisk are to be found both in MS. Bor. 50 (A) and 51 (B). **1.** [1] Thus, for cruentas. [2] B adds: in Islandia, probably because, according to the author's source for the preceding date, the hail-storm occurred in Trondhjem, Norway. [3] passim prostrati sunt fame homines, et pecora subdialia perierunt fere universa B.—The dates on this page are, with one exception, from the *Oddaverja annáll*, and consequently are at variance with other annals; 1106=1104, 1117=1118, 1153=1151, 1157=1156, 1158=1157, 1165=1164, 1168=1166, 1223=1222. 1279 is from Lyskander's *Grönl. Chronica.* (Cf. Storm, in *Arkiv f. n. Fil.* VI.) **2.** [1] nam per seqventem estatem in Junio, cum ad anniversarum conventum patriæ proficiscendum esset, universa glacies et nives circa habitacula non fuerunt resolutæ B. [2] qvibusdam B. [3] fecitqve rimas, rupturas et baratra, ex qvibus aqva ebullire B. [4] et horrendo fremitu igneos glandes ejaculavit B. [5] Not in B. [6] qvia æstivo tempore nidificant ibi et ova sua excludunt aves maritimæ; in hisce scopulis videbis omnes lapides exustos esse, idqve mirabiliter B. [7] integras provincias devastavit hic ignis ejusqve dira et damnosa rabies, aliqvando in mari, aliqvando in terra incendium fecit; in qvibusdam locis exusti montes in mare corruerunt. Tunc maximæ vicissitudines factæ sunt in Islandia, præsertim meridionali, qvod infandum damnum et detrimentum ante universalem totius machinæ mundi conflagrationem non reparabitur B. [8] inhabitatores B. [9] nonnulli B. [10] Not in B. [11] B adds: vel adjacentem. [12] Borrhapelioten et a Grönlandia versus Boreæ domicilium sita est B. [13] id est gigantum terra; qvidam appellant etiam B. [14] sed nihil aliud est qvam gigantum seu hominum monticularum habitatio B. [15] gigantum terram sed ditionem speculandi gratia permulti olim invisere cupierunt atqve operam dederunt B. [16] senex ex Dania; verum illi ejusqve legatis hoc negocium synistre admodum successit B. [17] Not in B. **3.** [1] et insolitas effervescentium undarum voragines B. [2] Adhæc B. [3] Not in B. [4] in qva regione B. [5] B adds: structuras. [6] sed saltem B. [7] in tellure multis locis observarunt B. [8] perqvam abundabat qvare modo Grönlandj naves suas precioso isto thesauro onerare incipiunt B. [9] gigantes seu homines monticoli B. [10] convenerunt, crudelissima qvæqve minitantes. At trepidi nautæ, confestim arrepta fuga, in naves sese contulere, relicto forte uno, qvem modo in mille partes dilaniarunt immensa ira vastissimi gigantes B. [11] gigantea terra B. [12] nonnulli doctores. [13] qvare divina ordinatione, ita preparatum et sancitum censent, ut omnes aqvæ et nubes inde sursum tendere expetant B. [14] et postqvam dicta regio reperta nunqvam

fuerat B.—The dates 1308-1342 are taken from Lyskander (1308=1311, 1331=1339, 1340=1341), 1346-1403 from the *Oddaverja annáll* (1346=1347, 1374=1375, 1379=1380, 1402=1403). The account of Greenland and the different expeditions are derived from various sources, among them Saxo's Danish history and Adam of Bremen's description of Scandinavia (see *Grönl. hist. Mindesmærker* III, pp. 459-464, and Storm in *Arkiv* VI). The 'great plague' is here wrongly dated 1492 instead of 1494. **4.** [1] Thus. [2] MS. has: lantum. **5.** [1] Probably Nikulás Björnsson, prefect (sýslumaður) of Skaptafellssýsla ca. 1590-99. [2] Oddur Oddsson was at that time minister of the Skálholt Cathedral, later rector of Reynivellir (died 1649). **6.** [1] Gísli Guðbrandsson, rector of Hvammur in Hvammssveit 1584-1620. [2] MS. has: lautum. **7.** [1] referunt B. [2] qvæ per horas 3 pomeridianas vigebat B. [3] Not in B. [4] Jón Jónsson, lawman of the Northern and Western Quarters 1573-1605. **8.** [1] Jón Björnsson, grandson of Bp. Jón Arason and grandfather of the author, prefect of Eyjafjarðarsýsla from ca. 1590, died 1613. [2] Thus; Seyðisfirðe? **9.** [1] eqvinam fere B. [2] habuit enim caudam longam B. [3] siccis pedibus incessit B. [4] Guðbrandur Þorláksson, bishop of Hólar 1571-1627. [5] Páll Erasmusson, minister of the Skálholt Cathedral, and from 1608 of Hrepphólar. [6] Snæbjörn Torfason, minister of Kirkjubólsþing ca. 1590-1616, and dean of Strandasýsla and North Ísafjarðarsýsla. [7] Sæmundur Árnason of Hóll in Bolungarvík, for some time prefect of Snæfellsnessýsla, died 1634. **10.** [1] Ólafur Halldórsson, minister of Staður in Steingrímsfjörður ca. 1594-1614. [2] in Decembri B. [3] esse dicitur B. **11.** [1] ê B. [2] tegmen capitis gessit nigrum; facies valde obscura et tenebrosa erat, *etc.* B. [3] nihil B. [4] B. **12.** [1] aspexit B. [2] Not in B. [3] solito B. [4] super montem orientalem B. [5] Not in B. [6] spectatum modo convocavit; paulo post dicta imago evanuit B. [7] Jón Magnússon, prefect of Dalasýsla, died 1641. This tale in Icelandic (AM. 276, 8°), extracted from Jón Magnússon's letter to Bp. Oddur Einarsson, dated April 25, 1606, is printed in *Huld*, VI, 1898, pp. 42-46; cf. also K. Maurer, *Isl. Volksagen*, 1860, pp. 111-113. [8] Magnús Jónsson, minister of Otrardalur from 1574. **14.** [1] Þorleifur Þórðarson (Galdra-Leifi), famous sorcerer, died 1647 (cf. Jón Árnason, *Ísl. þjóðsögur og æfintýri*, I. pp. 520-523; *Sögusafn Þjóðólfs*, II. 1889, pp. 170-196, by Sæm. Eyjólfsson). **15.** [1] B adds: et grossæ. [2] Paucis exacte videndi fuit animus B. [3] Septembris B. [4] ceu radij virga qvædam ad austrum tendens exgressa atqve exaltata est B. [5] Böðvar Jónsson, minister of Reykholt 1582-1626, and dean of Borgarfjarðarsýsla. [6] B adds: cum in occidente degisset. [7] B adds: in suis literis. Gísli Þórðarson, lawman of the Southern and Eastern Quarters 1606-13, died 1619. [8] B; ac A. [9] B adds: vir qvidam occidentalis Islandiæ nomine. [10] Divi B. [11] semper prope urbem B. [12] et tale bis B. [13] Probably Gamalíel Hallgrímsson, minister of Staður in Hrútafjörður 1574-ca. 1590, as no other clergyman by this name is known from that period. [14] Ter B. [15] Not in B. **16.** [1] Guðmundur Ólafsson, minister of Kirkjubæjarklaustur. [2] conspecta fuisse B. [3] ingruentem conspectus est ipse pastor ingentem B. [4] tanqvam vir expansis brachijs exurgebat, qvi una cum curru paulo serius humanos aspectus reliqvit, &c. Hæc in eodem conspecta sunt hebdomade B. [5] B adds: hyberno tempore. [6] Jón Hakason, minister of Kálfafell and dean of Skaptafellssýsla. [7] B adds: fuisse. [8] cum evigilaret mortuum infantulum et secundas in lecto offendit nullum post et ante dolorem sentiens B. [9] oblongus B. [10] Sveinn Símonarson, minister of Holt in Önundarfjörður 1582-1635, and dean of Ísafjarðarsýsla, died 1644. [11] Not in B. **17.** [1] Not in B. [2] B adds: paulisper. [3] B adds: novas. [4] Not in B. [5] B adds: præ frigore subdio. [6] Ab istius provinciæ incolis amissæ sunt mille et qvingentæ oves in horrenda illa tempestate et aëris asperitate. Ingjalldus autem scribit in eadem provincia Midfyrde duo millia ovum periisse B. [7] ejecta sunt in littora duo millia piscium vivorum et ultra B. [8] Not in B. [9] et tam magna exanimatarum focarum abundantia et multitudo passim in littoribus conspecta fuit,

qvalis nunqvam antea, &c. B. [10] B adds: æstivo tempore. [11] Possibly Sigurður Ólafsson, minister of Refstaður in Vopnafjörður 1602–29. [12] auditas fuisse voces campanæ in aëre B. [13] B has the heading: De meteoris. [14] Arngrímur Jónsson, rector of Melstaður and officialis, died 1648. [15] David Herlicius (Herlitz, 1557–1636), German physician, poet, and mathematician, practiced medicine in Lübeck 1606–14. Jöcher (*Allgem. Gel.-Lexicon*, II. col. 1534) mentions among his writings *De iride lunari*, but gives no date. [16] B adds: Vide eius descriptionem in literis Dn. Arngrimi. **18.** [1] B adds: Vide eius descriptionem in literis Dn. Arngrimi. [2] B has the heading: Tristis relatio. [3] Sigurður Einarsson, minister of Breiðabólsstaður in Fljótshlíð 1591–1626, died 1634. [4] tum nuper B. [5] Consulatus est illum pastor, et multis pijs ac salutaribus refecit admonitionibus; ipse etiam insignes, e verbo Dei allatas, consolationes recitavit, qvare modo tranqvilliorem nactus est conscientiam et solito lætior factus est B. **19.** [1] B adds: Christianorum. [2] consolationis plenissimam absolutionem obsignatus est certissimo fœdere et τεκμήριῳ suæ reconciliationis cum Deo, corpore videlicet et sangvini Domini nostri Jesu Christi B. [3] hactenus non obtigerat B. [4] Probably Skúli Jónsson, nephew of Daði Guðmundsson in Snóksdal. [5] Not in B. [6] Eggert Hannesson was lawman of the Northern and Western Quarters 1556–67; the event apparently took place 1569. [7] B has the heading: De monstro in Albi Skalholtensi. [8] mirabile B [9] B adds: magnum. [10] B adds: in secutura hyeme. [11] præsignare putatur; qvod licet interdum correspondeat, haud tamen credibile videtur B. [12] Not in B. [13] Ad hæc in trajectu Albulæ, amnis Skalholtensis, aliqvoties monstrum conspectum fuerat B. [14] Not in B. **20.** [1] Gísli Jónsson, bishop of Skálholt 1557–87. [2] Erasmus Villadsson, rector of the Skálholt Cathedral School 1561–64, minister successively of Garðar on Alptanes, Oddi, and Breiðabólsstaður in Fljótshlíð 1564–91, officialis 1587–89, died 1591. [3] B adds: De cornu hujus monstri referunt qvidam, qvod insigni nitore niteat. [4] Not in B. [5] Ólafur Einarsson, hymnologist, half-brother of Bp. Oddur, minister of Kirkjubær in Hróarstunga 1609–49, died 1659. [6] Bryniulfus qvidam B. [7] duabus B. [8] &c B. [9] Ormur Þorvarðsson, minister of Reynivellir in Kjós 1603–18. [10] Probably Ísleifur Einarsson of Saurbær on Kjalarnes. [11] Not in B. [12] admisit B. [13] B adds: (ampla sane spolia). About this raid, see account in the letter-book of Bp. Gísli, quoted in *Tyrkjaránið á Ísl.*, 1906–09, p. XXXVI; the date given there is June 30 to July 15. [14] Ari Magnússon, prefect of Ísafjarðarsýsla from 1598, died 1652. [15] B adds: auxiliatoribus. **21.** [1] Thus in MS. **22.** [1] Thus in MS. [2] This is the great comet of 1618, observed by Kepler, the date here is conseqvently wrong, there also being NB in the margin (cf. Björn á Skarðsá, *Annálar*, 1775, II. p. 92). The book referred to as written by a Rostock student is doubtless Joh. Hoppenerus' *Kort Forklaring offuer den ny Comete med den lange Hale eller wsedvanlige Stiernis Beskriffuelse, hvilcken udi dette nærverindis Aar* 1618 *i Begyndelsen aff Nov. Maanet for Solens Opgang i Sudost, haffuer ladit sig til siune. Först tryckt til Rostock oc nu tryckt i Helsingör* 1619, 4° (see *Bibl. Dan.* II. 72). [3] in sangvinem convertus est B. [4] Not in B. [5] &c. B. **23.** [1] In Septembri et Decembri vehementer ardere cœpit mons meridionalis Islandiæ, Sýdujökull, ex qvo damnosissimo incendio tam copiosa exustorum lapidum harena et cinis proximas provincias, Mýrdal et Tungusveit, obruebat, ut per qvadriduum non tantum solari lumine, verum etiam diurna luce fere omni destituerentur. Propemodum itaqve desertæ et desolatæ sunt hæ provinciæ ab eorum incolis; nam per conseqventes aliqvot annos, ob prædictum harenæ descensum, parum illic fœni colligere et corradere licuit. Etiam hæc exustorum lapidum harena et cinis in Norvegiam usqve penetravit B.—An account of this eruption was written by Þorsteinn Magnússon, prefect of Skaptafellssýsla (died 1655), dated Sept. 15, 1625, and addressed to Gísli Oddsson (see *Safn til sögu Ísl.* IV, pp. 200–215). An abstract of it in Danish by Niels Helvad

was printed in Copenhagen 1627: *Sandferdig og kort islandiske Relation om det forferdelige og gruelig Jordskelff, som skedde for vsten paa Island, hoss Tyckebey Kloster*, etc. 4°. [2] This must be the author himself who became rector of Holt 1623. [3] Not in B. [4] ampla B. **24.** [1] captivos homines avexit. De his alibi plura B. [2] Above in another handwriting: navigationem. [3] Jón Jónsson, minister of Melar in Melasveit 1623–63. **25.** [1] B; In boreali Islandia duæ mulieres mutuis maledictionibus et diris sese devovantes subitanea morte optiêre (?) A. [2] Deus nostri misereatur, et nos ab omni malo protegat B. [3] qvo impijssimo scelere modo peracto, a spiritu Sathanæ, motum atqve exagitatum cadaver hominibus immensem timorem, terrorem et trepidantiam insinuavit. Cum piscatoribus qvibusdam abijt in Hrijsey, cujus inhabitatores multis diabolicis incursionibus tam furenter ac instanter oppugnavit, ut relictâ insulâ in solida terrâ subterfugium qvœrere cogerentur. Deinde regionem repetens piscatoribus sese transvehentibus, nihil male fecit, &c. B. [4] Post Epiphaniam fluvius qvidam rabidissimus (Sog appellatus) B. [5] duos B. [6] prædio B. [7] B adds: cum in navim extracta atqve. [8] deinde, cum etiam partes domum deportarentur, similiter qvælibet illarum miserrimas voces effudit, qvare modo in mare projectæ sunt B. [9] infantem, contra naturam B.

DE MIRABILIBUS ISLANDIAE.

Anno 1638 18 Aprilis descriptionem rerum admirabilium, qvæ in patria occurrunt, ordior, qvod utinam tam fælici sydere ac auspicio qvam voluntate simplici, mente candida et veritatis studio, benevertente Deo, fiat.

Capitulum I. De mirabilibus Islandiæ scripturienti primo omnium sedes loci ad poli elevationem, sub qvo videlicet climate aut parallelo sita sit regio, enucleandum esse, haud invitus fateor, propterea qvod in hac ratiocinatione plurimos scriptores plurimum dissentire deprehenderim. Ea vero est ingenii mei tenuitas, ut qvamvis a doctissimo pariter ac humanissimo viro, Dno. Christierno Longomontano, in re astronomica facile principi, sedulo hortatus et ad eam rem honorifico munere, quadrante instrumento optico, liberaliter instructus fuerim, tamen vel propter negligentiam et inscitiam meam, ut ingenue fatear, aut propter incommoditatem hujus loci, qvi est in meridionali Islandia Skalholtiæ sedes episcopalis, in qva me prorsus indignum post divinam providentiam Regia Majestas clementer collocavit. Sunt enim hic montes circumqvaqve, obstaculo qvo minus exacte ad ejus cognitionem devenire possum. Malo obseqventer locum dare aliorum eruditiorum sententiæ qvam de meo qvippe incerto temere aliqvid novi statuere, sperans mihi veniam dari, si tantum illorum, qvi propria observatione per baculum Jacobi aut aliud qvodvis instrumentum nauticum ad rei veritatem, mihi qvidem maxime verisimile, aditum tentarunt, judicium seqvar simplicissime, de qvorum numero nunc temporis est mercator strenuus, vir beneprobatus nostratibus inprimisqve solers, Johannes Nansonius ad portum Kieflavík, qvi in libello qvodam accurate designat elevationem poli in varijs locis Islandiæ, non inutiliter a se vel alijs observatam; legatur iste liber Danico idiomate expressus. Nam hoc totum negotium facilius ac fælicius ad loca ista maritima, ab eodem citata, discerni potest qvam supra in locis habitabilibus montosis. Ne autem lectorem commoveat, qvod elevationem istam in admirato habeam, utpote quæ constituta esse videtur, qvantumqvidem ego conjicio, sub ipso Arctoi poli parallelo aut etiam, ni fallor, in ejusdem climatis qvasi angulo, mecum qvæso, intueatur porro dissimilitudinem qvantitatum dierum ac noctium tam in solstitio brumali qvam æstivo.

Habemus enim fere integros menses tres tenebris nocturnis prorsus carentes, videlicet inde a dimidiato Martio usqve ad finem Junij vel etiam dimidium Julij et ultra, si crepuscula connumeres, qvæ vicem noctis subeunt in introitu et exitu hujus temporis spatij, adeo ut in medio ejus nulla prorsus umbra notabilis de nocte in nostro hemisphærio appareat, sed etiam ipsum solis corpus medijs noctibus integra septimana plus minus in nostro horizonte sit conspicuum ad elevationem vel cubiti, qvod propria experientia edoctus in locis maritimis, ubi montes non impediunt, tum etiam ex altissimis montibus facile apparuit, constanter et vere assero. Rursus autem in brumali solstitio maximo diem qvidem habemus in plaga meridionali horis circiter octo aut ad minimum septem, si crepuscula adnumeres. Solem vero nunqvam amittimus, ut volunt qvidam, sed vel in ipso puncto solstitiali hyberno insulam nostram collustrat fere tres integras horas, ubi montana non obumbrant. Atqve ita se habere res ipsa loqvitur, animadverteruntqve iamdudum nostratium doctiores, qvod ipsum in pagellis patris mei beatæ memoriæ, qvi fuit olim in matematicis discipulus celeberrimi astronomi Ticonis Brahæ, ideoqve observator hujus rei ex fundamentis astronomicis industrius, non oscitanter annotatum invenio in αὐτοσχεδιάσματε de patria, ubi hæc addit: 'Interim neqve contemnemus studium neqve supputationes eruditorum virorum, qvi et longitudinem et latitudinem per mediam Islandiam conati sunt ostendere. Arbitror enim Petrum Appianum et alios, qvi calculum ejus sunt imitati (de longatione parallelorum ab æqvatore usqve ad Islandiam) non multum a vero aberrasse, &c.' Hæc ille. Qvomodo autem ista omnia conveniant cum regulis communibus et vulgaribus positionibus astronomorum, non invenio, ideoqve mihi fiunt tanto magis admiranda, nisi liceat imaginari globum terræ non esse usqve qvaqve rotundum, sed instar ovi oblongum, ne dicam qvibusdam partibus suis gibbosum, nosqve sub extima summitate habitare, qvod probis astronomis dispiciendum relinqvo, conscius ruditatis meæ in tota facultate matematicæ.

Capitulum II. Qvamqvam situm dilectæ mihi patriæ meæ ex fundamentis astrologicis astruere aut declarare neqverim, illud tamen in confesso est, nostram hanc insulam septentrionalem ab occidentali et boreali latere a Grönlandia cingi, qvemadmodum ex certis annalibus veterum patet. Dependet enim secundum

illos ab asperrimis septentrionis partibus in Norvagia interjectis magnis et numero plurimis alpibus, montibus, convallibus, vadis et fretis (fortasse perpetuo concretis) ipsa Grönlandia porrigens se ad plagam, qvæ Islandis est pene occidentalis, usqve ad Americam ferme, qvod in mappis qvibusdam recentioribus observatur. Verum in ista maris latitudine, qvæ his regionibus interjecta est, immanis glaciei moles aut creata ab initio, aut post modum nata, aut profecto sensim aucta et concreta fluctuat. Hæc ut est immensæ magnitudinis qvoad omnes dimensiones, ita etiam singularem et peculiarem motum et vires habere creditur. Non enim semper tempestatum furore regitur, sed suo qvodam occulto motu et vi maris contra easdem fortissime nititur et velitat, ac qvavis minutissima sui parte, ad locum, a Deo et natura præscriptum, sive ad ipsam molem et massam contendit tanto impetu, ut qvasi secundum flumen aliqvod rapidissimum fluctibus proprijs acta feratur, atqve in hoc cursu æqvet sæpe navigij cujusdam vel onerarij velificationem; alias autem ut plurimum seqvitur ventorum ac tempestatum dominia, et ut cæteras studiose vitem scriptorum nugas de inauditis et minus verisimilibus vel etiam monstrosis miraculis de hac glacie boreali, ita enim nunc appellare liceat illa tantum, qvæ vera sunt, eaqve pauca in medium adferam. Importat nobis dicta glacies, qvotiescunqve hasce oras, præcipue septentrionales, raro maximam partem insulæ, alluit, minime qvotannis, sed certis vicibus et a Deo omnia dirigente statis intervallis, aëris intemperiem maximam, hominibus pariter ac jumentis adeoqve omnibus animalculis, quæ hic degunt, minime salubrem adeoqve annonæ caritatem indivisum comitem, nisi qvod aliqvando immensam copiam piscium, phocarum, cetorum et idgenus aliarum fertilitatum qvasi decimas aliqvibus in locis secum adfert attrahitqve, cujus tota insula raro fit particeps. Repperiuntur præterea sæpicule ursi et falcones, qvi eam comitantur et qvasi fortuito illa descedente relinqvuntur. Hujus glaciei mentionem hic insinuare visum est, maxime ea de causa, qvod singulare miraculum ut plurimum eandem antecedit, concomitatur aut seqvitur nimirum adpulsus lignorum tam numero qvam qvantitate præstantium, qvo beneficio ædificia pene omnia per totam insulam egregie sustentantur, qvo se destitueremur penitus, omnino actum esset de nostra habitatione; quercus istæ varij generis sunt, abies, fagus, alnus,

fraxinus solenniter et cæteræ species arborum, qvarum omnes hic enumerare non attinet; sed qvemadmodum isti rami qvidam adeo sunt exiles et tenues, ita vicissim qvidam corpora arborum adeo sunt grandia, ut qvadraginta octo ulnas, qvantumqvidem ego memini, excedere visa sint, crassitudine sua ad longitudinem proportionata. Unde vero tanta sylvarum copia ad nos enatet, dissentanea sunt diversorum judicia, nam sive ista ligna, corticibus plane carentia postqvam huc appeterunt, a fluvijs Grönlandicis aut alijs detrudantur sensim et qvotannis ad oceanum, qvod qvibusdam est in qvotidiana divinatione, sive ingentes sylvæ in fundo maris alicubi subcrescant, qvod non minori verisimilitudine qvidam autumerit, atqve ab injuria tantæ glaciei paulatim diruantur atqve eradicentur, sive alio qvovis modo, qvem sanior philosophia non respuit, ad nos deferantur. Mihi tamen pro miraculo est tantum Munificentiæ Divinæ beneficium. Nec facile adducor, ut credam myriades tantorum lignorum de finibus Norvegiæ qvasi ab oriente huc appellere, partem tamen vel exinde ad nos enatare, facile largior.

Capitulum III. Post ista in se satis admiranda, qvæ leviter attigeram, proximum locum sibi vendicare videntur meteora, qvæ præter communia et naturalia, ut sunt irides, parelia, paraselini,[1] fulmina, coruscationes, tonitrua &c., singulariter notabilia et hujus loci qvasi maxime propria occurrunt plurima, de qvorum numero primum locum obtinet splendor nocturnus insignis, qvem materna lingva *nordurliôz* appellare solemus, qvasi lumen septentrionale, qvod nescio, an usqvam locorum mundi nisi in extremis Norvegiæ angulis Aqvilonem spectantibus appareat. Hoc lumen cœleste, terribile non minus qvam admirabile, aliqvando totum qvasi cœlum subito et continue inflammare videtur. Alias sive majorem sive minorem ejus partem, qvæ septentrionem spectat, accendit adeoqve celeriter motu suo discurrit intra suos limites, ac si intemperatissimam flammarum commotionem intuearis, qvam qvidem pauci adeo sine cerebri conturbatione et qvadam qvasi vertigine diu aspectare sustinent, qvod ipsum lumen tanto magis est admirabile, qvo sæpius fulget aëre sedato, nubibus vacuo et vel maxime sereno. Oritur plerunqve tempore hyberno ab occidente alias sensim,

[1] Thus, for paraselenæ.

alias qvasi facta vi aut eruptione a loco solis, qvem obtinet circa horam vespertinam 6. aut 9. aut intermedie. Aliqvando etiam, qvod rarius contingere observatum est, surgit atqve inflammatur a loco solis matutino ad horam fere 7. aut 9. aut intermedie, ac tantum luminis adfert, ut viatores medijs noctibus etiam absqve luna, qvoqunqve animus vocat, absqve impedimento tanqvam in clara luce meridiei.fæliciter proficisci possint; literasqve ad istam solam lucem legere qvivero. Integris noctibus aliqvando ista lux capitibus nostris supervolat, donec auferatur a lumine solis vel diei ex oriente. Qvæ autem sit ratio et causa tanti splendoris, plurimum nos latet, neqve a vetustissimis nostratium scriptoribus aut antiqvissimis parentibus qvicqvam ejus addiscere potuimus. Addam tamen plausibilem conjecturam, qva qvidam conjiciunt radios solares, qvando immanem istam glaciem præfatam diverberant, repercussione sua cœlum illuminare et pro inquietissimo motu fluctuum oceani ad alluvionem glacialem istum summe inconsiderabilem atqve inconstantem fulgurationis motum in cœlestibus causare, non secus ac si vas aut urnam aqva plenam ad ostium domus tuæ in radijs solaribus deposueris, in summo lacunari domus repercussio radiorum apparenter existat, qvæ mota aqva moveatur, subsidente subsidat, qvod astronomiæ speculatoribus, qvo in loco habendum sit, mihi necesse est relinqvere. Cæteræ coruscationes, ut dictum est, qvamvis sint communes, tamen hic videntur esse vehementiores longe ac multo crebriores, qvam in alienis nationibus est experiri. Sæpius enim tonitrua et fulmina domibus, viatoribus, pecudibus, pratis, campis et montibus fuerunt adeo nociva, qvæ non est de instituto meo hic pluribus attingere, sed ea solum leviter adumbrare, qvæ minus vulgaria sunt meteora, qvale est, qvod *hræfarelld* nostrate lingua vocamus, qvi idem fere est ac ignis perpendicularis physicis appellatus; surgit enim vel incenditur in aëre super aliqvo aculeato ut pileo, digito, scilicet porrecto, loro, flosculo &c. qvasi turricula minutissima aut candela flammans clarum præ se ferens splendorem leviter lucentem. Tum globus igneus emissarius, qvi discurrit in aëre ab oriente ad occidentem ut plurimum, alias retro, qvod tamen rarius; nomen sortitus est a bellis et homicidijs, qvod semper portendere idqve fere infallibiliter arbitrantur, ideoqve *vijga-hnöttur*, id est globus homicidiorum. Magnitudine superat maximarum bombardarum farcimina, sine strepitu et fragore

volans. Huic affine est, qvod *vijgabrand* qvasi machæram homicidij nominamus; qvod etiam plerumqve de supernis volitat deorsum, figura ejus pugionem undiqvaqve representat, qvi alias decidit in cuspidem, alias in capulum cuspide seqvente idqve sæpius, reliqvans post se vestigia in nubibus qvasi pellucidas fenestras easqve plurimas ac minutulas; lenis fragor ab eodem desidente aliqvando exauditur, non semper, tanqvam de ferro ignito in frigida effervescente. Ignem qvoqve fatuum, *runnaelld* vel *jard-elld*, in sylvis præcipue et arbustis terræ agnovimus. Stellas cadentes, scintillas volantes et cæteras fulgurationes varias non sine reverentia persæpe admiramur. Ad hæc visa et ostenta varia aër vibrat, qvalia sunt cometæ insigniores caudati vel qvasi criniti. Item virgæ aut gladij manentes aut hærentes qvasi in medio aëre candentis viri aut pueri forma. Tum etiam militares turmæ aliqvando, qvæ omnia et cætera forte multa pluralitate sua atqve assiduitate vilescunt. Capræ saltantes, draconem volantem atqve idgenus qvædam meteora alijs nationibus tantum non qvotidiana ne novimus qvidem. Ideoqve de meteoris aëris hoc loco satis. Seqvuntur propinqviora et subterranea et aqvea.

Capitulum IV. Meteoris accenseo non solum terræmotus, qvi hanc insulam crebro ac horribiliter infestarant, qvorum numerus ideo incertus, verum etiam et præcipue ignem subterraneum, qvi sæpe terribilem et damnosam eruptionem fecit, non solum ex monte Hekla, rumore non ignobili, sed etiam ex alijs plurimis vastissimis alpibus inibiqve aqvis monstrosæ magnitudinis stagnantibus. Hekla qvidem per intervalla persæpe se exoneravit evomendo atqve ejaculando ignita saxa, lutosas sordes et cineres ac arenas adustas, nec sine sulphureo nidore et mephiti abominanda toties, primum Anno 1104, qvantumqvidem mihi ex annalibus constat, deinde 1158, et rursus 1300, item 1340 ac 1389, posteaqve sæpius, qvorum temporum exacta supputatio, ut mihi nunc non est obvia, ita fortasse hic supervacanea videatur. Ea autem fuit ultima, qvibusdam 13., Heklæ evacuatio et evaporatio, qvæ annis proxime precedentibus accidit, qvod alibi annotatum, cujus etiam vestigia hodie fumantia cernimus de locis vicinis. Alios et plures dixi montes alpesqve similiter igne et sulphure ardenter erupisse, ut sunt ab orientali plaga maxime. Trölladýngia, nomen montis Anno 1356 latebras monticolarum

aut giganteorum spectrorum dixeris. Hnappafellsjökull, alpes sunt, a rotunda monticuli cujusdam singulari figura ad imaginem globuli *hnappur* sic appellati, Anno 1363 dicuntur erupisse, et fortasse eodem tempore integram provinciam, fere 50 prædiola, secum una abstulisse et in oceanum magnum deportasse. Deinde Sólheimajökull, qvi non procul distat a Westmannejum, similiter insignem et memorabilem eruptionem fecit; post etiam Þyckvabæjarjökull aliqvoties, et nunc hoc anno 1638 rursus Sýdujökull. Aliqvando etiam simile qvid designatum fuerat in locis qvibusdam qvasi in media insula procul a maritis sitis, cujus rei testimonia sunt ophthalmoculariter tesqva saxosa, adustis lapidibus scatentia et ejus generis arenis et pumicibus apprime referta, qvæ *hrön* (*hraun*) idcirco appellare solemus. Talia sunt Kialahraun, Ódádahraun, Sölvahraun, Leppahraun, Svidenhornahraun, &c. Tum etiam alibi qvoqve ignes subterraneos exitum qvæsivisse patet, qvamvis datum anni a nobis ignoretur, velut in his montibus: Kierlingafiöllum, Kolgrimu et promontorio Reikianes cum omnibus sibi adjunctis vel potius conjunctis locis saxosis et arenosis. Jacent præterea qvasi in dorso hujus terræ, inter præfatas alpes et a tergo illarum, immanis planities, quinqve, decem et vel qvindecim milliarium qvo ad longitudinem tesqva inutilia, si pascua vites utrimqve adnata[1]; hæc sunt ut plurimum tria vel 4 milliaria qvo ad latitudinem, solis lapidibus et arenis obtecta, qvæ jamdudum qvasi callum obduxerunt, duriter ac firmiter coagmentata ideoqve facile pervia. Hoc magnum illud est et memorabile naturæ flagrantis opus in Islandia, ut verbis Saxonis utar, qvæ cum extremis fere subjecta sit frigoribus, tamen in visceribus suis tanti caloris fomentis exuberat, ut ignium perennitatem arcanis instruat nutrimentis. Putantur vulgo ignes isti subterranei non nisi lapides bituminosos, sulphura et vitra atqve aerem ipsum tantum inflammare et accendere, non autem ligna, gramina, vestes, bestias aut homines &c., qvod mihi nunqvam fuit verisimile, neqve cuiqvam cordato existimo fore credibile, qvod enim terram ipsam, glebam denissimam et saxa durissima consummit et comburit, qvomodo non etiam stuppam adureret. In eorum igitur opinionem facile descendo, qvi Dei beneficio singulari et miraculo supernaturali id fieri putant, qvod ipse ignis aut ejus substantia ad nos et pecudes nostras itemqve ad gramina

[1] Thus.

et sylvas minime pertingat, qvamvis lux aut incensus aër ex eo nos circumfulgeat fulguretqve aut terram leniter lambat. Judicium vero strictius et accuratius de ijs omnibus apud naturæ speculatores et physicorum indagatores esto; neque ego istis recensendis diutius immorari decreveram. Hoc unicum propter cætera hic est valde admirandum, qvod ignes isti subalpini vi et mole aqvarum nunqvam submergantur aut extingvantur, sed tanqvam per fenestras ex illis vel maxime scintillent et sicut ignis noster frigida temperanter affusa alitur et accenditur, ita videntur isti majores tanto ferventius trans aqvas furere. Ne lectori sim gravior aut ad nauseam dicere intendere videar, his nihil super adderam, nisi contraria vis naturæ mihi hoc loco in mentem revocaret, cymerias umbras aut ægiptiacas tenebras palpabiles in hanc patriam nostram aliqvando et forte aliqvoties invasisse et obumbrasse ex annalibus veterum didicerim. Qvamdiu autem qvovis tempore duraverint et datum qvod vocant annorum non adscriptum reperij. Non vero hæ sunt illæ tenebræ, qvæ ex nubibus arenosis certis qvibusdam locis, alpibus, dum ignem vomunt, vicinis, usum solis aut lucis peniter intercipiunt, sed aliæ qvædam umbræ miraculosæ. Hic qvoqve necessum videtur meminisse nubecularum picearum seu vellerum ex aëre in terram decidentium, qvæ prata et pascua læthaliter inficiunt, quæ videntur qvasi feces ejus generis meteorum, ne dicam metallorum subalpinorum, de montibus evaporare, in aëre se colligere, posteaqve gravitate sua terras maculare et pástui non solum inhabiles, sed etiam venenatas.

Capitulum V. Sunt et alia supradictis meteoris non omnimodo absimilia, qvalia sunt igniti vomitus maris aut qvasi diu temporis candentia ignium luminaria supra vastitatem maris hybernis maxime noctibus, qvales fomites lucentes hoc eodem anno, qvo ista scripsi, nimirum 1638, varij et magni pluribus locis, ad austrum præcipue vergentes, sæpe conspiciuntur; ac subesse ignem ejusmodi etiam terræ, qvæ mare sustentat, testes sunt Elldeyiar, id est ignis insulæ vel insula, qvæ a continente distat 12 milliaribus in gremio oceani magni sita, qvæ qvo tempore ibidem primum eruperit, nunqvam antea visa, annales nostri data certa indictione annorum judicant. (Addatur datum.) Tum etiam alius qvidam ignis in alto mari accenditur, qvando copia lignorum huc appellentium vi fluctuum ita conglomerantur, ut sese invicem

longo nisu tangant et urgeant, donec accendatur ignis, qvi diutius durare neqvit undis et fluctibus extingventibus, nisi in temperatissimo aëre et mari sedatissimo unica vel altera hora tantum perdurare potest. Hoc ipsum revera ita se habere præter nautas, qvi aliqvando ad locum istum ignitum et excandescentem navigio feruntur atqve oculariter actum istum intuentur, vel ipsa ligna, qvæ littoribus appelluntur, tantum leviter adusta demonstrant. His superaddo luminaria qvædam[2] manentia et hærentia in infimo aëre supra mare variarum figurarum, qvæ notabiliter apparent in australibus plagis præcipue, qvorum formas et habitudines latius explicare non intendo.

Capitulum VI. Explicitis brevissime meteoris præcipuis, qvæ hactenus mediocriter succurrunt, ad qvalemcunqve descriptionem portentorum summe notabilium hujus insulæ descendo, in qvorum loco facile primus obtinet angvisne an serpens fluviatilis, qvi visu fededignorum hominum creberrime apparuit in profluente orientali, Lagarflióte, immensæ magnitudinis, *strandvorm*, nomine lingva norvegica usurpato, hic tamen satis incompetente, qvia proprium deest, appellare liceat, cujus monstrosa qvantitas eaqve incredibilis ad longitudinem aliqvot stadiorum sese extendit. Nec desunt, qvi longitudinem ejus ad integrum milliare et ultra porrigere audent. Is eodem loco semper apparuit in curvaturis, ut ita dicam, alias tribus, alias duabus, alias tantum una; immane corpus ex aqvis profundissimis exeruit atqve ostendit, qvæ visio nostratibus perpetuo fuerat prodigiosa. Nam plerumqve aut annonæ caritatem aut singularem pestem aut magnatum mortem sive qvidvis aliud portendere atqve ominare creditur, cujus caput et cauda nunqvam visa. Rumor est episcopum qvendam vel alium qvemvis sanctulum exorcistam ibidem alligasse, qvod ut nugas et tanqvam fabulam obiter refero. Postqvam autem statis temporibus prodigiosum corpus supra aqvas erexerat et aliqvamdiu conspectui paucorum tantum simul obversatus fuerat, qvod illi monstro fere solet esse perpetuo ad unius horulæ plus minus spatium; iterum se aqvis paulatim submergit facta insigni commotione idqve non semper locorum vicinorum, adeo ut ædificia propinqva qvasi terræmotu qvodam subacta corruant et aqvæ profluentis ad utramqve ripam magnam inundationem ad tempus sentiant, postea autem leniter desideant.

[2] In the margin: *Bragdelldr.*

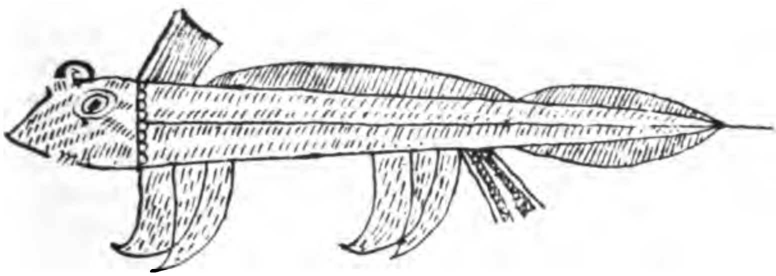
Similes qvædam sive bestiæ sive monstra potius naturæ in pluribus alijs amnibus ac fluvijs hujus regionis subinde conspici, certum est, non tamen æqvæ magnitudinis neqve semper eadem figura. Unum qvidem in eodem Lagarfliôte forma phocæ insvetæ ac monstrosæ magnitudinis; alterum figuram rajæ maximæ immensæ qvantitatis repræsentat. Skaptaa permeare putatur ingens angvis fluviatilis versicolor. Proximus huic prædio Skalholtensi affluit amnis notorius Albis, Hvijtaa nomine, qvem sive unicum idgenus monstrum sub varia forma diversis locis spectandum, sive multa forma tamen dissentanea inhabitant, incertum est. Surgit enim ex aqvis aliqvando qvasi una moles informis, domunculæ sive ædificio fere similis, sqvalida, colore subfusca, interdum variegata. Alias apparet qvasi cuticula parum pilosa, aliqvando sqvamea, alicubi qvandoqve testacea et qvasi scoriata. Alias velut insula minuta subsidere et fluvio innatare videtur; alias instar immanis angvis variegati cernere est. Alias una tantum parte sui vel curvatura, alias duabus, alias tribus se videndum exhibet, tantumqve ut mira et varia monstrositate, sic qvoqve monstrosa varietate; aliam atqve aliam induit figuram, nisi tot sint monstra, qvot forma in eodem lacu et perfluente habitantes. Pescatores novi, qvi, cimba in medio gurgite hæsitante supernaturaliter, extra cimbam se receperant ac stantes, ut creditur, in tali corpore ibidem latente, eandem loco movere et fluitare necesse habuerint. Eqvos qvoqve memini, in vastissimo huic gurgite amnis natare solitos, inqviete vadare in medio profunditatis subjecto, qvod conjiciunt, aliqvo tali corpore fluviatilium portentarum, de qvibus diversæ sunt opiniones. Siqvidem aliqvi volunt hæc esse spectra et phantasmata dæmoniaca, alij spiritus damnatos, corporea vestitos figura, contendunt, qvorum neutrum mihi fit verisimile. Quicqvid enim monstri sit, corpoream massam et molem et motum visibilem habere cernitur, ideoqve creaturam tangilem sapit. Sunt, qvi tentarint sed frustra sagittis manuarijs angvem adoriri, qvia ipse neqvidem tantillum sensisse observatus est. Plurima fabulosa, qvæ ad hanc narrationem spectare videntur, sciens, volens prætereo tanqvam prorsus relatu indigna minimeqve sana. Addantur his hyppopotami, qvi plerumqve sub forma eqvina spectari solent, ideoqve *nikurhestar* appellari consveverunt. Hi et numero non pauci et qvantitate non exigua in multis aqvis stagnantibus

præcipue observantur, in qvibus hoc est admirabile, qvod in varijs formis appareant ; nunc enim eqvum, nunc bovem, nunc piscem aut salmonem prægrandem repræsentant ; alias pelvim aut lucidum aliqvod metallum sub aqvis videre sibi videntur harum rerum speculatores ; qvæ phantasmata esse malignorum spirituum facile adducor, ut credam, nisi hoc unicum obstaret, qvod sæpius audivi, olim accidisse, nimirum eqvum ejusmodi fluvialem usibus domesticis bajulendo aut ineqvitanto servisse, qvod tamen poterat immundus spiritus levi negotio efficere, neqve prolixior ero in istis adeo occultis determinandis.

Capitulum VII. Qvoniam mentio incidit de monstris et portentis aqvarum, reliqvum est, ut qvædam ejusdem generis etiam in mari perlustremus, qvæ siqvidem omnia dinumerare neutiqvam possibile duco, tanta enim eorum est varietas et multitudo. Mihi sufficiat maxime singularia qvædam saltim delineare. Præter ingentia illa corpora bestiarum ac balenarum, qvæ ad miraculum usqve multitudine sua nostrum oceanum implent, qvarum aliqvot species postea suo loco satagam ; præterqve piscium atqve pisciculorum genera prorsus innumerabilia visuntur qvoqve alia maris, ut dixi, portenta seu monstra, non solum earum creaturarum, qvæ figuras terrestrium æmulantur, qvales sunt sues, boves, canes, vituli, marini homines qvoqve, si modo eos homines appellare liceat, sed etiam aliæ multiformes figuræ, ut angves aut serpentes admirandæ qvantitatis ac diversissimi coloris, qvos occasione præcedentis capitis primum hic nomino et qvidem appellatione propriissima *strandvorm*. Horum qvidam adeo putantur immanis magnitudinis in vastitate oceani, ut vel centum ulnas excedant, cujus rei testmonium est is præter cætera documenta, qvi prope Westmanneyiar videndum se præbuit multis ante annos plus minus 40, uti referunt qvidam etiamnum superstites, qvibus hoc monstrum ophthalmoculariter apparuit, exerens caput et corpus suum supra aqvas in aëre instar mali navis onerariæ in tantam altitudinem, ut superare videretur scopulum qvendam domesticum, Heimaklett, qvi ibidem loci porrigit se in altitudinem profecto 60 cubitorum et ultra. Undecem naviculæ piscatoriæ non procul aberant, qvibus hæc visio nimis fuerat terribilis, nisi balenæ qvoddam genus, *steipereider* vocant, cui a Deo et natura mirabiliter inditum esse certis indicijs et plurimis exemplis edocent rei nauticæ operam dantes, ut naviculas a feris illis

bestijs tueatur, oportune ad auxilium properantem vidissent, qvæ totis viribus et insigni qvadam lucta portentum hoc non solum domavit, sed etiam procul ab insulis arcuit, ex qvorum strepitu tanta exorta est maris inqvietudo, ut cimbæ præfatæ vix et qvasi cum vitæ dispendio portum suum occuparent. Reliqvos, ut numero plures ita qvantitate longe minores ideoqve minus nocivos ac terribiles, non oscitanter prætereo brevitatis amore et studio. Homines marinos antea dixi, qvos tritones ac syrenes fortasse Latini nuncuparunt, nostratibus vulgato nomine dicuntur *marbendill*, sexus masculini, *margia*, fœminini. Illæ qvidem, ut ajunt, caput, vultum, collum et humeros ac totum corpus usqve ad umbilicum hominem nudum representat, manibus tamen carentem, nisi qvod aliqvid simile fere sub mammis conspiciatur, et caput acuminatum qvasi scutum gerat; posteriora ejus in piscem desinunt; fæmina autem muliebri figura conspicua, forma ab istis paulum diversa, nam caput, vultum, collum ac humeros et brachia longa habet, mammos muliebres prolixosqve in capite capillos, facies tamen utriqve valde torva esse dicitur et truculenta, os diductum, genæ pendulæ, cætera pinnatus piscis; atqve hæc tantum nautæ poterent referre, cætera ignorantes, propterea qvod rarius diu spectra ista seu portenta conspiciantur. Anno 1586 annotatum est in australi parte Islandiæ visam ejusmodi speciem qvandam et exauditum lugubrem salis gemitum, qvi fortasse vicem cantus Syrenum obtinet. Datur etiam qvoddam genus monstri marini, qvod erecto corpore tanqvam super aqvas stare videtur, colore pallido et figura qvasi hominis, pannis sepulcralibus obvoluti. Hoc monstrum, qvando apparet, solet auferre nautas de cimbis unum post alium, dilacerare ac exedere in profundo, nisi qvi supervivunt, contis, velis et remigio qvam citissime fuga sibi consulant. Nomen ipsi portento *hafstrambur*. Minor qvidam piscis aut verius spectrum consimili fere figura, non solum nautis minime nocivus, sed etiam, qvando se visendum præbet, valde proficuus, dicitur nostra lingva *mialldur*. Hic ubicunqve locorum in vasto mari appareat, certo subesse creditur ingens pisciculorum copia, qvod etiam multi cum fructu utiliter sunt experti; unde proverbium: *Sialldann bregdst mialldur aff mide*, id est, raro deest hic piscis loco, qvi piscinam continet. Accedunt ad supradicta varij generis monstra adeo incognita, qvæ qvotannis fere multiplicantur. Visi sunt pisces capite et

collo humano, corpore tanqvam passer magnus, *flidra* vernacule, et cauda carens. Visi sunt monstrosæ figuræ qvidam, undarum vi ad littora appulsi, qvos neqve canes neqve rapacissimæ volucres degustare tentarunt. Conspectæ sunt olim aliqvando haleces literis consignatæ, et nuperrime qvoddam pisciculi genus teterrimæ et abominandæ figuræ cum ejulatu tenerrimo apud insulas Westmannorum et alibi magno numero. Unicum restat plane novitium monstri simile, qvod mihi videtur hoc loco non omittendum, nimirum Anno 1638, 7 die Martij, tale qvoddam corpus piscis appulit ad littus australe, Hvalsnes, cujus figura et descriptio subjicitur :

Primo qvantitas ejus major fuit, qvam solet communiter esse mediocris aselli, qvem sic vulgo appellamus, minor vero qvam aselli grandis vel maximi, *lánga*. Caput qvoad figuram mugili vel capitoni non omnino absimile, nisi qvod os seu rostrum sub capite gestat velut galea levis, dentibus saltem primaribus insignitum tribus, uno qvidem subrubeo aut subnigro in mandibula inferiore transverso acutissimo, duobus autem in superiore mandibula positis tantum non conjunctis. Post oculos in summitate capitis cornu incurvum, colore flavo nigris maculis resperso, aculeis acutissimis in infima parte sui, qvod caput spectat, antrorsum munitum adeo, ut proprium pondus aculeis istis ad tignum pressis pendulum sustentare potuisset. Rostrum ipsum concavum ac molle, visu subnigrum, naribus ad os declinantibus. Deinde post brancias minutatas cornu erigitur, duritie et colore dentibus simillimum, nisi forte magis albicans. Præterea pinnæ ingentes ante ipsum medium dorsi duæ, postea breviculæ pinnæ totum tergoris tegentes usqve ad caudam, qvæ exilis fuerat tanqvam in mure, longitudinem ipsius piscis adæqvans. Inferiores pinnæ aut cartilagines potius superioribus multo majores et

fortiores coram pectore. Deinde pedes bini qvasi sub posteroribus ventriculi, mutuo conjuncti tanqvam ungviculi avicularum solidipedum, spinarum instar undiqvaqve acuminati. His appendebant qvasi tibiæ binæ solutæ, ac rursus unica pinna major cum illis minutulis conseqventer usqve ad caudam iterum. Color fuit totius corporis, qvantum conjicere poterant, ferme stanneus aut subferrigineus, præter unam lineam nigerrimam, qvæ in latere piscis in longitudine liqvet. Repperiuntur qvidem idgenus monstrorum marinorum ut plurima atqve varia, qvæ si omnia hisce pagellis includere vellem, variæ numerum dicere coner aqvæ, ut ille dixit qvondam.

Capitulum IIX. Sed qvia oceanum paulo altius ingressus sum, alias qvoqve species maximorum cetorum ac balenarum et grandiusculorum piscium hocce capitulo breviter atqve obiter recensere, nec sine admiratione, qvod spero, operam dabo, nam universam gentem tantorum mirabilium pauci norunt; seqventiæ vero utcunqve sunt obviæ qvantumvis, alijs nationibus plurimis ignota plurima. Legimus in antiqvis codicibus lingva Norvegica, id est nostra nunc, conscriptis olim, aliqvando conspectam ingentem belluam in ipso oceano incredibilis qvantitatis; fortasse eo tempore, qvo Þangbrandus qvidam, primus Islandorum sacrificulus, missam super dorso ejus integram recitasse citatur, datum &c., qvæ corporis sui mole qvodam modo formam insulæ natantis efficiat, atqve nonnullis ideo videtur leviatan Jobi cap. 41. simillima. Qvamvis autem ejus natura nobis sit plane incognita, tamen de eadem referunt, qvoties inediam patitur, rictu oris in immensum diducto halitum eructare, longe lateqve ab alijs piscibus odoratum, qvi prædam sibi paratam sentientes, majores cum minoribus nidorem seqventes, eo se conferant in alvum belluæ, atqve ita imprudentes ejusdem esca fiant ad satietatem. Nomen ipsi fecerunt *haffgufa* ab isto noxio veluti venenato spiraculo. Credat, qvi volet, mea nihil refert, tantum veritatem lectionis adfero. Affinem huic existimo belluam, qvæ mortua adpulit ad littus Islandiæ borealis, cui nomen Gudmundarlón, Anno 1397 immani corpore, cum dirissima fames incolas premeret, qvi non satis providi in escam ad inediam levandam converterunt, atqve imprudentiæ eas dederunt poenas, ut extemplo centum virorum expiraret. Reliqvi luctuoso casu perterriti postmodum abstinuerunt, donec intercessione divi alicujus

moniti dimidiam partem tantum hujus belluæ usui aptam esse didicerunt. Dicat qvis hanc esse fabulam, non propugno. Addam potius, qvod verissimum est, balenarum qvoddam genus in tantam excrescere magnitudinem, ut longitudine sua 120 cubitos excedere exploratum sit, et vitulus ejusdem vel utero clausus ad viginti ulnas extendatur, dimensione latitudinis suæ ad tantam qvantitatem adæqvata. Cæteras species cetorum saltem nomine tenus attingere visum est, siqvidem nihil habeant peculiare, sola admiratione dignum, ut sunt: *Náhvalur*, id est, cadaveris balena, sic dicta, qvod omnino sit esui hominum inepta et nocentissima, qvæ inter dentes, qvos perexiguos habet, ab inferiore parte unicum tantum in superiore oris parte prominentem gestare creditur eumqve politissimum a Deo et natura exqvitissimis ornamentis tanqvam fabrefactum et elaboratum, longitudinem 7 ulnarum non superans. *Nordhual* ajunt 90 ulnas possidere, caputqve ejus tertiam partem totuis molis constituere, dentibus carere, rore tantum cœlesti nutriri, qvod inde colligitur, qvod qvoties evisceratur, nullum aliud alimenti argumentum extat, qvod ipsum ideo in tanto corpore admirandum. *Skieljung* appellatur cetus, qvi 70 ulnas aut ultra attingit, cujus corpus circumqvaqve conchis et algis ibidem succrescentibus tanqvam in littore vestiri dicitur. *Raudkiembyngar* fere his similes sunt, qvantitate multum minores. Qvi desiderat plures etiam species bestiarum marinarum in oceano Islandiæ dignoscere, secundum hæc nomina qværat. *Hrosshualer*, qvi eqvina qvasi juba ornatum qvassant dorsum. *Nauthualer* his non absimiles præterqvam qvod voce seu rugitu interstingvuntur. *Búrhualer* insignem gibbum in dorso aut occipite gestant, pingvedine plenum. *Haffurkitte* huic similes qvo ad arvinam et adipem. Item *sliettibaka*, qvorum uterqve gibbo caret; similiter *fiskreke* sive *sijldreke*, nobilissimum qvoddam genus balenarum, qvod putatur mas esse maximi illius *steipe-reidur*. *Andhualur* rostro qvasi anatum dignoscitur, cujus pingvedo ut summa est, ita qvoqve virulentissima. Alij a colore denominantur, quemadmodum *huijtijngar* ab albo, *skialldhualer* a maculis, tum *geirhualer*, *bardhualer*, *hnijdÿngar*, *höffrungar*, minimum genus cetorum. Datur adhuc qvoddam genus a saliendo nomen habens *stöckull*, *sprijnghualur*, id est, saltans sive saliens, qvi natura sua hominibus pariter ac naviculis vel etiam onerarijs potest esse formidini, eas enim

studiose sectatur ubiqve, nam sub aqvis oculatus est satis, verum qvando se ex aqvis tollit, operculum natura dedit oculis ejus membranam qvandam, qvæ cæcum efficit atqve ab scopo aberrare facit. Oblitus ferme fui unius notabilis speciei balenarum, qvæ tamen aliqvid miraculi secum portat, *magnhualer* dicuntur, qvi non excedunt 12 ulnas, dentes habent caninis simillimos tanqvam a natura in id armati et singulare virtute præditi, nec non improbitate, ut omnibus ex æqvo tam grandioribus qvam minutulis piscibus infensissimi sint hostes, maximos cetos qvasi manu facta turmatim adoriuntur et dilacerant; utilitatem aut præstantiam istorum nemo mihi hactenus explicavit. Atqve ita mediocriter videor mihi hactenus monuisse de miraculis qvibusdam piscium grandiorum; longe autem plura sunt ex vulgi ac piscatorum nostratium sententia, qvæ tanqvam de abysso Nerei ac Prothei emerserint, inaudita et prodigiosa fabulantur, qvæ his adscribere non minus pudet qvam tædet. Descendam nunc ad minores species seqventi capite. Nota Plinium asserere cetos qvosdam sexcentorum pedum longitudinis esse et trecentorum sexaginta latitudinis, qvod apprime convenit superioribus descriptionibus.

Capitulum IX. Longe diversa est species ejus piscis, qvem vocant *hákall*, a superioribus cetorum, qvamvis hi etiam ad qvantitatem 8 ulnarum aut 10 vel ultra pertingant. Duorum autem sunt generum; unum qvod ossibus plane caret, cartilagine solum vicem illorum sufficiente; alterum qvod grandius ossa qvoqve habet duriuscula, ideoqve *beinhákall* appellari solet. Isti superiores per ova generent; reperiuntur enim in fœminarum utero nunc 250, nunc 300 ova mollia, corticibus carentia, plane lactea tanqvam ex solis colustris constent. Posteriores putantur esse viviparæ fœminæ. Per omnia fere illis similes sunt, longe vero minores ut pisciculi, qvi vocantur *haaffur*, pinnam qvandam aut verius corniculum in dorso gerentes, qvod dentiscalpijs adeo putatur aptum natum, ut eosdem servet incolumes. Sunt et plures prædictis similes ut *haaskierdijngar*, *hnijsur*, qvos alij referunt ad genera cetorum. Præterea phocarum species varie distingvuntur. Sunt enim qvædam domesticæ aut fluviatiles nimirum ad ostia fluviorum magna turba habitantes. Aliæ autem adventitiæ oceani glaciem fere comitantur, præcedunt aut seqvuntur; in illa námqve gregatim ac magno numero habitare

solent, qvarum aliæ semper supinæ natant rostro tantum ex aqvis eminente, ac inde *wöduselar* appellati, alijs *opnuselar*, id est, phocæ supinæ, qvibus adeo fervidus dicitur esse flatus vel anhelitus, ut densissimam glaciem solo spiramine excavare possint, atqve hoc modo perviam sibi efficere. Hoc genus vulgo *skiemmijngar* appellantur. Reliqvi ab his tam nomine qvam aliqva certa nota distingvuntur, ut sunt *blödkuselar*, *granselar*, *fletteselar*, *nordselar*. Hic mihi commodum in mentem veniunt pisces qvidam *rostungar*, qvi inter phocas et balenas prorsus videntur intermedii, sunt enim vulgaribus phocis majores, qvamvis earum formam et figuram repræsentent, ad 14 circiter ulnarum longitudinem perveniunt, dentibus majoribus insigniti, inter qvos duo præcipue prominent et excellunt ad longitudinem plus minus sesqvi ulnæ, qvi, cum haberi possunt, solis regibus digni tesauri æstimantur. Atqve hactenus animalia potius qvam veros pisces enumerasse videor, qvæ, qvantumvis plura forte reperiantur, ad nausem recitare desino.—Rajarum vel pustinacarum[1] duo genera addo, alterum qvod cartilagine constat, multo minore figura et corpore, alterum vero grandiuscule excrescit solidiora habens ossa, uterqve piscis communi nomine *skata* appellatur, qvorum minutula species *tindabickia* dicitur, eo qvod corpus habeat aculeatum sive dentatum ; omnes istæ species aut unam tantum aut tres aut qvinqve aut septem aut novem vel etiam terdecim pro qvantitate corporis sui caudas habent aut verius pinnas solidiores circa caudam unam maximam. Passeres cum majoribus etiam minores huc merito pertinent, qvi sua qvantitate maxima vel rajas grandes superant, longitudinem forte 15 ulnarum sortiuntur et ultra.

Capitulum X. Numerus piscium minusculorum, qvi revera pisces sunt vel aliæ qvævis maritimæ creaturæ, pene est innumerabilis, varietas inexplicabilis, ac plurimæ vires et miracula incognita ; faciam tamen periculum, qvod possum, singularia qvædam et notissima enumerando. Primus ex eorum ordine occurrit piscis nostratibus *lánga* appellatus propter longitudinis qvantitatem, qva reliqvos fere usqve ad miraculum præcellit, figura merulæ non absimilis. Deinde þ*orskur*, asellus major communiter. Item salpa sive cabelia. Asellus mollis *ýsa*, et minor *lýsa*, forte lucius. *Keila*, *kole*, *karffe*, *ubse*, *raudmage*, *grásleppa*, *marknútur*, *krabbe*, *krossfiskur*, *steinbýtur*, &c. Præterea testacei pisces variorum generum : *kúskiel*, *báruskiel*, *hörpudiskur*,

[1] In the margin : Platessas forte non inconvenienter appellaveris.

auduskiel, *kræklyngur*, *kudungur*, major et minor *sandmýgur*, *ygulkier*, *pétursskip*, *maríuskiel*, et si qvæ sunt ejusmodi plura. Tum vero halecum species insigniter variant a minima, qvæ vix aciculæ longitudinem exuperat, usqve ad maximam, ad spitamas duas circiter se extendente, nominavero. Hæc sunt, qvæ modo succurrunt: *waraseide*, *agursýl*, *hornsýl*, *lodnusýl*, *trönusýl*, *kópsýle*, *haffsýlld*. Accedunt hic insecta rectius piscium qvam veri pisces, qvalia sunt: *brimbútur*, *marfló*, *marglitta*, *fisklús*, *óskabiörn*, &c. Notatu qvoqve dignum sentio, qvod in piscibus etiam morbos qvosdam agnoscere licet, non solum ulcera et pessima qvasi apostemata ac velut herpetes experiuntur, verum etiam insuper morbo vere gallico gens piscium visibiliter laborant, unde istud morbi genus præcipue in locis maritimis inter homines grassatur.

Capitulum XI. Seqvuntur pisces fluviatiles, qvibus omnes fere rivuli et stagna mirum in modum abundant; et primo a præcipuis ac præstantissimis ut exordiar, salmones, vernaculo nomine *laxar*, qvantitate magni et numero non pauci, duorum generum, aut ex oceano profluentes ingrediuntur, aut alias ex imis abyssis stagnantium aqvarum proveniunt, qvorum prior species ad longitudinem trium ulnarum procedit ac ultra; altera, qvod *berglax* appellant, vero ultra duos cubitos qvoad longitudinem extenditur, plerumqve vero tantum uno contentum est. Post hos paulo minores pisciculi *sjóbyrtinga* vocamus, eo qvod cæteris sunt lucidiores. Inveniuntur deinde troctarum vel truttarum species variæ. *Wrride* fere supradicto *berglax* similis, nisi qvod maculis subrubicundis totum corpus distingvitur, carpo forte colore non absimilis. Neqve desunt eorum minores ac minimi. Tum *bleikia*, masculus ejus *hængur*, sicut plurimum idgenus piscium nuncupari solet, qvi vel minimam qvantitatem, majorem, mediam atqve maximam sortiuntur, adeo ut ultra qvantitatem salmonum extendantur. His reliqvi minores pisciculi subjiciuntur, qvos *silunga* varij generis appellitant, *murtur* qvoqve a minoritate usqve ad minimum eorum *seyde*. Angvillarum plures sunt sectæ: *æteáll*, &c., *lodnuáll*; qvorum alij rotundi, alij figuram trigoni vel etiam qvadrantis imitantur, pleriqve leviter pinnati et omnes oblongi. Pessimum genus istorum omnium dicitur *hröckáll*, qvi aculeis durissimis, asperrimis atqve acutissimis undiqvaqve scatet, qvi, si caudam mordendo eqvi aut alius bestiæ ambiat, simul aufert, ferrum qvoqve hoc

pacto secare putatur vel hastulas ferro aculeatas. Generantur omnes ejus modi pisces, qvantum reor, ex ovis, qvorum multas myriades cernere est in utero tam troctarum qvam salmonum. Datur qvoqve qvoddam minutissimi pisciculi genus in plaga occidentali prope sinum Ysafiörd, qvod ova tantum 9 in matrice continet eademqve multo majora qvam sint maximorum salmorum. Sunt et qvædam apue[1] subrubentes. His adde ruburnos, *raudmaga*, qvi fluvios etiam ingrediuntur magno aliqvoties numero, verum non procul a mari, cum hoc sit eorundem proprium domicilium.[2] Reliqva sunt insecta piscium ut *brunklucka*, *watsormur*, *watsköttur*, &c.

Nomenclatura piscium in Islandia cum marinorum tum lacustrium seu fluvatilium: Angvilla, *aall.* Angvillarum aliæ sunt palustres, *vatsálar*, aliæ marinæ seu pelagiæ, qvas vocamus congeros, *sibarálar.* Sunt præterea *hröckálar*, q. d. Angvilla tortuosa vel tortilis.—*Þorskur*, Asellus. Ex asellorum genere sunt: *Lýsa*, Asellus mollis. *Ysa*, Asellus minor seu callarias. *Keyla*, Mustela marina. *Lánga*, Mustela major, seu merlanus, vel etiam merlangus. *Upse*, Merlucius. *Flidra*, Passex; qvi in hoc genere minores sunt, *lúda* et *spraka* dicuntur. *Kole*, Passex aspex seu sqvammosus.—*Hákall*, Galeus; in hoc genere mares communiter appellantur *hákallar*, fœminæ vero *flagmerar*. Hi cartilaginei sunt. Est etiam galeus, qvi ossa habet, qvi inde *beinhákall* et qvibusdam *rýner* dicitur. *Hámere. Háfur* galeo similis est forma seu qualitate (qvantitate vero minor), unde Galeus levis seu hinnulus vocatur.—*Hlýre. Steinbýtur*, Canis marinus.—*Skata*, Raja. *Tindabickia*, Raja clavata.—*Sýlld*, vulgo Halec vel halex, haringus vel haringa Germanis. Ejus species sunt: *Hafsýlld*, q. d. Haringa marina. *Kópsýlld.*—*Sýlakyn*, pisciculorum minutulorum appellationes: *Trönusýl*, Acus a rostri longitudine. *Lodnusýl. Vödusýl. Þosksýl. Varaseyde. Hornsýl*, Pisciculus aculeatus.—*Silungur*, Salmo. *Silungsmurta*, Salar, salmunculus. *Bleykia*, Trocta, seu Truta. In hoc genere mas *hængur* dicitur. Anteqvam e mari fluvios subeint, *sibreydur* communiter appellantur. *Urride*, Varius[3].—*Markhnútur*, Mugil, Capito; alij dicitur *rijkill. Karfe*, Perca, Cyprinus, vulgo Carpio. *Raudmage*, Erythrinus, rubellio; mas *gráslemba* seu *grásleppa.*—*Skielfiskar*, Conchæ, conchylia: *Krákuskeliar*, Concha corallina. *Kúskeliar*, Chamæ. *Auduskeliar. Hörpuskeliar*, Pecten pectumculus. *Báruskeliar*, Concha striata. *Launguskeliar*, Concha longa. *Kudungur*, Cochlea. *Wogmere. Krossfiskur*, Stella. *Brimbútur*, Pudendum marinum, alij dicitur *blódkieppur. Marbendill*, fortasse Homo marinus, seu Triton. *Óskabiörn*, Faber, seu Gallus marinus, item Zæus. *Ígull*, Echinus. *Ígulkier*, Superficies echini. *Marfló*, Pulex marinus. *Síblafiskur.*

---

[1] Thus, for apuæ or aphyæ.

[2] In the margin: Nota scabiem et macula *laxa* et *silunga*.

[3] Thus, for Fario?

Capitulum XII. Seqvuntur iam suo ordine volatilia et qvidem primo domestica. Aqvila, avium facile princeps aut rex, egregie in his locis generat nimirum secura ab omnium infestatione, qvæ ideo sæpe tantam rabiem concipit, ut etiam viatores adoriri audeat, cujus rei testimonium notabile præter alia extat in provincia Borgarfyrde, nam mea qvidem memoria vixit pastor venerandus iam senex, cui nomen sera Torffe Þorsteinsson, vir apprime fortis ac robustus, qvem brumali tempore in parochia sua proficiscentem duæ aqvilæ simul acerrimo impetu feruerunt, altera a tergo, altera ad pectus viri, ungves rapacissimos vestibus impingentes[1] adeo, ut ibi fixæ hærerent. Pastor vero arrupto collo utriusqve domum onus portavit, viribus pene consumptus ex ista militia, ad fores templi elanguit, donec se rursus colligeret et a domesticis prudenter ab hostibus liberatus, ne cutem aut carnem læderent. Creduntur aqvilæ tantos furores concipere, postqvam curiosuli qvidam nidos ejus[2] intrant pullosqve ibidem alligatos servant, donec parentes acqvirant eis gemmam, peragratis ante omnibus terrarum limitibus vel abstrusissimis, qvæ vim habeat nodos omnes solvendi, qvo pacto pullos suos liberaturi sint, qvod tanqvam frivola nugamenta non imprudenter insero. Corvorum feracissima, si qvæ usqvam terrarum, hæc est regio, qvæ avis improbitate et maleficijs nimium nota est. Olores plurimos alit hæc insula, anseres qvoqve domesticos, *heimgiæse* vocant, paucis tantum locis, item anatum qvasdam species[3]: *stockavnd*, *gröjönd*, *toppönd*, &c., qvæ hybernis temporibus loca vaporifera nulloqve gelu obnoxia petunt, neqve ibi frigoris immodici vim aut injuriam patiuntur. Præterea perdices, *riúpur* vernacule, gregatim patriam nostram pervolitant frigoris patientissimi. Natura dedit illis colores mutare, qvo minus falconibus fiant præda, siqvidem cum nive dealbantur in bruma, rursus terræ colorem fere cinereum cum æstate induunt. Ad hæc passerculi innumero numero etiam hybernis temporibus frigora nostra sentiunt. Horum genus grandiusculum ad distinctionem alias *sólskrýkiur*, alias *skógarþrestar*, minusculum autem *titlijngar*, *snióttitlijngar*, *grátitlijngar*, *þúffutitlijngar* appellantur. Neqve vespertilionem ignoramus. Sic fuerunt aves domesticæ; gallinas cum gallinaceo paucæ qvædam domus latiores vel delicatiores alunt. Seqvuntur adventitiæ.

[1] impingente MS. [2] Thus. [3] In the margin: Berniclas licet appellare.

Capitulum XIII. Adventitia dico volatilia, qvæ tota hyeme nobis non conversantur ac ne spectantur qvidem, qvales sunt ut plurimum anseres agrestes, *graagaaser*, a cinereo colore sic appellatæ, cygnis paulo minores, qvæ infinito pene numero vernis temporibus insulam occupant, ubicunqve tamen de bruma lateant. Fama est proximas terras, Angliam, Hiberniam, Irlandiam,[1] Scotiam, qvotannis repetere autumnalibus temporibus, easdemqve vernis rursus deserere, dum nobis famulantur. Non mihi tempero, qvin adscribam istarum avium usum præstantissimum, nam non solum ova gratissima, sed etiam carnes proprias vescendas et plumas utendas beneficio divino præbent et qvasi prædam nobis relinqvunt. Neqve miraculo caret, qvod aucupes nostri tempus diligenter observant, qvo pulli anserini, mediocriter adulti maximeqve pingves, nec dum plane volatiles facti sunt, deserta loca potissimum habitantes, qvum simul parentes viribus exhausti, pennis ad sangvinem usqve exsuctis, volare neqveant. Tunc, inqvam, nostri venatores adsunt, præparatis antea certis qvasi cancellis aut aggeribus vel carceribus, qvo greges avicularum tanqvam oves mactandas nullo negotio agunt, pro arbitrio et incarceratos enecant, qvandoqvidem illis nulla relicta est fuga alarum auxilio. Sed non ultra digrediar, venio ad similes alias aves ejusdemqve generis, sed forma paulo minores, qvæ maritima littora maxime habitant, unde nomen qvoqve sortuntur *margaaser*. His fere simillimi sunt *helsyngiar*, qvi duplicem putantur habere generationem, alteram de ligno qvodam nasci, vide Josephum in Antiqvitatibus, alteram vero per ova provenire, qvod posterius raro hic qvidem loci contingere observatum est, qvare mares esse omnes helsingos nostrates uno ore argumentantur. His addo *ædur*, brentam fortasse Petrus Pomponius appellavit, cujus mas *blike* dicitur, colore vario et insigni. Reliqvæ sunt aves minores, similiter non nisi de æstate nostri hospites, ut sunt *kibe*, ventre albo, cætera colore nigricante; *spóe*, rostro oblongo insignis qvasi ciconiæ, colore plane cinereo. Hinc cassita sive alauda, *lóffua*,[2] grisco qvoqve colore, pectus et ventrem nigra, qvam velut indivisus comes paulo minor *lóffuþræll*, id est, servus cassitæ. Deinde *stelkur*, simili colore rubris pedibus superbiens; tum *tialldur*, nigro qvasi pallio indutus, inferioribus partibus

[1] Thus.

[2] In the margin: *Sandláffa.*

albus, pedes qvoqve rubet; hic etiam hybernis temporibus visitur. Ad hæc grisca avis, *lómur*, etiam *himbrime*, *fóella*, *jadrake*, *ódinshane* vel *skrifare* ab indefesso motu rostri.[1] Deniqve motacilla, *mariatla*, *steindepill*, cuculus, *krija*, et alii qvidem passerculi. Horum ut nomina ita etiam figuras multis aliis nationibus crederem esse ignotas.

Capitulum XIV. Occasione præcedentis capitis ad recitandam conjecturam seu opinionem plausibilem de emansione avium æstivalium prolabor, eaqve est triplex. Putant aliqvi, turbam avicularum proximas terras temporibus frigidissimis occupare, qvod ante posui de majoribus. Sed mihi non fit adeo verisimile, omnes istas minutissimas qvoqve immensum istum oceanum ad Britanniam usqve aut ultra volatu transmeare. Crederem potius in vicinioribus insulis, nobis tamen ignotis, qvasi Halcionia vel loca qvædam temperatiora, illis a Deo preparata. Alij credunt, dictas aviculas toto brumæ tempore dormitare aut qviescere in abscondito, *ligge i duale ligesom wiber och andre smaa fu*[*g*]*le*, qvibus assentiri necessum duco, si vel vestigium ullum aut exemplum ejus in unica tantum avicula extaret in patria, qvod non invenio. Tertio hariolantur qvidam, nescio an fabulose, dari loca qvædam hujus insulæ, qvæ et brumæ frigora acriora nesciant. Nominare licet convalles qvasdam, qvasi campos Elisios in historijs nostris celebratas, *Aaradale*, qvo nulla aëris injuria pertingere creditur. Locus certe amœnissimus, si extaret, sed multis retro sæculis nulli mortalium, qvantum reor, vel visus vel cognitus nedum pervius. Dantur sane insignes latebræ, speluncæ, antra formidabilia, tam vastitate qvam tenebris, ubi profecto si qvæ animalia digerent, sævitiam frigoris minime sentirent. In tali qvodam loco fama fert upilionem qvændam olim reperisse greges hujus modi avicularum brumali tempore dormientium aut semianimatarum, atqve unam aut alteram manibus contrectasse; postea verno tempore cum eodem forte fortuna deviasset, omnes avolasse comperit præter eas tantum, qvas ad ostium antri contrectavit. Præter istas superiores intrant et ad nos aliæ qvædam aviculæ, qvæ vere non sunt domesticæ, qvarum una magnitudine aqvilam aut olorem adæqvat, collo bene longo, rostro leviter adunco, cauda brevissima, rubris pedibus, solidipes est, qvæ raro qvidem apparet et in

[1] In the margin: *Kielldusvijn*.

vicinis oris habitare putatur vel etiam in ipso pelago, colore mustellino ad album vergente. Hanc solemus ardeam, *hegra*, vel maxime improprie appellare, nam ardea culpat aqvas, qvia nescit nare per illas; hæc autem non similiter. Falcones Islandiam primario qvidem ingrediuntur, postea nascuntur et inhabitant. Albi autem præcipue ex Grönlandia aut aliis borealibus locis creduntur advolare. Corvos Crimogæa nunqvam vidit albos, qvamvis vel magni nominis viri suis relationibus hoc insinuant, sed corniculæ huc adventant raro atqve hiante numero, qvæ statura longe minores sunt corvis et in pectore albicant, neqve diu immorantur, nisi id casu accidat; nec scio, an gelu nostrum intensissimum sustinere valeant nec ne. *Smyrill* genus avis est falconi per omnia similis, nisi qvod semper colorem cineritium obtineat et figura sit multo minor. Hæc avicula nobis nascitur, alias dicitur importata. Hyrundines qvasi inusitato omine nonnunqvam se videndas prebent et cum navigiis huc errare indiciis haud incertis conjicio, qvamvis qvomodo se subtrahant, nisi emoriantur, qvod expertum est, ignoro. Nec fere plures sunt aves terrestres. Seqvuntur marinæ.

Capitulum XV. Primaria avis, pelago veluti sacrata, *skúmur* vocatur, magnitudinem corvi excedens, colore subcineritio, ventrem albo, alijs *haakallaskúmur*, qvod eo tempore vulgo appareat, qvo isti pisces littora nostra visitare solent. Altera, *súla* vel *hafsúla*, minimi oloris fere magnitudinem gestans, albido colore extremitatibus alarum nigris conspicua. *Máffur* vel *maar* corvi circiter magnitudinem æqvat, colore albicando et nonnihil suffusco, avis vulgo notissima, qvæ neqve in ipsa bruma oras nostras deserit. Affinis huic videtur esse *fylijngur*, paulo minor, maculis partim nigris partim albis, varie distinctis qvasi guttulis toto corpore insignis.[1] Deinde *suartbakur* inter majores est velut anceps avis, qvia præter maritima loca etiam insulas fluviatiles et loca, ab oceano longe dissita, ad nidificandum observat et occupat. Nomen habet a dorso et alis superne nigris, ventre autem et subtus albis. Minores aves oceano congruentes et numero sunt plures et varietate coloris diversissimæ, qvas tantum nomine tenus aliqvo pacto annotare volui, qvoniam mihi non exacte constat de illarum exacta varietate. Dicuntur autem *aalka*, *lángvýe*, *lunde*, *skiegla*, *skarfur*, *teiste* vel rectius *þeiste*,

[1] In the margin: *Geirfugl*.

cujus fœmina *kofa* seu *þeistekofa*, item *suartfigle*, *ritur*, *rilla* &c., *selnijngur*, minima qvædam avicula, qvam sagittæ manuariæ sonitu tantum facile est extingvere. De qvibusdam superioribus pro miraculo vere refertur atqve experientia docuit, qvod apud Westmanneyenses clare didici. Siqvidem brumali tempore visum hominum fugiunt, verno redeuntes, putantur ut aves æstivales de hyeme delitescere, cujus rei argumentum tale probatis ac fidedignis viris ibidem observatum est. Ad littora insularum in profundo sunt lacunæ seu cavernæ sub aqva in scopulis et saxis; huc sese conferre creduntur, et vernis temporibus, præcipue circa festum D. Pauli aut serius, qvando piscium copia adventare animadvertitur, sole oceanum penetrante et calore suo qvasi vegetante, de aqvis emergunt tanqvam mortua avicularum corpora et qvidem supine fluitantia, calore meridiei tepefacta, incipiunt sensim reviviscere, ac primus in alterutro pede observari motus consvevit, qvem sensim ad aqvas subagitant, donec alter qvoqve reviviscat, tunc statim ut vitæ integre restitutæ supernatare aqvis incipiunt, crebrisqve submersionibus alimentum qværere, qvod spectaculum multi insulanorum constanter vidisse asseverarant; ne vero nugas venditare videar, testes ejus rei ad huc in vivis sunt, non tamen ab omnibus hoc miraculum est observatum. *Geirfugl* avis est marina, non usqve adeo peregrina, vicinas insulas incolens, præcipue Geirfuglaskier, ab ijsdem ita denominatum, immenso numero, qvantitate mediocri, qvæ propter suam pingvedinem, credo, altius volare aut in altum extollere nunqvam animadvertitur. Si qvando piscatores aucupij gratia eodem prolabantur, agmine facto advenas stercorando et conculcando sese tueri conantur, nisi homines duces illarum qvasi primarios caute præveniant, bacillis aliqvot interficiendo; qvo facto reliqviæ aviculæ fuga sibi consulere parant, nullo negotio vel nudis manibus prædatorum capiuntur. Atqve mirabilia de avibus simplicissime sic habent. Seqvuntur insecta.

Avium nomenclatura. *Álpt eda svanur*, Olor, Cygnus. *Álka*. *Avrn*, Aqvila, Herodius.—*Avnd*, Anas. Anatum varia sunt genera: *Erta*, *reta*, Boscas. *Stocköndd*, Penelops. *Gröfönd*, Qverqvedula. *Blákollzönd*, fortasse Anas torqvata, qvæ etiam *Fóilla* et *Wydönd* dicitur. *Toppönd*. *Vatzönd*, eadem cum *Gröfönd* fortasse.—*Fálcke*, Falco. *Fylijngur*. *Geyrfugl*. *Grágiæs*, Anser. *Grámáfur*, Gavia cinerea. *Háella eda háhvella*. *Hane*, Gallus. *Hæna*, Gallina. *Hafsúla*, Catarractes, Mergus magnus. *Himbrime*. *Hrijngvie*. *Heimgiæs*. *Hrotur eda margás*. *Hrafn*, Corvus.

Hrijsehvijsla. Helsijnge, Tarda, Tetrax. *Hrossagaukur, mÿrefugl*, Cuculus. *Hákallaskúmur. Jadraka*, Gallmago minor, Rusticula minor. *Ísakráka. Lángvije. Lóa eda láfa*, Alauda galerita, Cassita. *Lóuþræll. Lómur*, Fulix, Fulica. *Lÿre. Lunde. Lækiarkráka. Kielldusvijn. Kibe. Kráka*, Cornix, Cornicula. *Krija eda Þerna*, Mergulus. *Máfur*, Gavia, Larus. *Marjertla*, Motacilla. *Marierllubródir eda Steindepill. Margás eda hrotur. Mÿrefugl eda hrossagaukur*, Cuculus. *Músabródir*, Vespertilio. *Ódinzhane. Riúpa. Rytur, skiegla, máfur*, Cepphus. *Sandmenia eda sandlóa. Selnijngur*, Trochilus. *Sióarhrafle. Skarfur. Skúmur*, Graculus major. *Skiegla, rijtur, hvijtmáfur*, Cepphus. *Skrofa. Skógarþrestur*, Fringilla. *Smyrell*, Æsalo, Merillus, seu Smerillus. *Stelckur. Snióttitlijngur. Spóe*, Arqvata, Numenius. *Svanur eda álftt*, Olor, Cygnus. *Súla eda haffsúla*, Mergus magnus. *Svartfugl. Svartbakur, veijdebialla. Steindepill, eda marierllubródir. Tialldur*, Sterna. *Vætekibe, vælekibe. Þeystekofa. Þúfutitlijngur. Ædur*, fortasse qvæ Angli Brantam vocant. *Grátitlijngur*, Curruca. *Flódsmyrill, flódskÿtur*, Colymbus.

Capitulum XVI. Volatilium insecta enarraturo prima vice succurrunt apes erraticæ, qvæ vere sed parce admodum hic proveniunt, repertum enim est in saxis qvibusdam nec non arboribus et lacunis terræ abstrusissimis mel earum spissius utpote a cera indistinctum. Non enim sunt fuci, nisi eorum qvandam speciem appellaveris muscas majores aculcatas, hic qvoqve a nonnullis observatas. Muscarum vero minorum plurima sunt genera fere pro varietate locorum, in qvibus nascuntur; de qvibus, qvod miraculi loco referendum putavi, habeo. Corpora illarum integra et emortua aut in ipsis aqvis stagnantibus aut in superficie earum nascuntur æstivo tempore, non vero brumali, qvolibet mense cum luna ferme, ac ripas illarum tanta copia alluunt et constipant, ut tanqvam fimus ibidem coacervantur undiqvaqve ad altitudinem spitamæ et ultra; deindevero calore solis accedente vitam concipiant aëremqve circumjacentem tanto numero compleant, ut vel radios solis media meridie aliqvando plane intercipiant et qvasi mediocres tenebras inducant, unde loca præsentissima ferme fiunt inhabitabilia, nisi homines pariter et jumenta interdiu domibus se includant, de nocte tantum operas faciendo necessarias, qvando hæc insecta in terra vel qviescunt vel suo modo pascuntur, donec ad solem rursus exitentur. Ventis ac tempestatibus qvandoqve ad aliena loca dissipantur, ubi non diu supervivunt; campos autem et prata pascua et convalles præsentia sua adeo stercorant, ut ipsi incolæ omni sua industria nunqvam æqve utiliter id efficere possint, qvapropter a toto hoc labore

subterraneis incolis (de qvibus postea) vel eorum occultis catellis gregarijs, qvi in molossorum forma aliqvando apparuerunt aut qvasi vulpium, tribuunt. Neqve in dictis locis prodest caulas ædificare propter sævitatem brumæ, tunc enim similiter plures fœminei qvoqve sexus oves pari truculentia ut plurimum interire solent, aut agnelli monstrosæ ac portentosæ alicujus figuræ provenire. Præstat igitur palantes oves pascuis dimittere absqve ariete, atqve ita omnia sunt in tuto. Nec hoc omittendum, qvod oviculæ, tempestate hyemis sæviente in massa seu collibus nivium agglomeratis fortuito conclusæ, 19 supervivere septimanas compertum est, qvod accidere solet, si nihil præter nivem neqve suam ipsius lanam aut aliqvid terreum toto illo tempore digustent. Alias certo emorituræ, si vel virgultum vel harenam vel pulverem terræ vel ipsum vellus suum lambendo edant, qvod ideo in miraculis posui. Hædos masculos super mulctram ductos et lactatos memini apud qvosdam infimæ sortis homines, qvod ut nefarium qvoddam recito, qvod in arietibus ovium fortasse aliqvando etiam observatum fuerat. Generositatem equorum nostrorum ut pote gradariorum non est, qvod laudibus evehem. Sentiunt enim ipsi exoterici, tam Britanni qvam Dani, eorum animalium solertiam cursusqve valentiam usqve ad miraculum. Sed rari nunc extant apud nos eqvi generosiores, tam propter naturæ imbecillitatem qvotannis steriliscentem qvam propter pastus defectum. Alias autem fuerunt ante nostra tempora pulli eqvi mirabiliter edocti, tam ad cursus varios qvam insignes saltationes, dico, qvando vel duos passus unico saltu cum insessore transiliunt, aut duas vel tres tonnas (una supra posita) leviter transeunt, &c., a qvibus mihi tempero, neqvid ultra verisimilitudinem in medium afferam atqve hic finem facerem, nisi mentem subiret, qvod præter morbos communes et vulgares ista animalia omnia peculiarem aliqvando morbum sentiant, nempe rabiem, qvâ eqvi qvidem perciti domunculas ædium vel dentibus eruere vel pedibus horribiliter conculcando prosternere attentarant, ut nihil dicam de his, qvæ in hominum noxam perniciose designarant. Tum vero boves, qvando simili morbo æstuant, vehementi feritate in homines et qvævis obvia feruntur, et arietes in suo grego, eodem æstro turbati, nimium qvam sæviunt. Canes qvoqve sæpius ejusmodi rabiem senserunt, de qvibus postea.

Capitulum XIX. Feris insula nostra fere vacua est, nisi qvod canes grandiores, mediocres et minimos, eosqve omnes domesticos, alat. Sunt autem alij illorum plurimum villosi, ideoqve in precio qvodam apud nationes exotericas; alij grandiusculi vulpeculas (qvæ solæ ferarum post importationem hujus regionis incolæ ovibus nocentissimæ censentur) sectantur ductu qvodam naturæ; cæteri canes, tam venatici qvam sagittarij, numero raro importantur. Deinde felium et murium feracissima est hæc regio, exceptis qvibusdam locis singularibus, in qvibus neqve feles neqve mures, qvamvis importentur, vivere possunt, nescio propter qvam antipateiam aut occultam naturæ qvalitatem, qvemadmodum probatum est in dimidia parte, qvæ occasum spectat provinciæ Hornafiörd et alterius propinqvæ Auræffum, nullo modo vivere posse experientia teste. Simile qvoddam odium intercedit naturaliter inter salmones et lacus ac fluvios omnes fere in tota orientali plaga Islandiæ usqve ad Þiorsaa, in australi parte profluentem[1], qvos, qvantumvis amœnos et abundantissimos, esox nunqvam ingreditur, salmonibus ac troctis alias vel ad satietatem refertos. Vix enim in ista plaga repperire licet puteolum vel rivulum, qvi non sit istis animalculis plenissimus. Rursus vero fluvij nostri usqve ad occidentem plæriqve omnes salmonibus gaudent, ubi iterum repperire licet partem non exiguam, qvæ ijsdem plane caret. Vulgi fabula est, exorcistas veteres tantum potuisse in creaturas artibus dæmoniacis, ut tanqvam dica indicta tantavia benedictionem, ubicunqve vellent, arcerent, ut loca superiora a maleficio et neqvitia murium munirent securosqve[2] efficerent idqve in perpetuum, qvam thesin veram esse credat, qvi volet. Sed iam longiuscule digressus ad volpes redeo, qvas solas esse gregibus ovium hospites hostes[2] infensissimos et præter cutem nihil precii habent; in codice juris cuivis occidendi et qvocunqve modo etiam in alieno solo prostituuntur et propinantur; ferocitate rapidissimos canes æqvant, lupos rapacitate superant. His igitur variæ technæ atqve insidiæ a multis struuntur, sæpius tamen frustra. Postqvam veterator ille technas qvalescunqve callide novit vitare, propriis dolis aliqvando turmatim pereunt, nimirum qvando ovis avium in præruptis montibus ac saxis insidiantur, qvod hoc stratagemmate fieri consevit. Conveniunt vulpeculæ supra fastigium montis,

[1] profluente MS. [2] Thus.

ubi aviculæ subter nidificant ad inferiora loca saxi. Hic turba vulpium vires experiuntur invicem tanqvam lucta qvadam, adeo ut qvæcunqve robustissimam se præstiterit, huic summa actionis soli adjudicetur. Descendiunt ergo paulatim tenuiores ex ordine una alterius caudam rostro tanqvam manu comprehendente, donec omnes descendant et prædam optatam paulatim auferant; qvod si pondus descendentium forte fortuna gravius fiat qvam primaria vulpes, qvæ nunc summum locum obtinet, dentibus sustentare valeat, infælici casu reliqvæ in mare præcipitantur aut etiam in subjecta saxa usqve ad internecionem, ea sola superstite, qvæ in ordine fuit ultima. Atqve hoc spectaculum tanto accidit sæpius, qvanto vulpibus ova sunt cibus lautissimus.

Capitulum XX. Ad studia et operas hominum proximo loco modo devolverer, nisi mihi prius nomina qvædam propria locorum, sinuum, promontoriorum, stagnorum, fluviorum, alpium, &c. designanda merito viderentur, ut postea eadem occasione ad gramina et herbas, qvin etiam metalla consignanda, tanto facilius pateat aditus. Hoc igitur capitulo prædicta brevissime absolvam, et ut ab oriente primo ordiar, promontorium Horn, nautis notissimum, Evronotum spectat, unde sinus proximus Hornafiördur denominatur. Deinde Höffde ad dextram jacet, cui vicinæ sunt insulæ duæ, Skinneyiar dictæ, tum rursus tres Hrollögs eyiar.[1] Auræffe provincia est sub alpibus Hnappavallajöklum, ac post Hornafiördinn, alpibus similis, Kolgrijma, qvod nomen est montis simul ac fluvij abundantissimi. Perfluit qvoqve istam provinciam præter reliqvos amnes minores etiam Hornafiardarfliót. Proximus est in alpibus Menþakseyre et Skapt, unde flumen terribile Skaptáá[2] magno impetu fertur, qvod angvem continet, cujus supra memini. Inter hoc flumen ac prædicta jacet Skeiðaraarjökul[3] et magna violentia Skeidaráá[2] fluvius cum Kvijaa et pluribus erumpit. Seqvitur provincia Wered, qvam Kúdafliót instar Nili cujusdam exundat. Proximo loco Mýdalsjökull[2] cum suis profluentibus satis horribilibus ponitur, cum promontorio valde excelso Lómagnúp, ubi Núpsvötn, Súla, Hólzaa, &c. Deinde Sólheimajökull, unde iterum insignis fluvius Jökulsáá[2] pendet. Præterea in australi plaga primum locum obtinet

[1] In the margin: Heriólfshöfde, Ingólfshöfde.
[2] Thus.
[3] In the margin: Sijdujökull.

Eyiafiallajökull, ex qvo Markarfliót cum adjunctis profluit. Atqve hic incipit habitatio insulæ nobilissima, Heklam montem a tergo habens cum Tindfiöllum, perpetuis nivibus obnoxiis. Seqvuntur duæ Rángaar et Þiórsaa, cum suo cursu rapidissimo, tum Huijtaa prope Skaalholltt (alibi Aulvessaa), cujus propter monstrum inhabitans superius facta est mentio. Et qvidem in ista plaga post alpes et montes horridos et vel intra ipsorum viscera in tesqvis et arenis, non solum solitudinaribus, sed etiam provincialibus, hæc jacent immania prorsus stagna: Skejdarárvatn, Grijmsvötn, Elldgiárvatn, Tunáárvatn[1], Huijtárvatn, Laugarvatn, Apavatn, Sveinavatn, Álftavatn, et omnibus notissimum Þyngvallavatn, Arnarvatn, [Skoradalzvatn, Suijnadalzvatn, Þuerfellzvatn, Medalfellzvatn,[2] in qvibus hoc succurrit notabile, qvod in horum qvorundam, tamen non omnium, alveo pisciculi continentur, pinnis omnibus antrorsum spectantibus, in qvibusdam vero aviculæ, figura et natura vulgaribus dissimillimæ, colore ad blavium vergente, qvæ in alpinis istis aqvis habitant, cætera prorsus ignotæ. Ad narrationem redeo; a parte occidentali Affricum spectat Krýsevijkurberg et Reykianes, nautis omnibus notissimum, unde Reykianessröst, ijsdem periculosus qvasi torrens rapidissimus longe in oceanum se extendens. Huic non procul distant Elldeyiar 2, Gejrfuglaskier 1, Gýgeyiar 5. Seqvitur Straumfiördur, Stacksfiördur, Kiefflavijk, Stackavijk, Haffnarfiördur, Seila, Kollafiördur, ubi Eingej, Widey, Þerney, Akurey, Örffezey, Lundey. Promontorium Esia. Hualfiördur, ibidemqve Andresey, Huammsey, Þyrilsey. Akranes promontorium. Borgarfiördur nomen est sinus et provinciæ excellentissimæ. Hic Huijtá, Grijmsá, Þuerá, Gliúffurá, Nordurá, Langá, Hýtará et Haffiardará. Hersey, Haffiardarey. Deinde Snæfellzjökull, et promontorium ejus Snæfellsnes, ubi Lón, Dritvijk, Kolgraffarfiördur, Álfftafiördur usqve ad Breidafiörd, qvasi latissimum sinum dixeris, qvi immensis numero ac fertilitate insulis scatet, in qvibus maxime celebres Flatey, Sueffneyiar, Biarneyiar, &c., propter piscaturam habitatæ; ex qvo qvasi derivatur Huammsfiördur, Gilzfiördur, Krókzfiördur, qvorum qvisqve certum et non exiguum amnium numerum exipit. Post hos Reykianes prostat. Tum Þorskafiördur, Guffufiördur, Kollafiördur, Kiálkafiördur cum suis promontoriis Wattarnes, Skálm-

[1] Thus. [2] In the margin.

arnes, usqve ad Bard promontorium, ubi Kollzvijk cum adjacentibus. Postea Patriksfiördur, Tálknafiördur, Arnarfiördur, Dýrafiördur, Aunundarfiördur, Súgandafiördur, Bolungarwijk, Skutulsfiördur, Álfftafiördur, Seidisfiördur, Hestfiördur, Skötufiördur, Watzfiördur, qvos omnes sinus qvasi claudit mons vastissimus, non absimilis alpibus, Gláma ; atqve ista loca occidentalia omnia utiliter inhabitantur. Nunc qvod qvasi ad aqvilonem vergit. Seqvitur promontorium Snióföll, Grunnavijk, Jökulsfiördur, Leirufiördur, Lortafiördur[1] Weydefiördur, Nordfiördur, Adalvijk, Kagadarvijk, Hlöduvijk, Heljarvijk, Smidiuvijk. Provincia dicitur Westurstrander cum suis promontoriis Súlnastape, Höffn, Horn, Hóll, Raudakambur, Straumnes, Dránganes, Balar, Munadarnes. His adde Bardvijk, Budlungavijk, Eyvindarvijk, item Triekillisvijk, item Furufiörd, Reykiafiörd, Biarnarfiörd, Ófeigsfiörd, Ingólfzfiörd, Nordfiörd, Steingrijmsfiörd, ubi Grijmsey minor et Ávijk habitantur. Tum Kollafiördur, Butrólfzfiördur seu Butra, Hrútafiördur. Huc usqve fuit dioecesis Skalholtensis. Neqve in hac plaga occidentali, qvantum reor, plures occurrunt alpes notabiliores, qvamvis montes insigni vastitate ut numero fere innumero inibi repperiantur, nisi etiam huic parte adnumerare velis alpes, qvæ dorsum regionis ab oriente versus occidentem qvasi constituunt, qvales sunt Langanessjökull, Haugur, Fliótsjökull, Svidinhornajökull, Herdebreyd, Hornbryniujökull, Arnarfellsjökull, Spreingesandzjökull[1] Kiellijngarfiöll, Blánijpa, Rögnubúder, Fiórdungamót[2], Geitlandsjökull, Balldjökull, &c. [Sandur, Skialldbrejd, Arnarvatzjökull, Ok[3].

Capitulum XXI. Incipit dioecesis Holensis, cujus loca, qvamvis mihi non sint omnino nota, tamen, qvantum ex relatione habeo, referam. Hrútafiörd seqvitur Midfiördur, Watznes, Westurhóp, Húnavatn, qvod nomen est ingentium stagnorum. Skage promontorium. Inde Skagafiördur, Lundey, Drángey, Kolbeinsárós, Fliótajökull, Siglunes, Heidisfiödur, Olaffzfiördur, Eyiafiördur, Kolbeinsey, Grijmsey major, Hrijsey, Hual-látur, Flatey, Kaldakinn, Skiálffandefiördur,[4] Tiörnnes, Mývatn, altera Lundey, Slietta vel Melrackaslietta, Auxarfiördur, Raudanúpur,

[1] In the margin : tutius Lónafiördur.

[2] In the margin.

[3] These were added later. [4] Thus.

Hraunhöffn, Rauffarhöffn, Sueinungsvijk, Kollafiördur, Þystelfiördur, Sandvijk, Lánganes, Fagranes, Gunnólfsnes, Finnafiördur, Digranes. In hac parte insulæ montes apparent excelsi et formidabiles, flumina qvoqve horrenda ac mira velocitate et vi turgide proruentia, qvalia sunt Blanda, Herradsvötn, Skiálffandafliót, Jökulsaa, qvi omnium fluviorum, qvos Islandia vidit, facile summam sibi vendicat, aliqvando enim ad montana sua latitudine ultra duo milliaria aut tria patet, qvod, qvamvis dictu incredibile, revero tamen sic habere ipse cum sociis satis periculose expertus sum. Post prædicta mons qvidam singularis orientem spectans dicitur Landzende, et rursus incipit diœcesis Skalholtensis plagæ orientalis. Hic primo occurrit Wopnafiördur, ubi Biarnarey, post Nordstrander item Bælanes promontorium, Búr, mons excelsus, cum Smiörvatsheide, alpium non absimili. Tum Hieradzflóe, Lagarfliót, monstrorum habitaculum, et inde Glettijnganes, Borgarfiördur, Breidavijkur, Húsavijkur, Lodmundarfiördur, Seidarfiördur,[1] Mióefiördur, Nordfiördur, Hellisfiördur, Midfiördur, Sandvijkur. Nota, qvod ibi fuerint 9 aut 10 habitacula, qvæ plaga quadam ceu peste maxima olim absumpta, nunc tantum duo inhabitantur. Wödlavijkur, Reydarfiördur, Fáskrúdzfiördur, a monte qvodam solitario Atlantis eminentiam æmulante, Skrúdur vel Faaskrudur dicto, denominatus sinus. Deinde vero Stöduarfiördur, Hualness-skridur promontorium, Breiddalsfiördur, plurimis insulis ornatus, Berufiördur, ubi Papey, Álfftafiördur et Hamarsleirur, ubi peculiariter tanta affluit testudinum copia perpetuo, præcipue tempore brumali, ut integræ provinciæ ferme solis istis pisciculis vivant. Superest Lón, qvod proximus est promontorio Horne, ex qvo initium feci, atqve ita obiter tantum percurri loca præcipua, qvæ mihi videbantur inprimis relatu digna, propterea qvod aliqvoties in seqventibus ad eadem redire necesse habeam.

Capitulum XXII. Westmanneyiar ut et Grímsey tanqvam jure suo singularem descriptionem reqvirunt. Grijmsey qvidem, qvamvis mihi non satis nota, insula est aqvilonis propter proventum piscaturæ annuum præcipue habitata. Dicuntur vero ibidem esse 10 tantum habitacula, qvorum hæc sunt nomina: Sydre Grenevijk, qvæ continentem spectat, Ytre Grenevijk, Borgar, Suijnagardar, Kirkiubær, ubi templum et duo suburbia parochi

[1] Thus.

subsidijs destinata, Sueinstader, Eidar, locus juramentorum seu judicialis, Effre Sandvijk, Nedre Sandvijk, Básar. Hic singula prædia singulas vaccas neqve ultra qvotannis pascere dicuntur, qvamvis insula tota satis appareat graminosa. Virgulta qvædam aut frutices ibidem fuisse seniores testantur, nunc autem nulla sunt eorundum vestigia. Terra ut plurimum, qvantum reor, focum alit, qvoties desunt lignorum oceani segmenta et scobs. Unicum hoc ibi noto, qvando incolis glacie maris adventante turba phocarum prædatim cedit magna copia, tunc novum genus earum carnes saliendi necessitate qvadam coacti usurpare perhibentur; incolæ algas marinas ad solem diligenter siccant et postea ignibus mandant subjectis, ut dixi, lignorum segmentis. Isto cinere utuntur ad condiendas carnes diligentissime, qvæ post unum aut alium vel etiam post 7 et 8 annos salem sapiunt, nec ullam putredinem aut corruptionem tanto temporis spatio sentiunt, hoc tamen observato, ne aëris injuria corrumpantur, qvem istud genus salis ferre recusat. Rettulit qvidam minime contemnendus sed fide dignus incola herbam qvandam hic loci crescere, brassicam, *kaalgrese*, appellant nomine improprio, nam prorsus dissimilis est veræ brassicæ, radicem habens qvasi formam digiti, unde complures exoriuntur caules tenues uno tantum nodulo, qvilibet insignis calami crassitudine, muscarijs grandioribus conspicua, odorifera, tam radix qvam caulis et folia mel qvoddam sapiunt, accedente gelu imprimis dulcescunt. Crescit herba de terra in certo qvodam scopulo et vicinis maxime saxeis atqve salebrocis locis, tam bruma qvam æstate florens, cujus virtus, qvantumqvidem incolis constat, nobilissima est aqvam intercutem, qvæ plerumqve ibi grassatur, absolute sanare, sive enim crudam sive cum aqva coctam vel etiam caulem ejus aut radicem æger commederit qvotidie, intra septimanæ spatium (siqvidem alijs morbis non sit obnoxius) recte curabitur; qvod si eandem edere nauseat, apposita tumoribus corporis aut alligata æqve sanat, sive cruda sit sive cocta herba. Citius vero comesta prodesse videtur, qvare aliqvoties ob escæ penuriam cum lacte coagulato et pulmentis minutata vescuntur incolæ, unde, qvantum qvisqve potest, tempore autumnali vel etiam in ipsa bruma conqvirunt sibi atqve coacervant, nec nisi in liqvida coqvunt, jusculum in potu propinant. Hoc domestico medicamine insula si destitueretur, inhabitabilis plane futura qvibusdam censetur.

Insula distat a continente milliaria plus minus sex. Sic fuit Grímsey. Restat Westmanneyiar.

Capitulum XXIII. Ad Euronotum jacent insulæ Westmannorum numero, ni fallor, 18, milliaribus tantum duobus propter Landeyiar a continente distantes, una tantum habitabilis aut habitatione usurpata, qvarum præter istam hæc sunt nomina: Heimaklettur ad 50 ovium pasturam sufficiens; Yste Klettur 100 oves pascit, fœnisecio qvoqve cum priore servit; Ellidaey ducentas oves nutrit, Bjarnarey 100, Álffzey similiter, Brandurinn tantum duas oviculas, Hani 8, Hæna identidem, Hrauney 6, Súlnaskier duo; pastus parum habet item Hellirsey; Geyrfuglaskier, Blaadrángur, Grasleysa, Jötun, Hundaskier, forte Gielldijngaskier olim. Omnes istæ insulæ vel minutissimæ aviculis marinis, qvas antea recitavi, abunde sunt fertiles, ubi hoc obiter noto dari aves qvasdam ut *lunda* &c., qvæ volatum nesciunt, imo volare plane neqveunt, nisi mare spectent, et volantes objecto aliqvo impedimento, qvod oceanum ab intuitu occulit, in terram decidunt, qvod certo certius incolæ constanter oculari demonstratione probatum dabunt. Habitationes fere sunt 18, præter casulas sive domicilia fœnisecio carentia numero circiter 40. Numerum[1] et nomina habitationum ad declarationem addo: Una est Hauffn, altera Westurhús, 3. Nýebær, 4. Ólaffzhus, 5. Gjerde, 6. Daler, 7. Þorlaugargierde, 8. Steinstader, 9. Nordurgardur, 10. Offanleite, domicilium parochi cum ædicula sacra, 11. Búastader, 12. Oddstader, 13. Presthús, 14. Kirkiubær, alterius pastoris sedes cum sacello qvoqve, 15. Wilborgarstader, 16. Stackagierde, 17. Giábacke, 18. Midhús. Præterea ibidem templum extat commune in loco qvodam solitario, tanqvam in corde insulæ, ligno exstructum. Similiter ad littus maris, qvod continentem spectat, ædes Danorum mercatorum tignariæ satis qvidem sumptuosæ, qvas post tyrannicam Turcarum devastationem et populi deportationem vir admodum boni nominis apud nostrates sicut etiam suos, Ianus Hesselbergius, famosus mercator et pro tempore insularum inspector, plærasqve exædificari curavit atqve aggere seu muro cingere tentavit et ab incursionibus hostium et piratarum, qvantum in ipso fuit, studiose cœpit munire, qvem igitur honoris causa hic nomino; is enim alias intentatum opus necessitate qvadam adortus est. Neque ejusdem

[1] Numerus MS.

culpa esse creditur, qvamvis illa cura nunc langveat remissior vel plane inutilis facta sit. In his locis repperti sunt aliqvando feles subterranei, *wrdarkietter* dicti, vulgaribus catis majores ac visu truculentiores, qvorum ego hisce oculis pellem unicam, colore nigram, vidi, cauda mediocriter longa sed tenuiore, cætera felem representavit; rarius apparent et cum occultis naturæ recensentur. Viderant alicubi in ipsa continente ejus generis feras qvidam, sed ita ut pro spectris haberent, nam aspectum hominum fugiunt latebris proprijs gaudentes. Herbas ibidem nasci qvam plurimas nullus dubito, licet agnovisse hactenus paucis constat.

Capitulum XXIV. Veniam porro ad herbas et alia qvædam humi nascentia. Non usqve adeo sterile est patriæ solum atqve qvidam contemptim opinantur. Nascuntur enim hic suaptè varij generis herbæ et gramina, qvamvis earum usum plæriqve ignoramus. Mihi vero, ut in re herbaria minime versato ac in tota medicina plusqvam hospiti, nomina tantum designare satis sit et, si possem, ad uberiorem rei veritatem certa qvædam loca, qvibus crescunt, indicare. Sunt autem eorum alia esculenta gramina et varij generis *súrur*, *lambasúrur*, *miölsúrur*. Deinde *fýfill*, *bidukolla*, *heidargrös*, *klóungur*, *skarefýffill*, *huanner*, [*smáre*, *murna-gras* qvasi *salát*.[1] Alia minus esui apta ut *hunda-fýffill*, *skollafýngur*, *sóley*, *seff*, *eltyng*, *lidagras*, *fergine*, *staur*, *lýngras*, *hrossapuntur*, *marálmur*. Alia medicamentosa ut *bryóst-agras*, *kuerkagras*, *miadarurt*, *millfolium*, *helluhnodre*, *hund-radhnútagras*, *skollaróa*, *uxatunga*, *lokasiódur*, *netlugras*, *maríu-stackur*, *arffe*, *lýnarffe*, *fimmblada*, *balldursbrá*, *gómbýtill*, *ólaffz-gras*, *bladka*, *hóffgrese*, *grædebladka*, *webred*, *heimiluniόle*, *katta-gras*, *björnzkló*, *hiartartunga*, *storckzneff*, *liffiagras*, *nödrutúnga*, *riddaraspore*, *vetrarkuijda*,[2] *sólhuerffa*, *munkakápa*, centaurium majus et minus, consolida major et minor, Sancti Johannis *bellte* et cætera. Alia qvædam tincturæ serviunt ut *blágresi*, *bródberg*,[2] *jaffne*,[3] *sætekoppur*, *mosi* varij generis. *Rejr* vero et similia vestes a putredine servare creduntur. De locis, ubi seorsim crescant, vide alibi.

Capitulum XXV. Radices qvoqve observantur ad suum usum peculiarem nec non frutices cum suis fructibus. Radicum genera sunt vel alimentaria ut *hvannarætur*, *næpa*, *laukur*,

[1] In the margin. [2] Thus. [3] In the margin.

holltarætur, ***suijnarætur***, ***snókar***, ***fýflarætur***, ***sveppar***, ***murur***, ***fretmurur***, ***sætitágier***, ***kúalubbe***; aliæ minus esculentæ, in qvibus qvædam forte venenatæ, ut ***geitla***, ***hnijsa***, ***bleikiukúla***, ***skollarót***, ***hnattrót***, ***hraffnakluckur***, ***klofarót***, ***sandhale***, ***fýsesveppur***, ***gorkúla***; et variæ frutices vero, ***ling*** diversorum generum pro varietate fructuum, ut sunt ***bláberia***, ***adalbláberial.***, ***krækeberial.***, ***hrútaberial.***, ***sólberial.***, ***jardarberial.***, ***mulningal.*** sive ***sortulijng***, præterea ***beitelijng*** et ***burkn***, tincturæ servientia.

Capitulum XXVI. Plæriqve hactenus putarant orbam esse patriam nostram arboribus præter betulam solam, qv olim grandiuscule succrevit adeo, ut domorum investituris ac navicularum malis utiliter servieret. Nunc vero multo parcius et segnius provenit nec nisi paucis tantum in locis. Ego qvidem cum vulgo hac parte consenseram, sed re paulo diligentius cognita plura deprehendi arbuscula aut qvasi arborum genimina, qvæ nunc recensere animus est. *Fialldrape* virgultum est humi fere serpens, sicut etiam *grávijder* ac *jósturvidur* cum *rauda-výder*, qvæ omnia cubiti fere longitudinem asseqvuntur et ultra, qvibusdam locis vel passum æqvant, verum ipsum genus arboris, communi nomine *výder*, vel 13 cubitos apud nos possidet. *Humalvidur*, *tágavidur*, *hrióstrungsvidur* parum ab his differunt in sua specie. *Reynevidur* vero betulam æqvat ferme qvo ad longitudinem multo autem tenuior ad 20 ulnas et ultra, qvamvis alibi qvoqve et parce et tenuiter admodum proveniat. Tum juniperus cum suis fructibus terram nostram passim ornat, qvamvis vix altius assurgat nimirum in arborem, qvoniam virgulta potius dixeris, nam videtur nivibus assiduis impediri, qvo minus ad excellentem qvantitatem naturaliter possit pervenire. Sed profecto nescio, an procreator omnium, Deus, reliqvarum etiam arborum proventum huic solo negaverit. Repperiuntur enim vestigia nonnulla tam in visceribus terræ aliqvando qvam qvoqve supra eandem alius generis arborum, cujus rei qvasi testimonium addam arborem insignem præcipue, qvæ extat in altissimo fronte montis Eyiafiördensium apud prædium Mödrufell, loco satis amœno, saxeo tamen umbraculo convenienter munito. Hic olim fuerat præcellens arbor sola grandiusculæ altitudinis ramis erectis atqve oblongis folijs præterea et fructibus nobilissima, qvam vere laurum fuisse arbitror, ibidem propter oportunitatem loci a religioso qvodam antiqvæ fidei satam aut singulari beneficio Dei

natam, qvia diu ante nostra tempora concursus fuit plebeiorum hominum ad istam arborem cum muneribus, lucernis officijsqve varijs, plane papisticis atqve idololatricis, donec ad superstitionem tollendam exscindere necessum fuerit, qvæ nunc rursus effloruit folijs et fructibus iterum amœnissima; ideoqve eandem lædere accolis est piaculum.

Capitulum XXVII. Adjicio præterea in prærupto qvodam monte orientalis plagæ conspicuum esse lignum unicum in ruptura qvadam et præcipitio excelso hærens, unde nomen monti prædioqve subjacenti, Staffafell inde denominato, qvasi lignorum montem dixeris. Locus in præcipitio positus ferme inaccessus est. Tentaverant tamen aliqvi vix absqve dispendio vitæ eodem pervenire ac lignum propius intueri, scidias ex illo reportantes, abietem durissimam repræsentantes. Sive igitur locus ejusmodi sylvarum olim ferax censeatur, dubius hæreo, an vero lignum istud solitarium usqve a Noachi diluvio ibidem hærere putabitur, nam sunt ejus generis testimonia plura, qvemadmodum in altissimis montibus, ut Spákonufellshöffda in boreali parte Islandiæ, balenarum ossa hodie repperiri certo constat, fortasse etiam alibi, qvæ illuc deportari vix poterant nisi per idem diluvium. Repperiuntur qvoqve in hac continente procul a mari ad ripas fluviorum conchæ et testulæ marinæ, sed vacuæ, qvas ibidem creatas aut congenitas sedulo negaverim; verisimile magis esse videtur undas pelagi aliqvando illuc transvexisse. Neqve desunt, qvi testantur veteres marinos fluctus multo longius olim has partes australes terræ nostræ inundasse qvam nunc fieri consvevit. Vivunt enim apud Eyiafiallenses, qvi referunt saxea antra, piscibus detergendis atqve arefaciendis valde habilia, littora illic occupasse, qvæ nunc maris unda plane tegit.[1] Rursus vero alibi terram qvasi ex undis emersisse constat, quæ nunc sicco pede peragrari possunt, ac ostenduntur etiamnum vestigia onerariarum navium stationis procul a mari ac rudera domorum, fragmentis vitreis et fictilibus ac alijs qvibusdam monumentis mercaturam excercentum refertissima. Atqve hæc videntur evidentia satis testimonia de accessu et recessu maris pro diversitate locorum. Nec adeo mirum est, siqvidem in istis qvibusdam locis annales testentur ignis eruptione facta pelagus cessasse, relicta terra

[1] In the margin: Hásteinar, habitaculum et templum.

exusta atqve salebrosa, qvalis nunc longe lateqve cernitur ad promontorium Reykianes, cujus supra memini.

Capitulum XXIIX. Omnino admiranda statuo, qvæ intra gremium terræ nostræ ac qvasi in visceribus ejus deprehenduntur, de qvibus pauca ex ordine sed vera referre conabor. Plurimis in locis, ubi saxa non impediunt, aperto et effoso terrarum solo inveniuntur primo cineres in pulvere æqvabiliter ac dense respersi, ut digitum unum et alterum aut fere palmam efficiant crassitudine, qvod absolutissimus testis est alpium conflagrantium cineres universam pene insulam olim obtexisse. Deinde in fodinis ejusmodi rursus adest terra pulveris colore superioribus partibus similis, qvæ lignorum exuvias continet, ideoqve adeo est ustibilis, ut focum qvoqve alat sufficientissime. Tum rursus alia seqvitur cinerum copia, palmam fere excedens, etiam grandiusculorum lignorum qvasi segmenta qvædam præ se ferens, magis adhuc focis apta, et iterum post terram simili gleba coagmentata ; tertio cineres pullulant, spitamam aut qvadrantem ulnæ dimensionem efficiens, et post illum etiam majorum lignorum vestigia extant, ex qvibus utensilia minuscula fabricari possunt, nam putredine adhuc non fuerunt penitus obnoxia ; qvæ omnia argumento sunt alpium cineres terram hanc toties vastasse ; neqve desunt alia qvædam testimonia, visceribus soli conclusa, ut suppellectilia ferrea, stannea, plumbea, ærea etiamnum integra, qvorum inhabitatione olim ususfuerat, illud identidem consignantia præter ea, qvæ majores in tumulis suis qvoqve asservarant, posteris suis inviduli, ut ipsi qvoqve alia ejus generis labore proprio conqvirerent, ne vitam segniter atqve otiose consummerent. Tantum in illis fuit virtutis studium.

Capitulum XXIX. Metalla seqvuntur. Præter materiam sulphuream, vitro ac bitumine qvibusdam locis refertam, ferrum qvoqve ex fodinis suis conqvisitum antiqvi usurparunt, vix tamen absqve miraculo. Referente vulgo, qvoties id tentarant incolæ, visionibus monstrosis ab opere deterritos, nisi adeo instanter urgerent, ut nusqvam a labore oculos deflecterent ; alias enim tuguria sua vel propinqva qvædam loca conflagrare visa sunt, qvod si ab opere destitissent ignem accensum extincturi, anteqvam totam massam fodinis extractissent, redeuntes nihil ejus invenisse perhibentur, unde *raudawedur* nata et appellata, id est miracula ferri sive metalli. Tale namqve ferrum domesticum ad

distinctionem *rauda* nuncuperunt, qvia nunqvam tantam duritiem acqvirere poterat, qvantam habet ferrum importatum ex alijs regionibus, satis alias habile ad instrumenta qvævis domestica. Putatur hic qvoqve simili modo habitare cuprum, stannum, argentum, vel etiam ipsum aurum, cujus rei nulla mihi sunt testimonia, nisi qvod saxa qvædam et promontoria liqvorem qvendam, istis metallis forte natura cognatum et colore persimilem, stillare videntur, qvem potius succum aut flores sulphuris esse putarem, ut in hac australi parte Krysevýkurberg, Haaleyiar, Huammshöffde, Þyrilskliff notoria. Deinde friabilia qvædam olim usurpata fuerant præter superiora, qvia salem hic apparatum esse testantur loca inde denominata *saltbrennur*. Naphtha qvoqve et succinum bituminis, bolus armenus, terra, qvam vocant lemniam ac samiam, omnia hic in diversis locis enasci creduntur, qvorum etiam usus est hodie admirabilis in officinis fabrorum ferrariorum, *moo* communi nomine appellitant, diversorum colorum. Neqve mihi plura de metallis bene constant aut succurrunt.

Capitulum XXX. Lapides et gemmas hic provenire certum est, qvamvis id ferme omnibus incolis nondum innotuit. Casu enim qvodam repperiuntur corallia, hæmatites, cristallus, ætites, item silices igniferæ ac alabastritis[1] ac velut micæ qvædam adamantis durissimi, forsan etiam plures lapides, qvorum nomina et valores mihi sunt ignotissimi. Fuit qvidem fœmina in plaga orientali habitans, mihi tantum a facie nota, dum puer essem, Þurida nomine, qvæ lapillos seu gemmas asservabat et tantum non coluit ut thesaurum et possessionem præciosissimam, qvæ constanter referrebat lapillos sibi in gremium ex aëre delapsos, dum alios, qvos habebat multos, soli exponeret et generare qvosdam non dubitavit asserere. Sed post ejus mortem hæredes, ut rei lapidariæ segniores cultores, eosdem, nescio qvomodo, dilapidaverant adeo, ut nullum vestigium, qvod demonstrari possit, reliqvum sit. Hisce oculis aliqvando vidi atqve expertus sum in pueritia mea, dum iter facerem cum parente meo et ioci gratia cum fratre adhuc superstite lapides grandiores et saxa effringeremus, tanqvam ova in lacunis suis ceu nidulis intrinsecus continere, qvorum alij album, pallidum alij, alij mixtum, alij qvidem pellucidum aut altera parte tantum translucidum referrebant. Nos vero ut ignari nihil horum observavimus, sed vel in luto

[1] Thus.

reliqvimus præter unum aut alterum, qvem sibi sumpsit frater ostendandi gratia. Et, ut ingenue fatear, vires ejus lapilli, qvi dimidius fuit pellucidus, imprudens expertus est, qvoties ad pocula fuit invitatus, nullum ebrietatem sensit, dum modo lapide in poculo injecto ex illo biberet, qvod superstitione minime tribuo, sed occultæ cuidam qvalitati nobis plane ignotæ. Postea vero per incuriam omissus est. Putant alij sylphes et subterraneos hominesne, an spiritus monticolas appellare liceat, metallis et gemmis ac idgenus occultis naturæ viribus gaudere, et a natura custodes earum qvalitatum designatos, a qvibus qvidam nostratium olim adepti sunt aliqvas gemmarum species, qvas peculiari virtute ornatas experientia docuit, ut castitatem servare, invisibilem fieri, inimicis placabilem, et qvovis modo fortunatum gestantem reddere existimarentur, qvæ omnia adeo nunc sunt ignota, ut, si sint, qvod vix sperare licet, tanqvam ceimilia[1] qvædam ac abstrusa naturæ in occulto adserventur, et possessioribus tanqvam religio est nullis patefacere præcipue his, qvos putant physicarum rerum studiosiores. Fabula vulgi est, opilionem ad prædium Þijngvöll fortuito incidisse in lapidem philosophico simillimum, adeo ut qvodcunqve vellet optatum ferret, putantem vero incantationem subesse, in lacu profundissimo Þingvallavatne fatuo fato submersisse. *Lausnarsteina* [*r*] qvoqve ad littora nostra appellunt, qvi fœmoribus aut lateri parturientis alligati partum fælicitant; qvin et alia plura genera gemmarum ac lapillorum terra mariqve prognatorum diverse alij enumerant. Mihi vero ista notasse sufficiat.

Capitulum XXXI. Ad puteolos aqvarum fontiumqve varietates, qvi ex imis latebris terrarum prosiliunt ac profunduntur, redeo, siqvidem illic qvoqve aliqvid miraculi repperire mihi persvadeo. Dicti puteoli, ut fontes ac rivuli, variorum sunt generum. Nam alij sunt impense calidi, ut thermæ, alij tepidiores, alij frigidi et qvidem frigidissimi. Omnes vero juxta materiam, qvam in visceribus terræ perfluunt, sapores variant, et qvidem thermæ ut sulphureum nidorem odorant, ita ex bitumine atqve nitro saporem mutuant. Sunt autem, qvas dixi thermas, aliæ temperatiores, qvæ semper et sensim ebulliunt, intra metas suas sese continentes, aut raro aut nunqvam effluentes; si tamen diffluant, mediocri atqve æqvissima derivatióne id fieri consvevit.

[1] Thus, for cimelia.

Harum plæræqve puram habent aqvam, parum odoriferæ et frigefactæ vix aliud qvam communem aqvam sapiunt, nullo negotio lavacris saluberrimis attemperatæ. Aliæ sunt thermæ immodici atqve intensissimi caloris, qvæ vel perpetuo vel statis qvibusdam horis violenter ebulliunt, evomunt, expuunt, qvin et cum fragoribus sæpius sese exonerant, qvædam usqve ad miraculum, ut terra circumqvaqve concussione sentiat tanqvam in mediocri terræmotu, et aqvæ in aëre ultra ac trans eqvum cum insessore fonti astantem longe lateqve discutiantur et dispergantur, intacto homine et eqvo, qvi ne guttulam qvidem ejus sentit. Putantur qvidam istorum fontium ad 8 ulnas et ultra aërem expuendo penetrare ; atqve communiter omnes istæ aqvæ sunt turbidiores, plane sulphurei saporis aut alius cujusdam mineralis, aliæ rursus tantum tepidæ, qvæ, qvod mirum est, hybernis frigoribus solent utcunqve concalescere, minime vero refrigerari. Nec minus mirum est et observatione dignissimum, qvod circa thermas impensissime efferventes frigidissimi fontes et rivuli vulgo ut plurimum enascantur ; qvin imo nullum novi thermarum locum per totam insulam, qvi non etiam frigida ubertim scateat fontibus diversissimis inter se distantibus aliqvando ad passum unicum vel minus, qvidam tantum pede uno aut altero sejunguntur aut disparantur, tanqvam ex diversis venis unius ejusdemqve capitis distillent, unde ratio facilis ad conficienda lavacra temperatissima patet fabricatis aqvarum ductibus diversarum, vel ex vivo lapide vel cespite et cœno, longiusculis atqve adæqvatis in terra vel sub eadem alicubi ad locum ipsum lavacri, qvod vel ipsum manibus hominum exscisum in lapide aut saxis constructum aut alio qvovis modo in terra globosa affabre factum demonstrari potest passim, ut qvantumlibet caldiores vel frigidiores aqvæ per canales istos utiliter infundatur. In delicijs habentur apud nos ejus modi lavacra, et plurima extant in australi parte Islandiæ, in occidentali ac boreali rariora, at in orientis plaga plane nulla, propter sedes alpium puto, qvi illic præcipue et maximo numero, sicut antea relatum est, demonstrantur. Præterea sunt fontes ac puteoli saluberrima scatentes aqva ad potionem veluti nata, qvæ nulla vi frigoris læduntur, sed perpetuo sub apto cœlo sunt apertæ, etiam si gelu reliqva omnia, terras simul, aqvas et maria penetret et qvantitatem glaciei 5 aut 6 ulnarum altam efficiat ; qvodqve magis est mirum, puteoli

tales ad æstivum solis calorem excellenter algent, brumali vero tempore qvam aqvæ reliqvæ utcumqve tepent magis. Sunt etiam fontes, qvi sæviente gelu, nivibus et glacie fiunt qvidem obnoxii, sed qvando frigus ad huc intenditur summe, vi qvadam naturali erumpunt. Alij contra vi frigoris adeo coërcentur et evacuantur, ut ne guttula qvædam supersit. Præterea dantur qvoqve fontes varij tum coloris tum saporis, et qvidam aliqvi dulcamari aut qvodam modo acidi, qvos si extemplo ex fontibus haustos largius bibat viator, vertiginem qvasi ebriosorum sentiat, necesse est, ideoqve a cervicia tenuiore paulum distant, unde *aulkjelldur* dictæ sunt; qvod verum esse propria experientia cum comitibus credere persvasus sum; qvod si eadem aqva longius a fonte deportetur, subito saporem amittit, neqve propterea redditur insipida, sed tenuior tantum aqva carens fecibus; qvod de locis alijs palustribus, vinum redolentibus, alij comminiscuntur, fabulis propemodum accenseo potiusqvam sanæ veritati.

Capitulum XXXII. Antrorum et speluncarum superius facta est mentio, qvas iam utcunqve describere attinet. Monstrantur enim in hac regione tam numero qvam vastitate admodum horribiles. Aliæ laboribus hominum manufactæ, saxis inscisæ ac artificio miro elaboratæ repperiuntur speluncæ, fœno potissimum destinatæ nec non bubilibus et calis, qvin etiam non inficior habitationi qvasdam fuisse utiliter assignatas, qvia tam artificiose preparatas vidi, ut continuo saxo vivo qvasi sub unico assere obductæ extent, fenestris satis late patentibus exornatæ, tum intrinsecus paxillis, abacis, sedilibus qvasi scamnis, cubilibus et lectulis perpolitæ, unde paradysi nomen sortitæ, tanqvam loca munitissima adversus omnem tempestatum, procellarum, nivium vim, vel etiam hostium incursiones; qvalis est, ut unum de multis exemplum adferam, in loco solitario, nunc non inhabitato, in australi plaga, Sóttarheller, qvasi fanum qvoddam seu templum, crucibus varijs exornatum et candelibus saxeis, qvo concursus olim fuerat votivus grassante nocentissima peste, qvæ nostra lingva *sótt* vulgari nomine dicitur, a qva immunes servatos cultores hujus sacelli annales qvidam veterum non temere attestantur. Verum antra potius appellavero immania saxa naturaliter excavata secundum omnes dimensiones, ubi non homines sed monstra hominum, Cyclopes et Polyphemi, habitasse creduntur. Hæc non solum perviam faciunt terram ab una provinciam ad

aliam, etiam sub aqvis ac fluminibus vastissimis, sed etiam stagna et lacus profundissimos continent, neqve nostris temporibus visitantur propter terribilem monstrositatem. Nefarii qvidam homines et civiliter mortui non raro illuc se conferunt, ibidemqve diu latitant, latrocinijs fere vitam sustentantes ad thermae caldiores victualia decoqvendo. Illic qvoqve habitare tröllones et alfvos vulgus hominum opinatur, de qvibus in seqventi capite pauca obiter addam.

Capitulum XXXIII. *Tröll* antiqua Islandorum lingva solebant appellari homines monstrosæ magnitudinis, qvales hic loci qvoqve habitasse certum est, siqvidem Gretterus noster, athletarum sui temporis fortissimus, octo ulnas proceritate sua exæqvare creditur, cui similes et majores forte olim aliqvando patria nostra vidit. Sed iam diu est, postqvam istud genus hominum apud nos desijt, neqve ante multos retro annos qvisqvam inventus fuerit, qvi sesqvitertiam ulnam superaverit. Vocabulum tamen *tröll* adhuc in usu est, qvoties monstrosam qvantitatem vel spiritus ipsi humanam figuram vafre indueentes, vel ipsi, si sunt, monticolæ corporei ostentant, qvorum utrumqve æqvaliter ut libenter ignoro. In vivis vero sunt, qvi eadem corpora vidisse se autumant, forma satis horribile ac cultu tantum non detestabili, fœminini potissimum sexus, qvia aniculæ nostræ putant masculos esse defunctos ideoqve propagationem defecisse. Qvomodo autem vivant moles istæ giganteæ, curiosius non inqviro. Ovium profecto magnus numerus ad miraculum usqve et myriades aliqvot incolis diripiuntur, qvarum neqvidem exuvias aut ossa repperire licuit, nisi fere in antris istis abstrusissimis catervatim qvasi manibus hominum coacervata. Hominibus semper sunt infesti sive spiritus sive gigantes isti, tenebras ut plurimum colentes. Sunt de ijsdem sermocinationes variæ, qvas hic inferre ridiculum magis esset qvam verisimile, ac ideo illis non invitus abstineo. Sic fuerunt *tröllenn*. Seqvuntur *álfvar*, qvi iam diu pro veris hominibus vulgo habentur, et iuxta nos in collibus et monticulis incolatum suum habere putantur, et iuxta vulgi sententiam similibus ferme exercitijs vivere ac duorum esse generum, alios *huldufólk*, qvasi tectos homines, alios *liúflynga*, id est, hominum amatores aut sexui hominum benignos, fabulantur ; utrosqve generari ac tam maribus qvam fæminis nostratium sexum illorum utrumqve immisceri creditum est, ex qvo concu-

bitu familiæ qvædam natæ ut *Mókollsætt*, id est, familia de Mókollo alfvo descendens. Priores illi, *huldumenn*, nostris invisi, injurij, inviduli, malefici ac nullo non neqvitiarum genere noxij putabantur. Isti vero posteriores operibus hominum faventes, easdem promoventes necnon qvavis fælicitate nostrorum gaudentes credebantur, utriqve mille technis ac infinitis stratagemmatis instructissimi, nobis arte sua invisibiles, qvod haud difficulter credo. Aut enim necesse est, secundum qvosdam philosophos, hos esse qvoddam mixti generis inter spiritus et animalia, aut qvod verius imposturas et illusiones sathanicas, qvales sunt spiritus incorporati, qvos Græci κοβαλους, Germani Koboloos, Paracelsus Sylphes, alii aliud appellant, de qvorum victu, amictu, exercitijs, frugalitate, et potentijs tædet plura adferre, exempla tamen aliqva memoratu digna in seqventibus appendam.

Capitulum XXXIV. Ante aliqvot annos parvulos qvosdam, tam pueros qvam puellas, surripere conati sunt monticolæ, qvorum alij semianimes et malitiose tractati, alij alio tempore penitus emortui nostratibus restituti sunt, alij tanqvam cathenis ferreis detenti (qvibus natura sua aut malo qvodam fato oculi adeo sunt lyncei, ut spectra conspectum illorum vitare neqveant) visi sunt. Tum vero alij nostratium paulo adultiores apud eosdem aliqvot septimanas communi victu in collibus et intra monticulos, qvantum qvidem ipsis visum est, habitaverant, ut iam nihil dicam de his, qvi commercia et conversationem cum illis subdole ac nefarie communicaverant, tum qvi sine cibo et potu naturali jamdiu inter nos victitarant subterraneis istis victualia subministrantibus ad satietatem idqve præcipue de nocte, cujus rei exemplum hoc anno præsente 1638 in provincia Mýdal audire est. Addo fœminam qvandam in vivis esse in eadem provincia et vicino loco Fagradal, qvæ nunc adeo multos annos maritata illic habitaverat, lecto detenta propter aliqvam corporis debilitatem omnibus ignotam, qvia qvendam horum familiarem habere credebatur, nullo alimento sustentata multis, inqvam, annis, nisi lacte nigricantis vaccæ et generis ejus similiter atri coloris, et qvod album est lac harum pecudum exacte ab aliorum lacticinijs dignoscere fertur fœmina qvoad gustum et olfactum, nec non omnia domus suæ prudenter satis ac fæliciter sola procurare, etiam decumbens, monitu fortasse, uti fabulentur, monticolæ; sed

hæc omnia adeo incerta sunt et occulte aguntur, ut nemo possit veritatem rei penitus indagare. Neqve igitur pro veritate vendito, sed qvasi opinionem vulgi recito. Qvod autem de victu asserui, per omnia verum esse autumo, qvantumqvidem mihi ex relatione constare licuit, ac puto certe hic aliqvas subesse præstigias dæmoniacas,qvamvis me lateant.

Capitulum XXXV. Oblitus sum ferme balnei cujusdam nobilissimi, qvod in septentrionali parte Islandiæ unicum extat, non procul a villa Reykiahlijd (a qvâ etiam non procul distant fodinæ sulphureæ veteribus celebratæ), ubi citra omnis aqvæ usum in sterili tantum et exsucca arena lavare licet utiliter tanqvam in sudatorio exoptatissimo. Hic perlatentes poros terræ et meatus venarum vapor calidus, idemqve temperatissimus, exhalat, refrigerio tali accommodatus. Dominicula olim exstructa est in superficie terræ in arena plana ex petris tantum tanqvam coassata, ubi duo homines simul ingrediuntur, si placet, et vestibus nudati in harena vel considunt vel decumbunt, ibidemqve liberrime sese volutant et fricationibus arenarum commodius indulgent ; qvo facto paulatim extrahitur magna sudoris copia de singulis membris, qvam arena leviter siccant ac, si remissior sit calor qvam balneatoribus satisfaciat, vel manu [vel] bacillo subjectam arenam movent, ut calor optatus leviter evaporet. Deinde vero facile abstergitur sensimqve sponte sua decidit; atqve hoc modo arcana vi corporibus hominum peculiariter medetur istud terræ balneum, atqve conservandam valetudinem apprime prodest. Et religio fuit antiqvis antiqvissima nullum hic balneare, qvocumqve tandem morbo corpus affectum fuerit, qvi non rectius habeat, et qvalemcunqve sive relaxationem sive absolutissimam morbi curam sentiat, qvod plane superstitiosum non esse crediderim, sed occultis naturæ qvalitatibus tribuerim. Extant qvoqve apud nos thermæ, qvæ res qvaslibet, si in aqvas istas calidissimas immergantur, tanqvam lapideo cortice obducunt, qvale qvid Plinius recitat de Surio Colchidis flumine et qvibusdam alijs.

Capitulum XXXVI. Venio iamdemum ad hominum instituta et affectiones. Beneficio Divino singulari homines hæc terra nutrit, non solum qvo ad corporis vires ac staturam alijs optime constitutis nationibus persimiles, sed etiam aliqvos forma et figura excellenti et usqve ad miraculum qvoqve robustos et laboribus ut plurimum aptos, natos et assvetos, liberalioribus et præ-

terea ingenio præstantissimos atqve ad omnes fere artes tam liberales qvam operarias habilissimo, qvod vere annotavit in suis chronicis historicus incomparabilis præter alios, Saxo, et post illum multi, qvibus hoc axioma fuit commune *Ruditatem morum ingenij dexteritate Islandos compensare.* Ne vero vanam gloriam patriæ nostræ hic venditare videar, ipsa mecum contestantur monumenta factorum heroicorum nec non ingenia præcellentissima nostratium, qvæ plures Academiæ in Dania, Norvegia, Germania, Britannia &c. viderant non absqve miraculo, qvæ omnia cum nunc plærisqve sint notissimæ, hic non ero prolixior, sed ad singularia qvædam perlustranda digressionem faciam, siqvidem illic admiranda qvoqve occurrere confido a manuarijs sive mechanicis initio facto. Vulgaria sunt opera fœniseciorum æstivo tempore et remigiorum hyberno maxime, sed pro diversitate locorum, qvæ tamen a qvibusdam mirabiliter administrantur, qvia dantur etiam hodie, qvi uno die tantum fœni desecant, qvantum tres alii mediocriter qvoqve se habentes opere suo possunt exscindere, qvod ideo in miraculo est, qvod continenter id faciant laborum patientissimi. Ita inter remiges sunt alij, qvi sua agilitate duos aut plures socios simul defatigare solent, idqve sæpius. Tum alij alijs usibus domesticis singulari fælicitate præ cæteris communiter serviunt. Oporteret enim bonum patrem familias omnes fere artes manuarias callere. De ruricolis hoc dico, qui architecturam, ferrum domare, metalla qvædam usitatissima utiliter fabricare, instrumenta tignaria præparare, lanienam, mercaturam et innumera alia solus exercere necesse habet, qvorum singula singulari dexteritate a qvibusdam administrantur. Piscium captura vere admirabilis est, qvando piscator non solum reticulis suis utitur, qvod vulgare est in profluentibus, sed etiam qvando hamum suum in profundum maris cœca qvasi sorte immergit ad 50 plus minus passus et inde sensim pisciculos extrahit, donec naviculam compleat. Alias qvidem sed raro spe sua frustratur et vel nihil vel parum domum portat. Alias Deo liberaliter benedicente adeo miraculosa est piscium copia in alto maris simul atqve ad qvævis littora, ut etiam remigium impediat cohibeatqve ac sine instrumentis manibus contrectari ac in naviculas cumulatim ingeri possint, qvalis hoc anno præcipue multis in locis largissime apparuit. In stagnis vero, lacubus, fluvijs ac puteolis alijs qvoqve utuntur

piscatores instrumentis, ut hastis aculeatis, qvibus salmones et truttas majores infigunt et extrahunt, minores vero laqveis prensant; tum etiam, qvoniam aqvæ sunt vulgo transparentes, duplici hamo utuntur balenarum pinnis ad hastulam alligato, qvo qvævis obvia facile comprehendunt. Atqve hæ sunt artes maxime communes circa piscaturam, reliqvas mille norunt opus exercentes, qvas hic edocere supervacaneum videtur, qvum natis exotericis ista omnia plane sint notissima. Alij multos inunculos[1] simul de unico rudente pendentes in alto mari relinqvunt, et post unam aut alteram horam, imo post diem unicum aut alterum, cum fœnore qværunt, alias, ut sæpe accidit propter maris æstum et aëris intemperiem, plane amittunt.

Capitulum XXXVII. Neqve solum minores pisces hoc modo adoriri nostrates didicerunt, sed etiam bestias maris qvasi venari præsumserunt ausu non minus qvam usu incredibili. Galeos qvidem hamis majoribus non aliter qvam pisciculos extrahunt, nisi qvod necesse sit alijs ferramentis qvoqve hamum munire. Nam si istum deglutiunt, lineas seqvi solent easqve præmordendo cum hamo diffugere piscatoremqve spe sua frustrare. Alias novum qvoddam piscandi genus commenti sunt, nimirum qvando hamum suum ferramentis, ut dixi, suis munitum, ligno 5 aut 6 ulnarum longo fune aut reste alligatum, ac in medio gurgite relinqvunt, ubi galeus, si adsit, prædam secutus inescatur nec potest lignum submergere, unde possessori, qvocunqve locorum devenerit, præda cedit. Balenas autem ferramentis aculeatis solent perforare ibidemqvȩ relictis et funiculo longiore ad 100 usqve ulnas et ultra ad proram navis alligato, bestiam furere experiuntur, donec plane disrumpatur, qvæ, donec vivit, cimbam miseris modis ąɡitat post se ducendo et tantum non submergendo piscatoribus, qvotqvot navicellæ insunt, puppim petentibus; qvod si contingat, ut bestia longiuscule erret et vel terram ipsam ab oculis nautarum intercipiat, funem secant et propter signum, qvod ferramento incuditur, ubicunqve mortua bellua littoribus appellit, victori sua portio cedit, fundi vero possessori sua ex præscripto legum, atqve hoc venationis genus raro absqve vitæ discrimine fieri notius est, qvam declaratione opus habeat.

Capitulum XXXIIX. Artem qvidvis fabricandi natura qvibusdam indidit, licet alius in alio genere alterum excellat, qvia hic

[1] Thus.

loci non assvefiunt homines usu qvotidiano sicut in exteris nationibus ad singulas artes manuarias, sed libere qvodlibet exerceunt.[1] Sic propria velut industria ferramenta contemperare qvidam solerter didicerunt. Alij qvoqve sagittas manuarias et arcus vulpium nec non frameas, lanceas &c. proprio marte nullo præeunte institutore promptius, qvam sperari poterat, effecerunt. Alij scuptilia qvævis etiam literaturam ignorantes affabre ducunt et celant ad qvaslibet imagines objecta arborum, ferarum, volatilium atqve adeo ipsarum literarum, deniqve qvid non natura docuit, siqvidem faber extitit in plaga occidentali, qvi naviculam suis manibus condidit octo remis insignem, qvos rotarum beneficio et funiculorum omnes solus dirsxit nauclerus in puppi sedens, atqve hoc pacto vastos sinus permeare potuit aëre tamen silente,[2] ventis enim ac tempestatibus cimba talis necessario qvievit. Audivi alterum qvendam Daedaleam artem tentasse avicularum plumas et pennas colligendo atqve alas subarctando veluti indumentum corpori suo adaptasse, et sine molestia volare potuisse etiam trans amnem Huijtaa i Borgarfyrde, cujus viri nepotes adhuc in vivis sunt. Neqve id ipsum fabulosum neqve ulla vi magica, qvod putari poterat, factum est, sed arte tantum naturale. Adeo solertia sunt qvædam nostrorum hominum ingenia. Vidi urinatorem nostratium, qvi non sicut alij natare solebat, sed tanqvam piscis pinnas et caudem, hoc est manus et pedes, agillime natando movit absqve omni molestia adeo, ut qvasi in aqva degere potuisset. Verum similia artificia, qvæ naturam fere superant, alios docere, qvantum audivi, vel plane neqvibant authores vel etiam prudenter noluerunt, ne qvisqvam forte aliqvid simile infeliciter ac periculose tentaret. Sunt ejusdem generis plura, qvæ brevitatis studiosus at conscius negligo. Est etiam inter nos hodie, qvi columbam volatilem proprijs manibus ingeniose atqve artificiose conflavit ignem qvoqve evomentem. Plura his adderem, nisi tempus me ad excellentia qvædam ingenia hominum revocaret.

Capitulum XXXIX. Qvis enim nesciat virum non solum vera pietate et solida eruditione præcellentem ideoqve omni reverentia majorem, Dn. Gudbrandum Thorlacium, Holæ diœceseos episcopum nuper vigilantissimum, qvi patriæ bono natus incomparabili ingenio atqve industria eximia typographiam non qvi-

[1] excereunt MS. [2] silerte MS.

dem primus invexit, qvod viro consulari et jurisperito Otthoni cuidam Godschalchio, nomophylaci nostratium prudentissimo pariter ac æqvissimo, non sine magna laude tribuitur, sed et ipse proprijs manibus, qvando ita opus fuit, resarcivit, conservavit, ornavit, et posteris suis sartam tectam servavit atqve reliqvit, qvod sine magna admiratione inter gravissima ecclesiasticæ functionis officia efficere potuisse grata mente devote agnoscimus Deoqve acceptum referimus. Nec minus Dns. Arngrimus, in omni literatura atqve eruditione peritissimus, Islandiam nostram scriptis suis varijs ijsqve doctissimis prudenter exornavit, detectis simul erroribus magnorum virorum, qvi dente Theonino gentem nostram imprudenter et calumniose arroserunt. Tum vero vir insignis pietatis eruditionisqve non mediocris domi at non in exteris absolutissimam medicinæ cognitionem addidicit pastor reverendus Dn. Ottho Otthonis, qvi multos, etiam ignotos exoticis qvoqve chyrurgis, immedicabiles morbos fælicissime hactenus ac solide curavit. Qvid referam virum plebeium, cujus nomen ignotum utpote in aqvilonari parte habitantis, cui Deus et natura indidit affectiones corporis humani, ne dicam mentis qvoqve, ad ungvem callere, dicitur, earundemqve curam domesticis pharmacis prudentissime administrare. Sunt præterea multi qvoqve alij, etiam inter prudentes fœminas, qvibus peculiarem solertiam ac industriam ex ipsa natura inesse res ipsa loqvitur, adeo ut vel cimbarum directores, vel astrorum ortum et occasum observent, tempestates futuras non segniter prævideant atqve præsagiant, et iam diu longa excercitatione docti fluxum ac refluxum maris in varijs locis a priore statu exorbitantem argumentis manifestis edocuerint, qvod varietatem locorum alias submersorum, alias exsiccatorum pro diversitate impetus fluctuum causari credo.

Capitulum XL. Fœminæ vero, qvibus hoc fere solis, non autem maribus, concreditum est, ut alimentaria tractent et ad usus qvotidianos præparent, dici vix potest, qvanta alacritate et insigni varietate, qvæcunqve inter illas sunt nobiliores atqve liberaliores, rem administrent, non solum ex lacticinijs innumeris, sed etiam ex carnibus animalium pariter ac piscium cum jusculis suis non aspernandis, sed etiam ex terræ fructibus et domestica farina, cujus nunc ferme oblitus sum. Nascitur enim spontaneum qvoddam frumentum qvotannis copiose in australi

plaga insulæ in provincia Medalland præcipue, sed et alibi qvoqve, tritico simile frumentum, qvod resecant incolæ annuatim et sedulo arefactum mola subigunt et fœminæ postea panibus atqve pulmentarijs utiliter aptant, qvæ, qvantumvis terrei saporis aliqvid habeant, eo qvod non seruntur, tamen frugaliter atqve ad satietatem alunt. Solent etiam fœminæ nostræ herbas seu gramina qvædam singularia, tam in montibus qvam colliculis etiam littorum nata, decerpere et colligere ac ad solem arefacta manibus suis conterere, ut farris cujusdam similitudinem induant aut vicem obeant istamqve farinam qvalemcunqve pulmentarijs suis immiscere, ad panes vero plane est inhabilis atqve inutilis. Neqve procul abest a miraculo, qvod apud nos repperiatur fœmininum genus aliud, castitatis nota adeo præclarum, ut virgines plurimas easdemqve pientissimas insula foveat, qvæ nuptijs nunqvam consenserunt, sed qvasi perpetuam virginitatem solo pietatis studio sibi sunt pollicitæ; aliud prolificandi[1] feracissimum, adeo ut in effœta qvasi senecta uterum gestare inveniantur usqve ad annum 50 communiter et qvædam ultra 60. Matrona qvœdam nobiliorum genere nata etiam nunc superstes est, qvæ 23 parvulos de suo utero sola enixa fuerat, gemellos atqve tergemellos aliqvoties pariens. Atqve ita, qvæ sunt præcipue notatu digna, hujus insulæ perstrinxisse videor miracula. Cætera, qvæ satis multa esse novi, alijs relinqvens, qvibus id, per occasionem et qva sunt longe supra me eruditione præcellentiores, abundantius et excellentius facere licet, lectorem interim horum, utcunqve sunt æqvi boniqve, ut consulat atqve in partem meliorem interpretur, studiose ac afficiose rogatum volo.

TITULI CAPITUM.

1. De situ Islandiæ ad elevationem poli.
2. De glacie boreali aut Grönlandica cum adjunctis.
3. De meteoris miris et varijs et rore mellito.
4. De terræmotibus et ignium eruptionibus ijsdemqve diversis et horrendis.
5. De qvasi meteoris in mari.
6. De portentis fluminum.

[1] prolificande MS.

7. De monstris in mari.
8. De piscibus grandioribus seu animalibus oceani.
9. De minoribus etiam qvasi animalibus.
10. De pisciculis minusculis maris.
11. De minutulis piscibus fluviatilibus.
12. De avibus præcipue domesticis.
13. De adventitijs seu æstivalibus aviculis.
14. Opinio de hybernatione avicularum, ibidemqve de Áradalis.
15. De avibus marinis.
16. De insectis volatilium.
17. De reptilibus insectis.
18. De animalibus terrestribus.
19. De feris.
20. Designatio præcipuarum alpium, stagnorum, fluviorum ac sinuum in Islandia.
21. Appendix superiorum.
22. De insulis primarijs circa continentem habitatis.
23. De insulis Westmannorum singulariter.
24. De graminibus et herbis.
25. De fructicibus et radicibus.
26. De arbusculis et arboribus.
27. De qvibusdam locis notabilibus.
28. De admirandis fossilibus.
29. De metallis.
30. De lapidibus et gennis.
31. De puteolis et fontibus varijs.
32. De diversitate antrorum et speluncarum.
33. De subterraneis gigantibus et hominibus.
34. De eorundem miraculis.
35. De balneo arenario nobilissimo.
36. De hominium indole et institutis.
37. De balenarum venatione.
38. De artificialibus admirandis.
39. De ingenijs solertissimis.
40. De operis fœminarum ac ibidem de farre Islandico.

Explicit libellus ad Calendas Majas.

NOTES. Cap. I. Christian Sörensen Longomontanus (1564-1647), one of Tycho Brahe's pupils; he was professor of astronomy in the University of Copenhagen, and author of works on astronomy.—Hans Nansen (1598-1667), mayor and president of Copenhagen, was one of the directors of the company which had a monopoly of the Icelandic trade, and he visited Iceland several times. In 1633, he published his *Compendium cosmographicum. Det er: En kort Beskriffuelse offuer den gantske Verden. Desligeste noget om Siöen oc Siöfarten.*—Tycho Brahe (1546-1601), the famous Danish astronomer, gathered students around him on the island of Hveen, where he had his magnificent residence and observatory. Bishop Oddur Einarsson studied there with him before 1586.—Peter Apianus (*i. e.* Bienewitz; not Appianus as the MS. has it), a German astronomer and mathematician (1495-1552). He was the author of a *Cosmographia* which appeared first in Landeshut, 1524, and subsequently went through numerous editions. He gives the geographical position of Iceland as follows (I quote the edition of Antwerp, 1553): "Medium eius 7.0—65.30 | Harsol ciui. 7.40 —60.42 | Thirtes ciui. 5.50—64.44 | Nadar ciui. 6.40—57.20." In all the editions I have seen (Antwerp, 1553, 1574, and 1584) there is added Gemma Frisius' (1508—ca. 1555) description of Iceland.

Cap. IIX. The *Konungs skuggsjá* has a description of the *hafgufa* (see Munch's ed. of 1848, p. 32; cf. also Fritzner's *Ordbog over det gamle norske Sprog*, 2d ed., sub voce), and the author must have known that work. The story about Þangbrand's celebrating a mass on the back of such a monster is otherwise unknown, and it is clearly a borrowing from the saga of St. Brandan (see *Heilagra manna sögur* I, pp. 274-275). In later Icelandic folk-lore a monster of that kind is usually known as *lyngbakur* (cf. Jón Árnason, *Ísl. þjóðsögur* I, p. 631).

Cap. XII. Torfi Þorsteinsson was minister of Gilsbakki in Hvítársíða from 1588 to 1622.

Cap. XIII. The references to (Flavius) Josephus' *Antiqvitates (Judaicæ)* and Petrus Pomponius I have not been able to identify.

Cap. XXII. The *kálgresi* referred to is what is now known as *skarfakál*, Cochlearia.

Cap. XXIII. Jens Hesselberg, the Danish merchant, is mentioned in Icelandic sources especially in connection with the redemption of the Icelandic captives in Algeria, but his activities in fortifying the islands I have not seen mentioned elsewhere.

Cap. XXVII. As to the tree near Stafafell, cf. the tale about Reiðarártindur, *Ísl. þjóðsögur* II, p. 66.

Cap. XXX. In connection with the author's account of himself and his brother as having collected stones while traveling with their father, see the tale about Bishop Oddur and the "stone of life," *Ísl. þjóðsögur* I, p. 657.—About *lausnarsteinar*, see *ibid.* I, p. 649.

Cap. XXXII. In this chapter the author seems to have particularly had in mind the caves undir Eyjafjöllum, a district he knew well, having resided there for several years. One of them is called Paradísarhellir; (cf. Brynjólfur Jónsson's article on the caves there, in *Árbók hins ísl. Fornleifafélag*, 1902, pp. 24-29). A cave near Hítardalur is called Paradís (cf. *Ísl. þjóðsögur*, II, p. 33).—The author's explanation of the name of Sóttarhellir is at variance with the one given in *Ísl. þjóðsögur* II, p. 97, although another reference to it, *ibid.* I, p. 185, seems to imply a different reason for the name.—For caves inhabited by bandits, see *ibid.* II, pp. 104ff.

Cap. XXXV. See Pliny's *Naturalis historia*, lib. II, 106.

Cap. XXXVI. The quotation from Saxo's *Danica historia* is from the preface. The passage is as follows (in the ed. of Frankfort-on-Main, 1576): "Nec Tylensium industria silentio obliteranda: qvi cum ob nativam soli sterilitatem luxuriæ nutrimentis carentes, officia continuæ sobrietatis ex-

erceant, omniaqve vitæ momenta ad excolendam alienorum operum notitiam conferre soleant, inopiam ingenio pensant."

Cap. XXXIX. On the printing and publishing activities of Bishop Guðbrandur (1542-1627), Oddur Gottskálksson (ca. 1514-1556), and Arngrímur Jónsson (1568-1648), see *Islandica* IX.—Oddur Oddsson (cf. above p. 28) was minister of Staður in Grunnavík 1602-18, of Reynivellir 1618-42, and died in Skálholt 1649. He wrote a medical manual (AM. 700a, 4to; AM. 191b II, 8vo), essay on chronology (AM. 732aV, 4to; AM. 181, 8vo), on herbs (AM. 190, 3, 8vo), and poems (ÍBf. 649, 8vo), etc.; he also translated the Book of Job (Gl. Kgl. Sml. 3377, 8vo).

Cap. XL. The "tritico simile frumentum" is the *melgras*, Elymus arenarius. On the use of it, see S. M. Hólm's treatise in *Rit þess ísl. Lærdómslistafélags* I-II, 1781-82, pp. 26-60, 139-167.

CORRIGENDA AND ERRATA.

p. 24, l. 11 : *for* œqvaret *read* æqvaret
p. 34, l. 37 : *for* plerunqve *read* plerumqve
p. 36, l. 13 : *for* criniti. Item *read* criniti, item
p. 36, l. 14 : *for* forma. Tum *read* forma, tum
p. 36, l. 16 : *for* vilescunt. Capræ saltantes, *read* vilescunt, capræ saltantes;
p. 36, l. 38 : *for* maxime. *read* maxime :
p. 42, l. 10 : *for* Illæ [*thus in MS.*] *read* Ille
p. 45, l. 16 : *for* totuis *read* totius
p. 47, l. 38 : *for* marknútur *read* marhnútur
p. 48, l. 24 : *for* pisciculi [*thus in MS.*] *read* pisciculos
p. 59, l. 25 : *Add* [2] *after* tantavia
p. 63, l. 25 : *for* [1] *read* [2]
p. 67, l. 10 : *for* qv *read* qvæ
p. 75, l. 29 : *for* Mýdal [*thus in MS.*] *read* Mýrdal
p. 79, l. 12 : *for* dirsxit *read* direxit
p. 79, l. 21 : *for* naturale *read* naturali